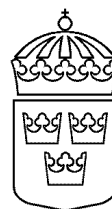

Riksdagens protokoll

2001/02:88

Tisdagen den 2 april

Protokoll
2001/02:88

Kl. 14.00 – 16.30
18.00 – 21.31

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 19, 20, 21 och 22 mars.

2 § Meddelande om information från regeringen

Talmannen meddelade att *onsdagen den 3 april omkring kl. 12.20* skulle statsrådet Jan O Karlsson lämna information om konferensen för utvecklingsfinansiering i Monterrey

3 § Meddelande om frågestund

Talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 4 april kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Statsminister Göran Persson, statsrådet Ingela Thalén, näringsminister Björn Rosengren, finansminister Bosse Ringholm och justitieminister Thomas Bodström.

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2001/02:291

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:291 av Carina Hägg (s) om säkerhetsrådets resolution 1325

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 21 mars 2002

Utrikesdepartementet

Anna Lindh

Interpellation 2001/02:292

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:292 av Inger René (m) om säkerhetsrådets resolution 1325

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 21 mars 2002

Utrikesdepartementet

Anna Lindh

Interpellation 2001/02:293

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:293 av Berit Jóhannesson (v) om säkerhetsrådets resolution 1325

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 21 mars 2002

Utrikesdepartementet

Anna Lindh

Interpellation 2001/02:294

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:294 av Margareta Viklund (kd) om säkerhetsrådets resolution 1325

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 21 mars 2002

Utrikesdepartementet

Anna Lindh

Interpellation 2001/02:295

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:295 av Marianne Andersson (c) om säkerhetsrådets resolution 1325

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 21 mars 2002

Utrikesdepartementet

Anna Lindh

Interpellation 2001/02:296

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:296 av Helena Bargholtz (fp) om säkerhetsrådets resolution 1325

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är resor.
Stockholm den 21 mars 2002
Utrikesdepartementet
Anna Lindh

Prot. 2001/02:88
2 april

Interpellation 2001/02:297

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:297 av Ewa Larsson (mp) om säkerhetsrådets resolution 1325

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är resor.
Stockholm den 21 mars 2002
Utrikesdepartementet
Anna Lindh

Interpellation 2001/02:330

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:330 av Gunilla Wahlén om Västsahara

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 23 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.
Stockholm den 26 mars 2002
Utrikesdepartementet
Anna Lindh

Interpellation 2001/02:298

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:298 av Ulla-Britt Hagström om medicinsk forskning ur ett könsperspektiv

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 9 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.
Stockholm den 20 mars 2002
Utbildningsdepartementet
Thomas Östros

Interpellation 2001/02:299

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:299 av Yvonne Andersson om utländska studenter

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 9 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.
Stockholm den 20 mars 2002
Utbildningsdepartementet
Thomas Östros

Interpellation 2001/02:314

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:314 av Yvonne Andersson om kvaliteten på svensk forskning

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 9 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 20 mars 2002

Utbildningsdepartementet

Thomas Östros

Interpellation 2001/02:315

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:315 av Gunilla Tjernberg om specialdestinerade medel till förskolan

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 9 april.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 20 mars 2002

Utbildningsdepartementet

Thomas Östros

Interpellation 2001/02:316

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:316 av Anders Sjölund om inackorderingstillägg

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 9 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 20 mars 2002

Utbildningsdepartementet

Thomas Östros

Interpellation 2001/02:324

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:324 av Ola Karlsson (m) om tillverkning av fruktviner

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokad tjänsteresa utomlands.

Stockholm den 20 mars 2002

Socialdepartementet

Lars Engqvist

Interpellation 2001/02:228

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:228 av Sten Andersson om rekrytering av arbetskraft från u-länder

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är resor och möten.
Stockholm den 21 mars 2002
Utrikesdepartementet
Jan O Karlsson
Enligt uppdrag
Mikael Westerlind
Tf. expeditionschef

Prot. 2001/02:88
2 april

Interpellation 2001/02:284

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:284 av Ana Maria Narti (fp) om afghanska flyktingar

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är resor och möten.

Stockholm den 22 mars 2002

Utrikesdepartementet

Jan O Karlsson

Enligt uppdrag

Mikael Westerlind

Tf. expeditionschef

Interpellation 2001/02:320

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:320 av Kia Andreasson (mp) om asylsökande palestinier

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor och arbetsmöten.

Stockholm den 25 mars 2002

Utrikesdepartementet

Jan O Karlsson

5 § Svar på interpellationerna 2001/02:286 och 287 om sjukfrånvaro

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Margareta Cederfelt har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att öka drivkrafterna för enskilda arbetstagare att motverka ohälsa och sjukfrånvaro. Cecilia Magnusson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att täcka det prognostiserade underskottet i sjukförsäkringen. Eftersom frågorna berör varandra har jag valt att besvara dem samtidigt.

Inledningsvis vill jag framhålla att regeringen ser med stor oro på utvecklingen av sjukskrivningarna.

Som Margareta Cederfelt och Cecilia Magnusson känner till har ett omfattande utredningsarbete bedrivits inom Regeringskansliet under de senaste åren med anledning av den ökade sjukfrånvaron och ohälsan i arbetslivet. Resultatet visar bl.a. att ökningen av antalet sjukskrivna har flera förklaringar och att orsakssambanden är komplexa. Det finns således ingen enskild faktor som kan förklara ökningen av sjukfrånvaron,

utan flera förklaringsfaktorer måste kombineras. All sjukdom resulterar inte i sjukfrånvaro, men det är ofrånkomligt att ett stort antal sjukdomstillstånd i sitt akuta skede omöjliggör all form av arbete. Det är också uppenbart att en betydande del av sjukfrånvaron beror på sjukdomstillstånd som inte alls är relaterade till arbetsplatsen. De studier som gjorts visar dock på mycket starka och tydliga samband mellan arbetsplatser och grad av sjukfrånvaro. Arbetsförhållandena i vid mening påverkar den faktiska sjukfrånvaron både när det gäller att förebygga sjukfrånvaro och när det gäller att förkorta en sjukdomsperiod.

Det är till följd av dessa komplexa orsakssamband som regeringen valt en strategi för ökad hälsa i arbetslivet i elva punkter som innehåller ett brett spektrum av åtgärder. Den innehåller åtgärder för att förebygga ohälsa i arbetslivet, åtgärder för att förbättra rehabiliteringen av dem som drabbas samt vissa åtgärder för förbättrad tillgänglighet till behandling inom hälso- och sjukvården. Bl.a. ingår arbetsmiljö, ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare, hälsobokslut, formerna för sjukskrivningsprocessen samt förbättrad statistik och forskning.

Jag delar Margareta Cederfelts uppfattning att även den enskilde har ett ansvar för att vidta åtgärder för att motverka ohälsa. Utredningen *Handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet* (SOU 2002:5) – den s.k. HpH-utredningen – lämnade i januari i år sitt slutbetänkande till regeringen. Utredningen anser bl.a. att individen har ett eget ansvar för att sköta sin hälsa och att det ytterst är den enskilde som kan se till att vara i rörelse, avstå från rökning etc. Enligt Folkhälsoinstitutet är sannolikt ökad fysisk aktivitet en av de absolut bästa metoderna som finns tillgängliga om sjukskrivningarna ska minska liksom vårdkostnaderna. Motion motverkar både stressrelaterade sjukdomar och minskar risken för att råka ut för belastnings- och förslitningsskador, som är en av de dominerande orsakerna till långvarig sjukskrivning och förtidspension.

Även om vi måste fokusera insatserna på arbetsplatsen utesluter detta inte att alla åtgärder bör vidtas för att också stärka individens eget ansvar för hälsan. I detta sammanhang är det även viktigt att kunskaperna om sambanden mellan sjukskrivning, arbetsplats och alternativa åtgärder till sjukskrivning hos sjukvårdens personal och inte minst hos den behandlande läkare som först möter patienten förbättras genom en förbättrad utbildning och vidareutbildning.

På Cecilia Magnussons fråga om vilka åtgärder jag avser att vidta för att täcka det prognostiserade underskottet i sjukförsäkringen vill jag informera om att den vårproposition som lämnas till riksdagen inom kort bl.a. kommer att innehålla förslag om att tillföra ytterligare medel till anslaget för sjukpenning och rehabilitering på grund av den fortsatt ökande sjukfrånvaron.

Avslutningsvis vill jag meddela att regeringen planerar att i olika sammanhang återkomma med förslag med inriktning på att öka hälsan i arbetslivet bl.a. med utgångspunkt i de olika utredningsförslag som finns.

Anf. 2 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet Thalén för svaret på interpellationen.

Jag delar statsrådet Thaléns uppfattning i vissa delar angående sjukfrånvaron. Sjukfrånvaron är t.ex. för 2001 den högsta som någonsin be-

räknats. Varje försäkrad var under året sjuk i genomsnitt 35 dagar. Det är väldigt mycket – det är mer än en månad. Enligt de prognoser som finns för 2002 kommer sjukfrånvaron att bli ännu högre. Den fortsätter alltså att stiga. Vilka åtgärder vidtar regeringen? Statsrådet Thalén hänvisar till olika utredningar. Men ännu syns inget resultat. Var finns resultatet?

Under 2001 uppgick det totala antalet sjukdagar till omkring 150 miljoner dagar. Det är mycket för ett litet land som Sverige, med en arbetsför befolkning på omkring fyra miljoner människor.

I statsrådets svar sägs mycket om sambandet mellan arbete och hälsa och att arbetet har stor betydelse för hälsan. Visst förhåller det sig så – det kan jag instämma i. Men faktum kvarstår att av dygnets 24 timmar tillbringar vi ungefär 8 timmar på arbetet, och dygnet har 16 timmar till. Det innebär att arbetsplatsen inte allena rådande kan vara av betydelse för hälsan, utan det finns många fler faktorer som har betydelse.

I det här sammanhanget, när vi talar om arbetsliv och hälsa, vill jag ta upp en viktig faktor, nämligen att det är känt att kvinnor har högre sjukskrivningsfrekvens än män. Kvinnor arbetar också i betydligt större omfattning än män i offentlig sektor. Det visar sig att anställda inom offentlig sektor är sjukskrivna i större omfattning än inom den privata sektorn. Därför tycker jag att det är frapperande att Lars Engqvist i torsdags gjorde ett uttalande om att ytterligare försvåra för de privata entreprenörer som finns inom hälso- och sjukvården.

Varför inte i stället se till att de arbetsplatser som är bra för arbetsmiljön och för hälsan får större möjligheter att utvecklas så att de också kan vara bra för arbetstagarnas hälsa? Jag tycker att detta är en viktig aspekt som måste betonas.

Statsrådet Thalén nämnde också olika förslag som regeringen har lagt fram. Jag undrar: Var kommer den enskilde individen in i dessa resonemang? Statsrådet nämnde att den enskilde har ett ansvar för att leva hälsosamt, motionera, inte röka osv. Men det måste finnas mycket mer för att betona och motivera för den enskilde individen att bryta den nu pågående trenden mot allt längre och mer omfattande sjukskrivningsperioder.

Om sjukskrivningarna fortsätter på samma sätt som nu kommer de att vara till stor nackdel för arbetslivet, för den enskilde individen och för oss alla.

Anf. 3 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Artigheten kräver att man tackar för det svar som man har fått. Det är bara artigheten som gör att jag uttrycker detta tack till statsrådet. Innehållet är tyvärr inte särskilt mycket att tacka för. Det är på flera sätt allvarligt att socialförsäkringsministern inte svarar på den fråga jag har ställt.

I och för sig är jag inte förvånad, för regeringen har under de senaste åren gjort som strutsen: stoppat huvudet i sanden och vägrat se verkligheten i ögonen. Sjuktalet galopperar nu och ökar dag för dag. Fler och fler blir långtidssjukskrivna. Regeringen gör ingenting. Det är t.o.m. så att kvällstidningarna har börjat uppmärksamma detta, som vi har pratat om i så många år: den sjuka notan. 120 miljarder kronor kommer sjukskrivningarna att kosta detta år.

Någonting måste väl regeringen ha gjort? Ja, men inte är det mycket – inte mycket som kan hjälpa dem som i dag går sjukskrivna och inte får någon hjälp. Utredningar har tillsatts i parti och minut, och de ligger nu staplade på Regeringskansliet och statsrådets bord. Men några åtgärder vidtas inte, i alla fall inte i rätt riktning. I stället fick vi i dag höra att regeringen skulle ge ut nya utredningsdirektiv, trots att vi vet att det inte är fler utredningar som behövs utan beslut om åtgärder.

Margareta Cederfelt nämnde att i dag är varje sjukförsäkrad sjukskriven i medeltal 35 dagar. 1988 var sjukfrånvaron i genomsnitt 25 dagar per sjukförsäkrad. Då ansågs att sjukförsäkringen var i fara. Då vidtogs ett stort antal åtgärder för att minska sjukskrivningen. Men då var sjukskrivningen utbredd inom den privata sektorn, och det var männens arbetsmarknad. Numera är det offentlig sektor, och i första hand kvinnornas arbetsmarknad, som står för den arbetsrelaterade ohälsan.

Det är kanske det här som gör att regeringen inte vill eller vågar handla i denna viktiga fråga.

Regeringen har också i samband med höstbudgeten presenterat ett elvapunktsprogram. Jag är övertygad om att inte ens socialförsäkringsministern trodde på det när det presenterades. Vi har inte sett några positiva förändringar i sjuktalen av de här åtgärderna.

Inser inte socialförsäkringsministern allvaret i situationen? Eller är det så att man inte vill vidta några åtgärder? Tyvärr blir jag mer och mer övertygad om det senare.

Statsministern debatterade med Bo Lundgren för en tid sedan, och då sade han att de ökade kostnaderna för sjukskrivningarna kan bli nästa mandatperiods stora fråga. Vad betyder det? Ska inte regeringen vidta några åtgärder angående sjuktalen den här mandatperioden? Det är den här mandatperioden som det är 400 000 människor sjukskrivna, och det är nu åtgärderna måste vidtas.

Jag frågar Ingela Thalén igen: Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta nu?

Anf. 4 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Det är alltid intressant att diskutera med Cecilia Magnusson. Jag diskuterar inte så ofta med Margareta Cederfelt, men jag hoppas att det blir en givande debatt.

Cecilia Magnusson har i alla debatter vi har haft tidigare lyckats undvika att komma med sina egna lysande förslag på vilka insatser som behövs för att åstadkomma en förändring, och det har gällt oavsett vilken debatt vi har haft.

I den här diskussionen tog Margareta Cederfelt upp frågan om den enskildes ansvar och hur den enskilde individen kommer in i diskussionen. Jag pekade på en rad saker som har betydelse för vad den enskilde kan göra på de övriga timmarna, vid sidan om arbetsplatsen. Jag vill stryka under – och jag delar Margareta Cederfelts uppfattning – att det naturligtvis också har stor betydelse på vilket sätt den enskilde kan påverka sin tid under arbetstid, sin arbetsdag.

En av de saker som är väldigt viktiga i de trepartssamtal vi för är på vilket sätt vi kan förändra arbetsplatsen, inte minst den offentliga arbetsplatsen som Margareta Cederfelt och Cecilia Magnusson hackar så på. Hur kan den enskilde arbetstagaren påverka sin arbetstid och ha infly-

tande över sitt arbete, för att på det viset också se till att situationen för henne själv ska bli betydligt bättre? Det är en väldigt viktig del i det elvapunktsprogram som regeringen har lagt fram och som riksdagens majoritet också har antagit.

En annan viktig del när det gäller elvapunktsprogrammet är naturligtvis att man ska metodutveckla och se på vilket sätt man kan ge den bästa rehabiliteringen. OECD har granskat rehabiliteringen. Vi har själva gjort olika rapporter och utredningar som inte enbart ligger på mitt bord utan används som verktyg och kunskapsunderlag. Olika typer av universitetsutredningar och doktorsutredningar är gjorda när det gäller rehabilitering. Och vi har nu ett systematiskt påbörjat arbete om vilka metoder som är de bästa när det gäller att underlätta för människor att komma tillbaka till arbetsplatsen.

I fråga om den här metodutvecklingen är det ingen tvekan om att den enskilde spelar en väldigt stor roll. Det handlar om att själv få vara med och påverka. Det är också det som är styråran i rehabiliteringsutvecklingen. Vi kan konstatera att vi har fått den bästa effekten, när det gäller rehabilitering, när människor har kunnat återrehabiliteras till sina egna arbetsplatser. Det är då man har sett de mest positiva effekterna. Och vi har mycket höga ambitioner när det gäller människors möjlighet att komma tillbaka till de egna jobben eller i varje fall till arbetsmarknaden. Eventuellt sker det via någon form av kompletterande utbildning. Det ingår också i metodutveckling.

Jag ska också nämna företagshälsovården, som spelar en mycket stor roll. En viktig del i elvapunktsprogrammet handlar just om utvecklingen av arbetsmiljöarbetet och också om att certifiera t.ex. en god arbetsmiljö. En drivkraft för att det ska bli en förändring av arbetslivet är att man vet vad det är för någonting som ger ett positivt resultat – det är också en drivkraft för den enskilde individen. Jag tänker på den enskilda arbetsplatsen men också på stora organisationer, stora företag och myndigheter. Det handlar om kunskap om vad sjukfrånvaron egentligen kostar på min egen arbetsplats eller i min egen organisation. Hälsobokslut är därför ett viktigt inslag för att man i myndigheters styrelser, i företagens ledningar och på de lokala arbetsplatserna ska kunna föra in kunskapen om vad frånvaron kostar. Vad sjukersättningen ger vet vi, men det handlar också om kunskap om fler kostnader än just själva ersättningen.

Anf. 5 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Jag har lyssnat på statsrådet Thalén, och jag måste säga att jag fortfarande vill återvända till min fråga: Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att öka den enskilde individens incitament att arbeta i stället för att vara sjukskriven?

Jag nämnde tidigare de privata alternativen inom hälso- och sjukvården, som kommer att få en svårare tillvaro om regeringens förslag om hur sjukvården ska vara organiserad framöver kommer att gå igenom. De privata alternativen visar just på bättre trivsel, kortare beslutsvägar och möjlighet att påverka. Jag vet detta genom att jag själv har gjort åtskilliga studiebesök inom såväl offentlig som privat sjukvård.

Statsrådet Thalén talade också om hälsobokslut för att man ska kunna visa vad sjukfrånvaron kostar. Det kanske behövs, speciellt om det tidigare förslaget om arbetsgivaransvar för 60 dagar vid sjukfrånvaro skulle

dammas av igen. Då är det absolut av stort intresse att visa vad det kostar. Men samtidigt vill jag betona att den enskilde individens ansvar när det gäller att arbeta och vilja avstå från sjukskrivningar är oerhört viktigt.

I det sammanhanget nämnde statsrådet att det är viktigt med rehabilitering. Ja, men rehabilitering ska ju inte behövas, eftersom sjukfrånvaron minskar. Vi blir då över huvud taget inte sjuka. Det är ju en drömsituation att vi inte blir sjuka, men genom att sjukfrånvaron minskar minskar också behovet av rehabilitering. Det är själva grundfrågan, som jag vill återvända till.

Cecilia Magnusson nämnde att sjukfrånvaron 1998 var 25 dagar. 1997 inträffade en vändning. Det var då som sjukfrånvaron började öka. Sedan dess har sjukfrånvaron gått rakt uppåt, och det är nu fem år sedan. Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att bryta trenden? Ytterligare år kan ju inte läggas till de redan gångna åren, och sjukfrånvaron kan ju inte bara accelerera.

Företagshälsovården nämndes också. Hur ställer sig statsrådet till att företagshälsovården ska få möjlighet att bedriva sjukvårdande insatser i en annan omfattning än vad som görs i dag? I dag är företagshälsovården till stora delar beskuren när det gäller att utföra direkta sjukvårdande insatser. Det skulle kunna vara *en* åtgärd – när vi talar om arbetsplatser – för att man ska kunna arbeta förebyggande.

Men jag ska återigen gå tillbaka till sjukfrånvaron. Sjukskrivningsfrekvensen har också ökat. Då tänker jag på läkarnas sjukskrivningsfrekvens. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att minska läkarnas vilja att sjukskriva? Det är en fråga som har börjat debatteras på sistone, men jag har inte sett några förslag till åtgärder. Från moderat sida har vi sagt att vi gärna vill att läkarna ska ha mer utbildning i försäkringsmedicin just för att de ska kunna hantera sjukskrivningen på ett bättre sätt än vad som sker i dag och, förhoppningsvis, bidra till att öka den enskildes incitament att vara frisk.

Anf. 6 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Det är alltid stimulerande att debattera med statsrådet Thalén, men jag tror nog att hon har lyssnat lite dåligt vid våra debatter, eftersom jag alltid lägger mig vinn om att också presentera de förslag som regeringen kan ha nytta av. Frågan var ju vad regeringen tänker göra. I våra motioner med anledning av höstpropositionen och andra förslag som regeringen har lagt fram under åren har vi förslag om vad man ska göra för att förändra trenden och få ned antalet sjukskrivningar.

Jag kan då börja med det som vi hade i höstas och som vi tror väldigt mycket på. Det handlar om att vi vill lägga 7 miljarder kronor mer än regeringen för att korta värdköerna för att få folk till behandling. I dag står människor i värdköer och väntar på behandling. Människor tvingas flytta från hus och hem för att få behandling på andra ställen i landet, och vi vill att man ska kunna få vård i tid. En nationell vårdgaranti är ett första förslag.

Vi har ett finansierat förslag om 1 miljard extra till försäkringskassorna för att de bättre ska kunna ställa upp med rehabilitering för dem som behöver det och för att de ska kunna korta handläggningstiderna. De kan då anställa fler på kassorna för att ta tag i det här galopperande problemet.

Vi har gett som förslag till statsrådet Thalén och Socialdepartementet att man ska införa en utbildning för läkare i försäkringsmedicin. Enligt både regeringens utredningar och andra utredningar har nämligen sjukskrivningarna – det handlar om hur man sjukskriver – förändrats under åren.

Vi har också kostnadsbesparande åtgärder, t.ex. att man inför ännu en karensdag. Sjukförsäkringen kommer ju, statsrådet Thalén, att gå back med minst 5,8 miljarder kronor i år, och det behövs åtgärder nu. Vi har ett antal förslag, men vad har regeringen att presentera? Statsrådet Thalén säger att vårpropositionen kommer att innehålla förslag om att man ska tillföra ytterligare medel till anslaget sjukpenning och rehabilitering på grund av den ökande sjukfrånvaron. Det är regeringen tvungen till, men vad tänker man vidta för åtgärder?

Regeringen har ju bl.a. lovat att höja taken i socialförsäkringarna. Gäller det fortfarande, eller kommer regeringen nu att säga att man inte kan göra detta, att det var en utopi redan när man lovade det och att man nu måste ta tillbaka det, eftersom Sveriges ekonomi inte kan klara av det?

En annan sak är maxtaxan som infördes vid årsskiftet i de flesta kommuner i landet. Alla kommuner säger att de måste ha större kompensation för de kostnader som maxtaxan för med sig. Vad kommer att hända med kompensationen för maxtaxan? Kommer regeringen att kunna kompensera kommunerna för de extra kostnader som beslutet om maxtaxan har förorsakat? Det här är också en viktig utgiftspost som vi måste få besked om.

Kan vi få ett besked om vad regeringen tänker göra för att få ned sjukskrivningskostnaderna?

Anf. 7 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag tycker det som Cecilia Magnusson sade nu senast och det som Margareta Cederfelt säger är jättebra, dvs. att det finns en grund för ett bra samarbete. Men Cecilia Magnusson säger att de förslag som Moderaterna har lagt fram i riksdagen leder till minskad sjukskrivning. Det gör de inte. Det finns ingenting i vare sig argumentationen eller analysen i deras förslag som leder till den slutsats som Cecilia Magnusson nu drar.

På några punkter är vi helt överens. Det gäller t.ex. behovet av ökad kunskap i försäkringsmedicin. Regeringen har också tagit initiativ till det. Regeringen har inlett en diskussion och påbörjat ett arbete för att utreda hur sjukskrivning fungerar som medicinsk metod – för att beskriva det kortfattat.

Margareta Cederfelt poängterade tidigare att sjukskrivningsdagarna generellt sett har ökat. Detta beror naturligtvis delvis på att det finns många nya typer av sjukdomstillstånd i dag, många fler komplexa sjukdomstillstånd som vi kanske inte hade för 20–25 år sedan. Många av dessa beror också på problem på arbetsplatsen och alltså inte på hela livssituationen. Det är inte säkert att den bästa åtgärden för dessa sjukdomstillstånd är en passiv sjukskrivning. Det kan faktiskt vara så att det är en hel del andra aktiva insatser som är bättre.

Just denna analys har Riksförsäkringsverket och Socialstyrelsen fått i uppdrag att göra, naturligtvis tillsammans med de berörda inom profess-

ionen. Det är viktigt att man samverkar. Just när det gäller försäkringsmedicin är vi helt överens om att kunskaperna bör öka. Den typen av insatser görs under våren.

Margareta Cederfelt tar också upp företagshälsovården och menar att den ska ge mer sjukvård. Problemet är att detta inte leder till förändringar på arbetsplatsen – snarare tvärtom. Vi behöver en specialiserad och professionell företagshälsovård som ska bidra till att förändra och underlätta på arbetsplatsen, oavsett vilken bransch eller vilken organisation vi talar om. En bra professionell företagshälsovård kan medverka till en långsiktigt bra och frisk arbetsplats.

Även jag reser runt och träffar olika arbetsgivare – både privata och offentliga inom välfärdssektorn och andra typer av företag. Det är ingen tvekan om att på de arbetsplatser – oavsett vem som driver dem – där företagshälsovården har en aktiv och delaktig roll är frånvarotalet lägre. Där finns också bättre möjligheter att utveckla en frisk arbetsplats. Det är en av regeringens viktigaste punkter i elvapunktsprogrammet. Jag har inte räknat upp alla, eftersom jag vet att de finns tillgängliga. Jag vet också att både Cecilia Magnusson och Margareta Cederfelt har läst dem.

Det var en sak som förbluffade mig lite. Det var när Margareta Cederfelt sade att rehabilitering egentligen inte behövs. Sedan säger Cecilia Magnusson att den stora insatsen från Moderaternas sida är att lägga extra pengar på just rehabilitering. Det är möjligt att ni båda kan reda ut det mellan er.

Jag vill avslutningsvis, fru talman, säga att Cecilia Magnusson och jag nog återigen talar om olika saker. En sak är att minska kostnaderna i statsbudgeten. Det är en viktig uppgift för en regering och en riksdag. Det är vi överens om. Men om man inför en karensdag eller ändrar ersättningsnivåerna minskar inte sjuktalet. Det kan tvärtom öka sjuktalet. Däremot är det sant att det kan minska statsbudgetkostnaderna.

När regeringen gick in i arbetet var syftet att minska sjuktalet och samtidigt klara kostnaderna statsfinansiellt, och det är det fortfarande. Det innebär att det tar lite längre tid. Det är dessvärre en sanning.

Anf. 8 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Först av allt: Jag har inte sagt att rehabilitering inte behövs. Däremot har jag sagt att behovet av rehabilitering blir mindre om färre individer blir sjuka och sjukfrånvaron mindre omfattande. Det måste ändå vara syftet. Kan inte statsrådet Thalén instämma i det?

Sjukskrivningen innebär stora kostnader. Ekonomisk ersättning vid sjukdom kostade 108 miljarder kronor år 2001. I snitt har kostnaden för sjukskrivningar ökat med 750 miljoner kronor per månad under de senaste åren. Det är massor med pengar.

Därför vidhåller både Cecilia och jag att de ökade sjukskrivningarna inte bara innebär stora ekonomiska påfrestningar för såväl samhällsekonomin som näringslivet och de enskilda individerna utan också ett stort mänskligt lidande. Det får vi inte heller glömma.

Det är därför det är så viktigt att åtgärder sätts in för att öka de enskilda individernas motivation att faktiskt arbeta.

Statsrådet Thalén nämnde nya typer av sjukdomar. Visst finns det sådana. Men jag vill samtidigt påminna om att det fortfarande är de gamla välkända sjukdomarna som står för den stora ökningen i sjukskrivnings-

talen. Det gäller bl.a. sjukdomar i rörelseorganen. Det är de som är dominerande.

Därför undrar jag återigen vilka konkreta åtgärder regeringen kommer att föreslå för att sjukskrivningstalen ska minska genom att den enskilde individen är mer motiverad att arbeta och mindre motiverad att tillgripa sjukskrivning.

Anf. 9 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! De åtgärder jag har föreslagit minskar sjukskrivningarna, statsrådet Thalén.

I gårdagens Aftonbladet, som jag tror att statsrådet läser, berättas det om Inger från Skellefteå i Västerbotten, som har varit sjukskriven i tre och ett halvt år på grund av en pajad axel. Hon skulle få vänta på behandling i flera år till om hon bodde kvar i Västerbotten. Nu har Inger flyttat till Stockholm, och hon har efter en månad redan kommit i behandling. Hon kommer snart att vara tillbaka i arbete igen.

Meningen med en nationell vårdgaranti är att människor i arbetsför ålder ska kunna komma tillbaka i arbete. Det är anledningen till att vi föreslår 7 miljarder extra för att rehabilitera människor som så behöver. Det är anledningen till att vi föreslår 1 miljard extra till försäkringskassorna, så att det finns handläggare som kan se till att människor kommer till rehabilitering. Det minskar sjukskrivningarna, och det är en av de viktigaste åtgärderna vi nu måste vidta.

Jag har fler förslag, men jag har inte fått ett enda konkret förslag från statsrådet Thalén om hur sjukskrivningskostnaderna ska minska. Det är det som det rör sig om. Jag och Margareta Cederfelt har föreslagit en massa åtgärder, och vi har inte fått ett enda förslag från statsrådet. Jag skulle vara tacksam om vi kunde få det innan debatten är slut.

Anf. 10 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Hela den här debatten bygger på det faktum att regeringen för riksdagen har presenterat ett mycket omfattande insatsprogram för att minska ohälsan, ett brett program som innehåller förebyggande förslag. Det handlar om samtal med arbetstagare och arbetsgivare över hela den offentliga och den privata arbetsmarknaden. Samtliga arbetsgivare, samtliga löntagarorganisationer och företrädare för samhället ska diskutera på vilket sätt man dels var och en för sig, dels alla tre tillsammans ska ta ansvar för förändringar så att arbetsplatserna blir friskare och hälsosammare – för de enskilda individernas skull, men naturligtvis också för företagets skull och för samhällets skull totalt sett.

Den andra insatsen, som är ett antal punkter, handlar om på vilket sätt vi gemensamt kan arbeta för detta inom ramen för socialförsäkringsadministrationen, hälso- och sjukvården och socialtjänsten – och inte minst arbetsmarknadspolitiken, eftersom en stor del av insatserna för dem som är långtidssjuka och kräver rehabilitering är arbetslivsinriktade. Där pågår nu en lång rad arbeten som riktar sig dels till organisationer, dels och framför allt till de enskilda individerna i syfte att ge dem möjlighet att komma tillbaka i arbete och därmed minska sjukfrånvaron.

Slutligen handlar det om insatser ur ett folkhälsoperspektiv i vidare mening, dvs. att ge förutsättningar för människor – med bättre kontroll över sina liv och med större möjligheter att påverka sitt eget liv också vid

Prot. 2001/02:88

2 april

Svar på
interpellationer

sidan av arbetsplatsen – att kunna förbättra hälsan för sig själv men också för sin familj och därmed också för samhället i övrigt.

Detta är ett omfattande program, och detta kommer att ge resultat på både kort och lång sikt. Det är det som har varit utgångspunkten för hela den här diskussionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2001/02:267 om hotet mot fisket

Anf. 11 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Harald Nordlund har frågat statsrådet Lena Sommestad vilka åtgärder hon avser att vidta nationellt och inom EU för att återskapa möjligheterna för att fiskerinäringen ska fungera långsiktigt, vilka åtgärder hon avser att vidta för att påskynda bildandet av marina reservat, om det finns åtgärder för utökad forskning inom fisket och marina miljöer samt om hon avser att vidta några åtgärder för att minska fiskekvoterna till en mer acceptabel nivå. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska besvara frågorna.

Hösten 2001 beslutade riksdagen om åtgärder för att skydda speciellt utsatta arter och hotade bestånd i den marina miljön. I samband härmed fastställde riksdagen även en tidsplan för beslutade åtgärder. Senast år 2010 ska sålunda minst 50 % av skyddsvärda marina miljöer och minst 70 % av kust- och skärgårdsområden med höga natur- och kulturvärden ha ett långsiktigt skydd. Vidare ska senast år 2005 ytterligare fem marina områden vara skyddade som reservat och berörda myndigheter ska ha tagit ställning till vilka övriga områden i marin miljö som behöver ett långsiktigt skydd.

Den beslutade tidsplanen är noga avvägd mot bakgrund av det arbete som krävs innan ett marint reservat kan beslutas. Skyddsmotiven i marina områden varierar nämligen, varför en noggrann kartläggning av såväl naturvärden som hotbild måste genomföras före ett beslut.

Jag vill i detta sammanhang påpeka att ett stort antal områden har stängts för fiske med hjälp av fiskelagstiftningen under perioder som anpassats efter fiskarternas reproduktionsmönster, bl.a. för att skydda lax och öring samt hummerfiske.

Fiskeriforskning är en förutsättning för att kunna förstå fiskets påverkan på fiskbestånden. Kartläggning av olika lekbestånds utbredning och storlek är viktig, liksom kunskap om miljöns påverkan på reproduktionen. Eftersom det rör sig om en gemensam och gränsöverskridande resurs måste nationerna samarbeta i forskningsfrågorna. Vid det internationella havsforskningsrådet, ICES, pågår samarbete inom forskning om miljö och fiskeresurser. Sverige arbetar aktivt för att öka tillförlitligheten i ICES rådgivning och förtroendet för organisationen, bl.a. genom att driva förslag – tillsammans med likasinnade länder och EU-kommissionen – för att förbättra den interna proceduren, stärka kvalitetskontrollen, öka beaktandet av ekosystemaspekter och förbättra utnyttjandet av organisationens resurser.

Beträffande torsken i Östersjön sätts kvoterna av Fiskerikommissionen för Östersjön. Jag har agerat mycket kraftfullt för att inte endast

minska kvoterna till en mer acceptabel nivå utan även driva igenom nuvarande återhämtnings- och förvaltningsplaner för denna art. Jag kommer självfallet att fortsätta att agera på samma sätt.

Regeringen har tidigare för riksdagen presenterat riktlinjerna för den svenska hållningen i samband med översynen av den gemensamma fiskeripolitiken. Riktlinjerna syftar till att skapa långsiktiga och hållbara förutsättningar för fiskerinäringen.

Anf. 12 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! När jag lämnade in den här interpellationen anade jag knappast att behovet av diskussion kring de här frågorna skulle vara så här stort. Att det var stort var ju anledningen till att jag skrev interpellationen, men att det var så här stort anade jag inte.

Jag utgick då från att regeringen åtminstone vid den här tidpunkten skulle ha presenterat förslag till åtgärder i en proposition, förslag som vi här i riksdagen skulle ha haft att ta ställning till. De här frågorna behöver nämligen diskuteras väldigt brett. Det vi nu har att hålla oss till är egentligen de tio punkter som ministern har redovisat i en debattartikel i Göteborgs-Posten. I en intervju i tidningen Fiske för Alla nämns också vissa åtgärder. Där säger ministern bl.a. att hon vill anlägga ett jämställdhetsperspektiv på fiskeripolitiken i den meningen att fisket ska kunna vara tillgängligt för både kvinnor och män och att resurserna som satsas också ska komma kvinnor till del.

Det är denna artikel och denna intervju vi egentligen har att hålla oss till när vi vill ha svaret på frågan vad som kommer att göras från svensk sida.

I svaret på min interpellation återger jordbruksministern riksdagens beslut om mål inom miljöpolitiken och kallar det för åtgärder, vilket inte jag gör. Riksdagen har ställt upp mål, och därefter är det viktigt att man presenterar åtgärder för att nå upp till dessa mål. Men i svaret säger ministern: "Hösten 2001 beslutade riksdagen om åtgärder för att skydda speciellt utsatta arter och hotade bestånd i den marina miljön. I samband härmed fastställde riksdagen även en tidsplan för beslutade åtgärder. Senast år 2010 ska sålunda minst 50 % – –" osv. Det här är alltså mål som uttrycks på det sättet.

Jag skulle, fru talman, här och nu vilja veta när riksdagen får ta ställning till åtgärder på det här området. När får vi de tio punkterna oss förelagda?

I min interpellation har jag i stort sett bara uppehållit mig vid situationen för torsken. Nu är ju inte detta ett problem enbart när det gäller torsk, utan det gäller även andra arter, inte minst strömmingen. Där rekommenderade Internationella havsforskningsrådet i sin senaste analys att fångsterna skulle vara mindre än 166 000 ton år 2001. Den internationella fiskerikommissionen för Östersjön beslutade om en fångstkot på 372 000 ton. Dessa problem, som nu är på väg att bli jätteproblem för näringen, är alltså också miljöproblem.

När får vi förslagen till åtgärder? När kommer propositionen?

Anf. 13 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag välkomnar den här debatten. Vi har agerat från departementets sida under en längre tid, inte bara under de senaste månaderna.

Varje år inför förhandlingarna i Warszawa sammanträder arbetsgrupper som har politisk instruktion, och i september när själva förhandlingen börjar finns det förstås också en politisk instruktion.

Det senaste året har den instruktionen varit att vi i första hand ska se till att stoppa torskfisket i enlighet med de förslag som har kommit från ICES. Tyvärr har vi varit ensamma. Vi har varit det enda av nio länder som haft den hållningen. I stället har vi försökt att se efter om vi på något annat sätt kan försöka förbättra situationen, om jag nu talar om Östersjön. Jag ska återkomma till vad vi har gjort där.

Harald Nordlund frågar när riksdagen får diskutera detta. Ja, detta är ju en debatt. Sedan undrar jag om det har undgått Harald Nordlund att jag har lämnat en skrivelse till riksdagen. Det går bra att motionera med anledning av den, och jag hoppas att vi också kan ha en debatt med utgångspunkt i den skrivelsen.

Den handlar om hur vi ska förändra den gemensamma fiskeripolitiken, vilken position Sverige ska ha när vi nu, och det är vi i början av, ska förändra den gemensamma EU-fiskeripolitiken. Det här är inte någon svensk fråga. Det är ingen nationell fråga, utan det är en EU-fråga. Det gör det hela mer komplicerat å ena sidan. Å andra sidan vet vi att fisket och fiskarna inte är en svensk tillgång eller en svensk resurs, utan den förvaltar vi tillsammans med de andra länderna. Vi har således tillfälle att diskutera den linjen där.

Varför kom det då ingen proposition? Därför att jag menar att vi måste anlägga en helhetssyn för att trygga ett bra fiske. Det finns annat fiske än det kustnära. Det finns fritidsfiske, det finns insjöfiske osv. Alla måste vara med och ta sitt ansvar. Låt mig ge en siffra som kanske belyser detta tydligt. Enligt uppgifter från vårt fiskeriverk tar det kustnära småskaliga fisket och insjöfisket tillsammans ca 15 000 ton fisk. Fritidsfisket tar omkring 60 000 ton fisk, dvs. fyra gånger mer. Då tycker jag att det är rimligt att man inte enbart tittar på det kustnära fisket och insjöfisket utan att man också tar med det andra som tar upp så mycket mer och som därmed naturligtvis påverkar bestånden.

Det är därför som jag har skjutit på propositionen, för att få med också fritidsfisket. De tio punkterna är punkter som jag valde att inte lägga in i den proposition som ska komma senare. Det är sådant som kan göras redan nu. Det var alltså av omsorg om bestånden och av omsorg om fisket som jag deklarerade att vi nu gör de här sakerna. Propositionen kommer senare i höst.

Den propositionen kommer att innehålla ytterligare förslag. Framför allt kommer den att vara en viljeinriktningsproposition, där det kustnära fisket också får ett regionalpolitiskt perspektiv. Det har vi nämligen inte varit så tydliga med tidigare. Det är förklaringen till att propositionen skjuts upp. Jag tycker att den förklaringen håller om man är angelägen om att bevara bestånden.

Anf. 14 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Jag känner till den skrivelse som handlar om samarbete på EU-nivå kring de här frågorna. Vi kommer självklart att agera i det sammanhanget. Det som skapade den här oron, inte bara hos mig utan hos många andra, var ju att vi väntade på en proposition som skulle handla om det kustnära fisket och innehålla förslag till konkreta åtgärder,

och så dras den i sista stund tillbaka. Då väcks naturligtvis en mängd olika frågor: Varför gör den det? Tar man inte från regeringens sida hårdare på de här problemen?

Vi är dock överens om att vi på EU-nivå måste fortsätta att agera kraftfullt och att de här problemen inte är specifikt svenska. Men vi kan göra åtskilligt från svensk sida. Utöver de fyra punkter som jag har tagit del av i debattartikeln i Göteborgs-Posten vill jag ändå här och nu diskutera ytterligare punkter.

Jag vill för det första fråga: Kommer man senare från regeringens sida att ta upp förslag om och vara tydligare när det gäller begränsningar av och stopp för fiske av vissa arter? Kommer den typen av frågor att tas upp?

Hur är det för det andra med kontrollen? Hur ska en utökad kontroll skötas? På vilket sätt kommer regeringen att ta upp den frågan?

De marina reservaten är för det tredje en viktig del i åtgärdskedjan. De nämndes inte vad jag minns i debattartikeln; dock har ministern berört dem i interpellationssvaret.

För det fjärde vill jag peka på föreningarna, alltså urlakningen ut i Östersjön, som är en orsak till de problem som vi här har att diskutera. De problemen nämns inte i svaret. Det tycker jag är synd, därför att det är problem som man måste ta itu med i det här sammanhanget.

För det femte vill jag beröra någonting som jag undrar om regeringen överväger att ta upp senare, nämligen om vi rentav behöver en haverikommission när det gäller Östersjön. Vilka kommentarer har jordbruksministern till den frågan?

Anf. 15 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag har förklarat varför det inte kommer någon proposition. Jag har också försökt att beskriva att det går fortare på det här sättet. Om dessa tio punkter skulle ha kommit i form av en proposition hade vi förvisso fått diskutera dem här i riksdagen, men då hade det fördröjt själva agerandet. Nu har Fiskeriverket redan börjat vidta de åtgärder som jag beskrev i mina punkter i tidningsartikeln.

Därutöver finns det ett antal saker att göra tillsammans med fritidsfiske, om man får in det där. Det är det som jag vill göra lite senare. Men det går fortare att göra på det sätt som jag nu har gjort.

Vi kommer att agera precis som vi har gjort tidigare. Vi har redan försökt att förmå andra länder till ett fiskestopp, inte minst öster om Bornholm. Men det finns inget stöd för det i något annat land. Då försöker vi titta närmare på om vi kan göra någonting annat. Och vi har på svenskt initiativ fått till stånd en förvaltningsplan för torsk i Östersjön. Jag tror att den går att utveckla ytterligare. Det handlar om trålstorlek. Det handlar om mer selektivitet. Det handlar om storleken på fisken. Vi har ännu inte lyckats få ett godtagbart minimimått på fisken därför att det inte är något annat land som vill ha det.

Vi måste ju vara överens, och det tycker jag också är intressant att få säga, därför att ordningen är sådan att blir man inte överens i Fiskerikommissionen blir det fritt fiske. Det såg vi när det gällde sill. Några länder kunde inte godta den 30-procentiga nedskärning som hade föreslagits, och därmed blir det fritt fiske. Då fiskar man så mycket man vill. Det är också av det skälet som det är så viktigt att länderna kommer

överens och att vi är noga med att sköta de internationella förhandlingarna.

Det vore väl förskräckligt om vi inte skulle bli överens om torsken och det därmed skulle bli fritt fiske på torsk. Det tror jag inte att Harald Nordlund vill. Jag hoppas i alla fall det.

När det gäller kontrollen finns det i skrivelsen beskrivet hur vi tänker. Marina miljöer har jag sagt något om här. Men det ligger i miljömålspropositionen, och det är Miljödepartementets ansvar. Samma sak gäller när vi talar om föroreningar. Det är klart att föroreningarna ska begränsas. Vi har också på olika sätt försökt att stötta andra länder runt Östersjön på ett sådant sätt att de ska kunna göra det.

När det sedan gäller frågan om haverikommission, som jag också har sett några uttala sig om i medierna, vill jag säga att det knappast är lämpligt med en nationell haverikommission i internationella sammanhang. Vi styr inte ensamma över frågan. Jag menar att det är bättre att på olika sätt försöka pressa och hitta allierade för att på så vis bli så många som möjligt. Tyskland verkar nu vara mer inne på den svenska linjen. Vi ska försöka förmå Danmark att komma med också. Det är inte lätt. De har varit oerhört avvisande. På det här sättet kan man kanske också få igenom någonting som de andra kan ställa upp på.

Men, återigen, om vi inte blir överens när det gäller Östersjön blir det ”hela havet stormar”, och det tror jag inte är bra.

Anf. 16 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Självklart är det inte bra. Det vore en katastrof om man skulle släppa torskfisket fritt nu. Det gäller även fiske av andra arter. Men det finns ingenting som hindrar att vi går före. Vi för denna debatt gång på gång i Sveriges riksdag i miljöfrågor över huvud taget, kanske mera sällan när det gäller fiskefrågor: Varför skulle vi gå före? Det är klart att vi ska gå före och visa vägen!

Kan inte jordbruksministern tänka sig ett nationellt fiskestopp – att vi går före när det gäller stopp för fiske av torsk? Jag vet vilken reaktionen blir från näringen. Men går det inte att föra en diskussion? Det är inte bara miljön som är utsatt utan även fiskerinäringen.

Om vi inte får stopp på fisket nu torde det få större följder för näringen än ett omedelbart nationellt fiskestopp. För man inte den typen av resonemang? Det borde man göra.

Det här är i högsta grad miljöfrågor. Jordbruksministern har svarat på den interpellation som jag har ställt till miljöministern. Jag vet att fiskefrågorna ligger hos jordbruksministern. Är det kanske dags att göra en omfördelning och betrakta frågorna som hemmahörande i Miljödepartementet? Vi kanske skulle nå större resultat i dessa viktiga miljöfrågor om ansvarsfördelningen var en annan. Det är en fundering som jag vill rikta till jordbruksministern.

Anf. 17 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Den sista funderingen är jag inte människa att svara på. Den bör lämpligen riktas till statsministern som har att fördela arbetet inom regeringen. Jag kan dock säga att vi är *en* regering. Vi står alltid bakom frågor och svar och förhandlingspositioner. Vi är fullständigt överens i regeringen om hur vi ska hantera denna fråga.

Jag vänder mig mot ett ensidigt svenskt stopp för torskfiske. Den svenska kvoten i Östersjön är 20 %. Vad händer år 2 om vi skulle avstå från vår kvot? Det är klart att de andra länderna försöker få del av den svenska kvoten. Det är ju en kvot för hela Östersjön. Det skulle vara ganska meningslöst. Dessutom ställer vi oss utanför. Vi skulle t.ex. inte kunna medverka i arbetet med förvaltningsplanen för Östersjön. Vi skulle avhända oss vårt inflytande.

Om vi inte kan samarbeta, om vi inte accepterar det som kommer fram blir det fritt fiske. Det är vad som hände med sillen. Det blev ett oacceptabelt resultat.

Det internationella samarbetet är viktigt, eftersom fiskbestånden rör sig över de nationella gränserna. Då kan vi inte ta egna beslut. Vi måste samarbeta. Det är därför jag vänder mig mot ett ensidigt svenskt fiskestopp. Det är ingenting som jag har diskuterat med näringen, utan det är ett politiskt ställningstagande. Jag ser vilka konsekvenser det får för bestånden. Det är inget bra beslut.

Det kan låta fint. Det kan se bra ut i medierna och ge stora rubriker. Men i verkligheten skulle det t.o.m. kunna få totalt motsatt effekt. Det vill jag inte medverka till.

Vi har lyckats när det gäller en förvaltningsplan för laxen. Jag tror att vi kommer att lyckas också när det gäller torsken.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2001/02:300 om skatteväxling i Sverige

Anf. 18 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Stefan Attefall har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att minska skatterna på arbete och öka skatterna på miljöbelastande utsläpp, mätt som andel av BNP.

Stefan Attefalls fråga tar sin utgångspunkt i en sammanställning av SCB:s miljöräkenskaper över utvecklingen av miljöskatterna respektive skatterna på arbete mellan 1993 och 2000. Den visar att miljöskatterna som andel av BNP minskade med 8 % mellan 1993 och 2000 samtidigt som skatterna på arbete ökade med 13 %. Detta, menar Attefall, visar att regeringens uttalanden om grön skatteväxling och en ökad miljörelatering av skattesystemet saknar verklighetsgrund.

Jag vill inledningsvis framhålla att det primära syftet med den gröna skatteväxlingen inte är att förändra de olika skatternas andel av BNP. Det främsta syftet är i stället att minska skadliga miljöutsläpp genom att öka miljörelateringen av skattesystemet. Genom att öka skatteuttaget per utsläppsenhet bidrar skatteväxlingen till att priserna bättre återspeglar produkternas verkliga kostnader. Med hjälp av intäkterna från höjda miljöskatter ger skatteväxlingen också möjligheter att sänka skatterna på arbete. Lägre skatter på arbete stimulerar till ökat arbetsutbud och högre sysselsättning. En skatteväxling behöver emellertid inte medföra att de totala intäkterna från miljörelaterade skatter ökar eller att de totala intäkterna från skatter på arbete minskar.

Redan inom ramen för 1990–91 års skattereform genomförde vi i Sverige, som ett av de första länderna i världen, en grön skatteväxling –

även om begreppet ”grön skatteväxling” inte användes då. Det skedde genom att miljöprofilen i den indirekta beskattningen förstärktes samtidigt som skatten på arbete sänktes. Utvärderingar som genomförts av bl.a. Skatteväxlingskommittén och Naturvårdsverket visar att dessa förändringar också har haft en styrande effekt på utsläppen och energianvändningen. Medan miljörelaterade skattesatser och skatteintäkter har ökat har energianvändningen liksom även koldioxidutsläppen legat på en mer eller mindre konstant nivå. Energieffektiviteten, dvs. den totala energianvändningen i relation till BNP, har förbättrats avsevärt.

Regeringen anser därför att ytterligare skatteväxlingsåtgärder bör utgöra en central del också i det framtida arbetet för en ekologiskt hållbar utveckling. Inför en fortsatt grön skatteväxling måste emellertid en rad förhållanden beaktas. Höjda energiskatter på hushållen tenderar att relativt sett särskilt belasta låg- och medelinkomsttagare. Vidare kan höjda energiskatter få negativa regionala effekter. I en liten öppen ekonomi som den svenska är det också nödvändigt att beakta situationen för konkurrensutsatta sektorer. Väsentligt är också att basen för de miljörelaterade skatterna är väsentligt mindre än baserna för skatter på arbete. En grön skatteväxling bör därför genomföras stegvis och varsamt.

Mot denna bakgrund presenterade regeringen i 2001 års budgetproposition en långsiktig strategi för en fortsatt grön skatteväxling för perioden 2001–2010 på totalt ca 30 miljarder kronor. Redan under år 2000 genomfördes skatteväxlingsåtgärder på totalt ca 1,7 miljarder kronor. Under åren 2001 och 2002 har den gröna skatteväxlingen omfattat ytterligare åtgärder på totalt 5,3 miljarder kronor.

Anf. 19 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Jag får tacka finansministern för svaret.

Vi kristdemokrater tror att det är mycket positivt att öka miljörelateringen av skattesystemet. Vi behöver använda ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Det ska helt enkelt vara dyrare med miljöbelastande utsläpp. Vi tror också att det är oerhört viktigt att sänka skatten på arbete.

I vissa lägen kan en ökad miljörelatering av skattesystemet innebära att man får fram resurser för att sänka skatten på arbete. I ett statsfinansiellt svårt läge kan det vara en intressant lösning. I en högkonjunktur med bättre ekonomi och större möjligheter ska vi lägga energin på att sänka skatten på framför allt arbete. Det gäller särskilt när det är trögt på EU-nivå att få med andra länder på högre skatter på exempelvis koldioxidutsläpp.

Vi ska vrida om skattesystemet till ett lägre skattetryck och en högre andel av skatter på miljöbelastande utsläpp och mindre andel på arbete. Det är den kristdemokratiska strategin i skattepolitiken och i miljöpolitiken. Tittar vi på vad SCB har räknat fram i sina miljöräkenskaper ser vi att utvecklingen går åt det motsatta hållet.

Skatterna på arbete som andel av BNP stiger kraftigt medan skatterna på miljöbelastande utsläpp sjunker som andel av BNP. Vi vet att det beror på en rad olika saker. Många medvetna riksdagsbeslut av den socialdemokratiska riksdagsmajoriteten har orsakat de höjda skatterna på arbete. Men det beror också på försummelser, indirekta beslut och vad som sker i kommunsektorn, där t.ex. kommunalskatterna har stigit.

Det svar vi får från finansministern är ganska intetsägande. Vad är orsaken till att miljöskatterna har sjunkit som andel av BNP? Beror det på att energiförbrukningen har sjunkit? Nej, den har t.o.m. varit stigande i Sverige under tiden 1993–2000. Beror det på att vi har sjunkande koldioxidutsläpp? Nej, de har legat ganska stabilt under perioden.

Vad är orsaken till den högre skatten på arbete? Det beror självklart på ökad sysselsättning. Vi har haft en högkonjunktur, och även om vår sysselsättningsökning har varit lägre än den i de andra EU-länderna har sysselsättningen ökat också i Sverige. Men det förklarar bara mindre än hälften av ökningen enligt SCB.

Det beror i stället på en rad andra faktorer. Jag nämnde höjda kommunalskatter. Vi har höjt egenavgifterna på arbete. Vi har reducerat grundavdraget och avindexerat det. Vi har inte följt skattereformens tankar om att bara en viss andel ska vara ovanför brytpunkten. Tvärtom har fler flyttats upp över brytpunkten. Värnskatt har införts, allmänna löneavgifterna höjts etc.

Man kan av dessa siffror se att regeringen saknar strategi och förmåga att göra just det som är tanken med skatteväxlingen man pratar högt och brett om. Frågan är varför Miljöpartiet och Vänsterpartiet kan ställa upp på en sådan politik.

Min fråga till finansministern är: Är finansministern nöjd med den utveckling som SCB:s siffror visar? Är det en utveckling som finansministern bejakar? Eller är finansministern bekymrad över att skatterna på arbete stiger medan skatterna på miljöbelastande utsläpp sjunker som andel av BNP?

Anf. 20 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Jag kan konstatera att vi redan på 60-talet pekade på möjligheterna att använda ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Vi ville då och vill fortfarande skapa ett samhälle där den enskilda medborgaren själv får besluta om det inte skadar helheten. Det är vad som ligger i botten.

Det är utifrån en sådan strävan som vi i dag föreslår miljöskatter, skatteväxling och överlåtbara utsläppsrätter. Det motarbetades från andra partier i årtionden. Men nu finns ett betydligt bredare stöd.

Det är bra att vi nu har fått en utvärdering av hur det har fungerat. Jag instämmer i en del i svaret på Attefalls interpellation. Det gäller resonemanget kring att det viktiga inte är hur man förändrar andelen av BNP. Kvar står dock att rapporten visar att vi ser väldigt lite av grundtanken med en skatteväxling.

När vi lägger en miljöskatt på någonting är meningen att vi ska sänka löneskatter i motsvarande grad. Vi ser inte särskilt tydliga tecken på det. När kommer åtgärder så att vi kan se att regeringen menar allvar med grön skatteväxling?

För att titta bakåt ytterligare kan jag konstatera att den tid under vilken det skedde mest i detta avseende var tiden för överenskommelsen mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna. Jag tror att det var 1990–1991. Då togs tydliga steg. Men därefter har egentligen ingenting hänt.

När får vi se att de ambitionerna finns hos regeringen? Eller är det så att man inte vill beträda den väg som heter grön skatteväxling?

Anf. 21 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! Finansministern lämnar en rad frågor obesvarade i sitt svar. Det gäller närmast tanken med en grön skatteväxling. Det låter som att man verkligen skulle få en sänkt skatt på arbete som har någon verklig betydelse för arbetsutbudet. Regeringen leder lite grann medborgarna fel här.

Skatten på arbete är så oerhört stor i Sverige. Vi vet t.ex. att hushållen betalar inkomstskatter på omkring 700 miljarder, om man räknar med socialavgifterna och skatt på arbete. Energiskatterna ger omkring 60 miljarder. Det är väldigt lätt att ordet leder tanken fel, dvs att man skulle kunna växla över en stor del av arbetsbeskattningen till miljöskatter. Det är inte möjligt.

En annan orsak till att detta inte är möjligt är att EU nu sätter stopp för de undantag som Sverige har för den energikrävande industrin. Vi har mycket hög skattebelastning på energi i Sverige. För att vår konkurrensutsatta industri ska klara sig, precis som finansministern pekar på i sitt svar, måste man beakta att vi lever i en konkurrensutsatt värld. Vi har därför undantag. Men det är inte tillåtet längre, eftersom EU betraktar det som statsstöd.

Jag menar att det kommer att sätta stopp för att vi kommer att kunna fortsätta att höja energiskatterna i Sverige, om vår industri ska klara sig. Det är den ena delen. Den andra delen är att det är låginkomsttagarna och medelinkomsttagarna, som finansministern säger, som i stor utsträckning betalar de höjda energiskatterna.

Eftersom Socialdemokraterna envisas med att ha ett högt skattetryck kommer vi i fortsättningen också att behöva belasta låg- och medelinkomsttagare med höga skatter. Om de dessutom ska belastas med höga energiskatter är det inte i linje med vad regeringen säger sig vilja göra.

Jag får över huvud taget inte finansministerns svar att gå ihop. Man vill skydda låginkomsttagarna, men det går inte. Man vill skydda den konkurrensutsatta industrin, men det går ju inte heller. På vilket sätt ska vi kunna fortsätta att ha denna gröna skatteväxling?

Anf. 22 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är intressant att företrädare för tre borgerliga partier deltar i diskussionen. Företrädaren för Moderata samlingspartiet tycker uppenbarligen att det gjorts för mycket med den gröna skatteväxlingen medan Kristdemokraternas företrädare vill göra mer och Folkpartiets företrädare helt riktigt påpekar att det gjordes en väldigt stor grön skatteväxling 1990–1991 i samband med den stora skattereformen. Jag ska strax återkomma till den. Men det är tre väldigt skilda infallsvinklar från tre olika borgerliga partier i samma fråga.

Nu har Stefan Attefall medvetet valt några årtal som ger honom möjlighet till en fråga. Han har först och främst avstått från att redovisa det som hände före 1993. Det var precis som Harald Nordlund påpekade. Miljöskatterna höjdes med 18 miljarder kronor i samband med den stora skattereformen samtidigt som skatten på arbete sänktes med 71 miljarder kronor. Om det hade räknats in i statistiken hade det naturligtvis varit ett helt annat utfall.

Sedan har Stefan Attefall också avstått från att redovisa vad som har hänt efter år 2000. Dels har vi haft två år där vi under mätperioden har

fått in den gröna skatteväxling som jag redovisade i mitt svar på lite drygt 5 miljarder kronor, dels har vi sänkt skatten på arbete under de två senaste åren med åtskilliga tiotals miljarder kronor. Om det tagits med hade det naturligtvis också gett ett annat resultat.

Man ska vara medveten om att det den socialdemokratiska regeringen har fått ägna en stor del av 90-talet åt, efter det att den tillträdde år 1994, är att försöka få bort den arbetslöshet som skapades av den borgerliga regeringen i början på 90-talet. När vi har ökat sysselsättningen och minskat arbetslösheten har det naturligtvis i sin tur lett till ökade skatteintäkter på bl.a. arbete, eftersom fler människor har fått arbete. Jag tycker inte att det är någon negativ konsekvens om fler människor kan få jobb och vi därmed kan få in skatteintäkter, även om det är skatteintäkter på arbete. Det gäller att skilja lite i statistiken på hur intäkterna infaller.

Regeringen har ett mål tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet som lades fram för ett par år sedan om att ha en skatteväxling på 30 miljarder kronor från 2001 till 2010. Vi har hittills klarat ungefär 7 av de här 30 miljarder kronorna, och vi är naturligtvis beredda att gå vidare.

Bara under förra året omfattade den gröna skatteväxlingen drygt 3 miljarder kronor. Vi höjde koldioxidskatten, dieselskatten och elskatten. Intäkterna användes för att finansiera en sänkning av arbetsgivaravgiften samt en höjning av grundavdraget med 1 200 kr. I år omfattar den gröna skatteväxlingen ca 2 miljarder kronor. Energiskatten på el höjdes med 1,2 öre per kilowattimme från den 1 januari i år. Samtidigt höjdes koldioxidskatten med 15 %. Bensin, diesel och industri är undantagna från skattehöjningen, men vi höjde också avfallsskatten med 15 %. Intäkterna kunde användas bl.a. för att finansiera en höjning av grundavdragen i inkomstskatten med 900 kr.

Därtill kommer de två steg när det gäller kompensationen av egenavgifterna som har tagits både förra året och i år. Det gör att vi naturligtvis får helt andra resultat om man ser till en lite längre period än den snävt avgränsade som Attefall har valt här.

Till sist kan jag bara konstatera att det är bra om Attefall vill heja på den gröna skatteväxlingen. Motfrågan blir: Vilka skatter kan Attefall och hans parti tänka sig att höja? Är det skatten på bensin, skatten på diesel, skatten på olja, skatten på el eller skatten på kärnkraft? Hur pass framgångsrik tror Stefan Attefall att han kan vara i samarbetet med Moderata samlingspartiet när det gäller att höja den här typen av skatter?

Anf. 23 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Nu börjar man känna igen finansministern. Först kommer ett intetsägande svar, och sedan börjar han prata om 1991–1993 – helt ovetande om att samtliga ekonomer som begriper någonting pekar på vad som har hänt under 80-talet som orsaken till de stora problemen i början av 90-talet. Tittar finansministern på sina egna kurvor kan han se att utvecklingen började vända nedåt 1990. Då brast svensk ekonomi och föll samman, och sedan var det en utförsbacke under några år till dess att vi vände den. Sedan förstördes den under ytterligare några år av den socialdemokratiska regeringen. Men den debatten behöver vi inte föra nu.

Jag har valt de siffror som SCB har presenterat. Det är mycket enkelt. SCB har kommit med nya uppgifter. Mellan 1993 och 2000 visar SCB att

den s.k. gröna skatteväxlingen inte fungerar och inte stämmer. Jag har inte valt några siffror – jag har läst de senaste siffrorna som kommer från SCB. Jag ser tacksamt fram emot nästa uppdaterade statistik från SCB för att se om det som finansministern påstår stämmer.

Jag kan ta ett exempel. Finansministern påstår att han har sänkt skatten på arbete genom att sänka egenavgifterna. Men det är ju bara en delkompensering för alla de skattehöjningar som finansministern eller hans företrädare har genomfört sedan Socialdemokraterna tog över makten! Det är det som är själva poängen; Socialdemokraterna har egentligen inte varit intresserade av att försöka trycka ned skatten på arbete och delvis använda höjda energi- och miljöskatter för att finansiera detta. Socialdemokratin har alltid varit intresserad av att höja skatter.

Jag satt själv med i Skatteväxlingskommittén, jag var själv med och skrev slutsatserna från den och jag står bakom de slutsatserna. Under vårt arbete, under de två år som vi satt och jobbade, höjde Socialdemokraterna energiskatterna med 10 miljarder kronor ungefär. Direktiven skrevs, utredningen började jobba och skulle komma med slutsatser som sedan ska ligga till grund för riksdagens beslut. Under tiden höjer man energiskatterna med 10 miljarder kronor! Så mycket seriositet var det bakom tankarna på att använda en ökad miljörelatering av skattesystemet till att sänka skatten på arbete.

Min poäng är denna: Om jag står i det läge som jag gör i dag ska vi satsa energin på att sänka skatten på arbete. Vi ska vrida relativpriserna i ekonomin så att det blir billigare med mänsklig arbetskraft och dyrare med miljöbelastande utsläpp. Det är en viktig poäng. Jag ska i första hand prioritera att sänka skatten på arbete. Men vi kan också se var vi kan behöva justera skatterna på energi och på miljöbelastande utsläpp.

Här är det också mycket avgörande vad som händer på EU-området. Vi kristdemokrater har sagt att vi behöver ha majoritetsbeslut inom EU för just exempelvis en koldioxidskatt. Detta motsätter sig Bosse Ringholm. Därmed stänger Bosse Ringholm och Socialdemokraterna vägen till att ytterligare öka miljörelateringen av skattesystemet i Sverige. Vi har ju självfallet en konkurrenssituation att ta hänsyn till – där har Catharina Hagen rätt. Men om vi inte får också EU-länderna att trycka mer på koldioxidutsläppen i ett skattesystem kan inte Sverige gå hur långt fram som helst. Så enkelt är det hela.

Min fråga till finansministern var om han är nöjd med utvecklingen. Svaret var tydligen: Ja, jag är nöjd med utvecklingen. Sedan nämner han några delkompenseringar, som ju genomförs på grund av tidigare skattehöjningar. Frågan är om det är bra att kommunalskatterna har stigit under de här åren, att egenavgifterna har ökat, att grundavdraget har försämrats, att man inte lever upp till skattereformen när det gäller vilka som ska vara under och över brytpunkten, att värnskatt har införts och att de allmänna löneavgifterna har stigit. Därmed ökar ju belastningen på arbete, medan den relativt sett minskar på miljöbelastande utsläpp.

Den utvecklingen tycker inte jag om. Jag hoppas att Socialdemokraternas sista – får jag hoppas – tid vid makten används till en vettigare skattepolitik än hittills.

Anf. 24 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Jag är liksom Attefall orolig över att finansministern förklarar sig vara nöjd med det som skett hittills. Jag är också orolig över att det inte tycks finnas en ambition att gå vidare eller ta nya krafter när det gäller detta.

Fru talman! Jag tvingas i stället konstatera att det skedde saker 1990–1991. Det gjorde det 1995–1996 också, och det torde bero på Sveriges medlemskap i EU. Då blir min slutsats denna: 1990–1991 var Folkpartiet med. 1995–1996 kom EU-medlemskapet. Stärk Folkpartiet och stärk EU så kommer vi vidare!

Anf. 25 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! Jag vill upprepa en fråga till finansministern: Vilket besked har finansministern att ge de svenska företag som i dag lever på att de har ett undantag från den höga svenska energibeskattningen? EU har ju krävt att vi ska sluta med dessa undantag, och dessa företag lever i en osäkerhet.

Vilket besked har alltså finansministern att lämna dessa stora svenska företag?

Anf. 26 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Om det finns ett ämne som heter selektiv läsning av statistik tror jag att Stefan Attefall har goda utsikter att lyckas i det.

Jag påpekade att om man väljer ett bredare perspektiv och också tar in det som hände i början på 90-talet och det som har hänt de två senaste åren så får man naturligtvis helt andra resultat. Då ser man mycket tydligt avtryck i grön skatteväxling för en längre period. Det försöker Stefan Attefall nu att bortse ifrån.

Jag är självfallet beredd att gå vidare på det sätt som den mycket ambitiösa plan som vi har att fram till 2010 fortsätta den gröna skatteväxlingen upp till 30 miljarder kronor innebär. Om inte annat är detta uttryck för en mycket hög ambition, som jag inte har sett vare sig hos Folkpartiet eller hos Kristdemokraterna.

Jag ställde en enda fråga till Stefan Attefall, och han har en chans att försöka besvara den nu eftersom han smet från det förra gången. Om Kristdemokraterna nu vill höja skatten på bensin, diesel, olja, el och kärnkraft – på vilket sätt tror Stefan Attefall att man kommer att få ett stöd av Moderata samlingspartiet och dess företrädare för den typen av skattehöjningar?

När vi införde koldioxidskatten 1991 uppgick den till 25 öre per kilo koldioxid. Sedan har vi höjt den i olika omgångar, och i dag omfattar den 63 öre per kilo. Det innebär att intäkterna från miljöskatterna har ökat med 30 % sedan regeringsskiftet 1994. Bara intäkterna från koldioxidskatten har ökat med 76 % sedan 1994.

Jag är mycket väl medveten om att den socialdemokratiska regeringen för att rensa upp efter regeringen Bildt 1994 och framåt var tvungen att ta till en rad skattehöjningar för att få balans i statens ekonomi. Det är något historieförfälskande när Attefall säger att han var med om att försöka rensa upp i budgetträsket och budgetarbetet. Det var ju hans parti som faktiskt åstadkom de stora budgetunderskotten och som har tvingat

den socialdemokratiska regeringen att ägna år efter år åt att äntligen försöka få landets ekonomi på fötter.

Det är också viktigt att se att bara intäkterna från energiskatten ökade med 19 % från 1994 fram till 2000. Samtidigt har vi haft en energianvändning som mer eller mindre har varit konstant under denna tid. Detta har skett samtidigt som vi över tiden har haft en successiv energieffektivisering. Bara i relation till bruttonationalprodukten kan man säga att det har skett en förbättring med bortåt 14 % under andra halvan av 1990-talet.

Jag tror att man sammantaget kan se att dessa insatser har gjorts för att både öka de miljörelaterade skatterna och bidra till de kraftiga skattesänkningar som har skett under senare tid. Man kan ju bara se på den reform som nu till tre fjärdedelar har genomförts när det gäller att minska skatten på de s.k. egenavgifterna och kompensera för dem. Det har inneburit att vi har minskat skatten på arbete med drygt 30 miljarder kronor under de senaste åren. Vi hoppas naturligtvis att vi framöver också kan ta det sista och fjärde steget. Vi har framför allt sett till att marginalsikten har minskat med ungefär 5 procentenheter, vilket är viktigt för låg- och medelinkomsttagare.

Sammantaget tycker jag att det har gjorts mycket stora framsteg när det gäller att miljörelatera vårt skattesystem. Vi arbetar för att minska skatten på arbete och öka skatten på sådana områden där vi har miljörelaterat våra skatter. På så vis kan vi få till stånd en utveckling som skapar ett ekologiskt mer hållbart samhälle.

Jag har svårt att se hur Attefall ska få det att gå ihop eftersom han argumenterar för höjda skatter på el, olja, kärnkraft, diesel, bensin och mycket annat samtidigt som han samarbetar med Moderata samlingspartiet som inte alls har samma uppfattning. Det ska bli spännande att höra hur den ekvationen ska lösas av Attefall.

Anf. 27 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Det är mycket enkelt. Vi ska lägga energin på att sänka skatten på arbete. Då kommer skatt på arbete som andel av BNP att sjunka, och då vrider vi ekonomin så att det blir billigare att anställa människor. Vi får i gång tjänstesektorn etc. samtidigt som miljöbelastande utsläpp inte får dessa skattesänkningar. Det finns delområden där man måste se över skatterna på miljöbelastande utsläpp. Det handlar om att både sänka och höja. Det finns olika sådana områden. Man måste hela tiden fortsätta arbetet med att förfina detta.

Men jag tror inte att det går att göra så stora klipp när det gäller höjningar av skatter på miljöbelastande utsläpp så länge vi har problem att få EU med oss på införandet av t.ex. en minimiavgift på koldioxidskatt. Socialdemokraterna motsätter sig ju det verktyg vi behöver för detta, dvs. ett majoritetsbeslut i EU, så att vi faktiskt kan fatta beslut och köra över trilsande länder och därmed skapa bättre förutsättningar för en fortsatt miljörelatering av skattesystemet i Sverige.

Jag tror att vi skulle kunna samla ganska bra kring detta i en borgerlig regering. I dag är vi alla besjälade av tanken på att sänka skatten på arbete, inte minst för alla låginkomsttagare som i dag betalar de högsta skatterna i världen.

SCB säger att skatten på arbete totalt sett har ökat med 270 miljarder kronor mellan 1993 och 2000. Under den socialdemokratiska regerings-tiden har den ökat med 270 miljarder kronor. Under samma period ökar miljöskatterna med 13 miljarder kronor. Det är den relationen som är problemet.

Sedan säger finansministern att vi har sänkt skatterna på arbete sedan år 2000. Ja, vi har kompenserat något för en del av de stora skattehöjningarna tidigare. Utvecklingen är tydlig. Skatten på arbete väger tyngre och tyngre i vårt skattesystem samtidigt som andelen skatter på miljöbelastande utsläpp sjunker trots en fin retorik om skatteväxling och trots att stödpartierna, Miljöpartiet och Vänstern, pratar högt om detta. Det är det som är ett problem. Att finansministern är nöjd med de höga skatterna på arbete, framför allt för låginkomsttagare, tycker jag är beklagligt.

Anf. 28 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Nu fick fegheten och räddhåsenheten ett ansikte genom Attefalls senaste anförande.

Attefall kritiserar regeringen för att inte gå tillräckligt långt med den gröna skatteväxlingen. Sedan ska Attefall försöka svara på frågan hur han tillsammans med Moderata samlingspartiet ska kunna öka energiskatterna och miljöskatterna. Då är svaret att han ska sänka skatten på arbete. Han ska inte göra någonting åt miljöskatterna eller energiskatterna. Han hoppas att situationen relativt sett ska förändras genom att man sänker skatten på arbete. Så talar den som är feg och räddhåsen och inte vill få till stånd en riktig grön skatteväxling.

Det är märkligt att Attefall inte lyssnar till vad jag säger. Jag säger att om man räknar de människor som har fått jobb, och det är naturligtvis lite märkligt i Attefalls värld med tanke på att han stod bakom en regering som för ett antal år sedan lyckades bli av med en halv miljon jobb på kort tid, har de 300 000 människor som har fått jobb i Sverige de senaste åren bidragit till inkomster och därmed också till skatteinkomster. Som kritik mot den socialdemokratiska regeringen tar Attefall fram att människor har fått jobb och kunnat betala skatt. Jag ser det faktiskt som mycket positivt och uppmuntrande att människor har fått jobb, kunnat betala skatter och kunnat bidra till att vi i dag kan driva reformer i en takt som vi kanske inte har sett sedan 1960- och 1970-talen. Om Attefall vill kritisera det önskar jag honom lycka till. Då kommer vi att få en mycket intressant politisk diskussion i fortsättningen.

Om man vill göra någonting åt vår miljö måste man faktiskt vara beredd att gå den inslagna vägen med en grön skatteväxling på i storleksordningen 30 miljarder kronor som den socialdemokratiska regeringen, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har bestämt sig för. Då kan man inte vara rädd och feg och säga att man vill sänka skatten på arbete på ett lika ofinansierat sätt som i de moderata skatteförslagen. Det är inte mycket till kristdemokratisk politik, tycker jag.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2001/02:288 om reklamförbud och tryckfriheten

Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Anna Kinberg har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att tillse att alkohollagstiftningen fortsättningsvis anpassas i enlighet med lagstadgade fri- och rättigheter som yttrande- och tryckfrihet samt fri rörlighet för varor och tjänster.

Den svenska alkoholpolitiken syftar till att hålla nere konsumtionen av alkoholdrycker och att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Detta mål för alkoholpolitiken har vid ett flertal tillfällen slagits fast av riksdagen. Skälet till detta är de hälsorisker och skador som är förbundna med bruket av alkohol som t.ex. ökad dödlighet, sjuklighet, våld, fylleri, trafikolyckor etc. Syftet med alkoholreklamförbudet är att säkerställa att marknadsföringen av alkoholdrycker inte medverkar till att vidmakthålla eller öka konsumtionen av alkohol och inte heller bidrar till en positiv inställning till bruket av dessa varor.

Det är i och för sig svårt att mäta de effekter alkoholreklamen har eller kan ha på alkoholkonsumtionen. Att i detta hänseende isolera reklamens påverkan från andra faktorer som t.ex. pris, tillgänglighet och sociala omständigheter är omöjligt. De undersökningar som finns är i viss mån förenade med brister i fråga om begrepp och undersökningsmetoder. Det finns emellertid studier som visat att reklamen har viss betydelse för konsumtionen i höjande riktning. Reglerna för alkoholreklamen speglar emellertid samhällets syn på alkoholen, och det går inte att bortse från att en lagstiftning som tillåter alkoholreklam kan uppfattas så att samhället accepterar ett omfattande drickande. Alkoholreklamregleringen är en del av alkoholpolitiken och syftar ytterst till att begränsa alkoholkonsumtionen.

Enligt regeringens mening är det självklart att det med hänsyn till alkoholens skadeverkningar krävs särskilda regler för alkoholreklamen. EG-domstolen har kommit fram till att den svenska regleringen av alkoholreklam kan försvåra marknadstillträdet för utländska aktörer. Ändå har EG-domstolen inte ansett att de svenska reklamrestriktionerna går för långt utan överlämnat till de nationella domstolarna att döma i den frågan utifrån Sveriges behov av att skydda folkhälsan. Stockholms tingsrätt har då vid en sådan bedömning funnit att det svenska förbudet mot alkoholreklam i kommersiella annonser i tidningar måste betecknas som alltför långtgående och därmed oproportionellt i EG-rättslig mening. Detta trots att den finner det vara sannolikt att ett tillåtande av alkoholreklam i Sverige skulle leda till en viss ökning av alkoholkonsumtionen.

Konsumentombudsmannen har överklagat tingsrättens domslut till Marknadsdomstolen. Innan Marknadsdomstolen slutligen avgjort målet finns det enligt min mening inte skäl att vidta några åtgärder.

Anf. 30 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Tack för svaret. Jag vet inte om man får ha med sig sådant här i kammaren, men här har jag ett exemplar av det senaste numret av Moderna Tider. Baksidan är prydd med information från en alkoholtillverkare inom EU-området men utanför Sverige. Tidningen gör därmed sin tolkning av rättsläget efter den dom som jag beskrev i min interpellat-

ion. Lars Engqvist gör sin. Frågan är vilken som är den korrekta, och framför allt rimliga, på lite sikt.

Lars Engqvist hävdar att EG-domstolen inte ansett att de svenska förbudsreglerna går för långt, men då har han kanske glömt att EG-domstolens generaladvokat hävdade att det svenska reklamförbudet var "illegalt" i förhållande till EG-rätten och att folkhälsomotivet inte var tillräckligt starkt för tillåta ett fortsatt förbud. Visst mildrades det här något i EG-domstolens yttrande till Stockholms tingsrätt, men ändå uppmärksammar man där den svenska statens dubbelmoral i den här frågan och konstaterar att reklamförbudet diskriminerar importerade drycker.

Lars Engqvist erkänner å ena sidan det sistnämnda och anför att det i och för sig är svårt att mäta alkoholreklamens effekter, men å andra sidan vill han ändå gärna ha kvar förbudet av folkhälsoskäl, även om det inte går att visa att en lagstiftning som tillåter alkoholreklam kan uppfattas så att samhället accepterar ett omfattande drickande. Hur ska Lars Engqvist ha det, och framför allt på vilken grund? Den verkar ju varken vara saklig eller rättslig, i alla fall inte självklart.

Själv är jag tveksam till att bara Lars Engqvists subjektiva vilja håller för att upprätthålla det som ändå är Europas starkaste förbudslagstiftning. Jag kan inte se att den gör det, inte EG-domstolen, inte Stockholms tingsrätt, bara Lars Engqvist.

Jag undrar därför fortfarande precis som i min interpellation på vilket sätt Lars Engqvist anser att det svenska alkoholreklamförbudet är förenligt med EG-rätten. Om vidare tingsrättsdomen fastställs av Marknadsdomstolen, hur tänker Lars Engqvist – förstås hypotetiskt och principiellt – fortsätta att försvara förbudslagstiftningen?

Anf. 31 TALMANNEN:

Jag får bara i all vänlighet påminna om varsamheten med balansen mellan principiellt hålla diskussion och kommentarer t.ex. till domstolsutslag.

Anf. 32 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Vi ska väl gemensamt försöka diskutera den principiella frågan utan att föregripa en fortsatt domstolsprövning.

Situationen är den att EG-domstolen faktiskt har överlätit åt det svenska domstolsväsendet att avgöra frågan om proportionalitet. Tingsrätten har gjort en bedömning, och Konsumentombudsmannen har nu fört frågan vidare till Marknadsdomstolen. Först därefter kan man avgöra i vilken mån vår lagstiftning faktiskt står i strid med EG-rätten. Jag menar att vi från politiskt håll inte bör vidta några åtgärder och inte bör ge oss in i den här diskussionen förrän vi får det slutgiltiga avgörandet.

Man kan väl säga att en tidning som bestämmer sig för att ha en egen tolkning av rättsläget är ute på lite svag is. Det är först när Marknadsdomstolen avgjort ett ärende som vi vet exakt hur det ser ut. Skulle det visa sig att det finns anledning att se över vår lagstiftning, är jag beredd att göra det, och då är det inte min subjektiva uppfattning utan riksdagens uppfattning som är avgörande. Det är inte socialministern utan riksdagen som stiftar lagar.

Prot. 2001/02:88

2 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 33 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Jag tackar socialministern för detta erkännande av riksdagen. Det är viktigt att sätta in den här frågan i dess tidsmässiga sammanhang, och jag är därför tacksam för att Lars Engqvist inte, som han så ofta gör, hänvisar till den svenska nykterhetsrörelsens rötter. Mediesituationen såg på den tiden helt annorlunda ut. Nu står vi som förslagsställare och lagstiftare inför en verklighet där vi översköjs av skilda sorters reklam i olika medier och har en alkoholförsel från andra länder. Det är i den omvärldssituationen som vi ska diskutera det här, och jag är tacksam för att socialministern håller sig till den.

Det är i denna verklighet inte så att svenska folket helt slipper undan från mer eller mindre reglerad information bara därför att vi har den lagstiftning som vi har, tvärtom.

För det första är uppfinningsrikedomen ganska stor vad gäller exempelvis s.k. *event*-marknadsföring, Absolut Vodka-utställningar eller servitriser som med ölmärken tatuerade på sina armar serverar bl.a. ungdomar. Om Lars Engqvist hade tackat ja till att debattera med mig i krogmiljö häromveckan hade han fått uppleva flera sorters alkoholreklam på nära håll.

För det andra finns det gott om varumärkesreklam för alkoholsvare varianter av starka drycker. T.ex. kostar lättölsreklamen totalt sett mer än vad lättölsförsäljningen inbringar. Företagsekonomiskt låter det ganska bisarrt, om man inte tänker på att det naturligtvis är fråga om varumärkesreklam även för drycker med andra alkoholstyrkor.

För det tredje bedrivs en rätt ymnig alkoholinformation på redaktionell plats. Jag har tagit med mig en tidning till, nämligen Aftonbladets resebilaga från den senaste helgen. Där har man bl.a. en barguide till Mallorca och olika tips på sicilianska viner. De flesta tidningar har i dag vinspalter och vinskribenter. Även jag som tycker att man ska ha alkoholreklam blev lite förvånad första gången jag såg en vinstund i morgonnyheterna på TV. T.o.m. jag hajade faktiskt till lite inför den formen av information.

Sådant här förekommer lite överallt. Givet det sammanhanget tycker jag att alkoholreklam i prenumererade vuxentidningar är förhållandevis ofarlig. Jag tycker kanske inte att det i första hand är sådant som borde regleras.

I regeringens politik har vi en officiell förbudslinje anförd i folkhälsoperspektiv och en annan verklighet där vinstund i morgonsoffan, *event*-marknadsföring med spritreklam och vinskribenter tillåts men inte tryckt reklam om varumärken i prenumererade tidskrifter riktade bara till dem som har åldern inne och är vana konsumenter av både information och alkohol. Jag tycker att det är hyckleri, och jag undrar om Lars Engqvist vill fortsätta med det hyckleriet eller om ett utslag i Marknadsdomstolen – naturligtvis hypotetiskt och principiellt – skulle kunna få honom att se över lagstiftningen om den alkoholreklam i mera begränsade upplagor som det fall vi pratar om faktiskt avser.

Anf. 34 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Än en gång: Låt oss diskutera den svenska lagstiftningens förenlighet med EG-rätten när vi har Marknadsdomstolens utslag.

Jag måste däremot ändå ställa följande fråga till Anna Kinberg: Vad är det väsentliga problemet kring alkohol i Sverige i dag? Är det brist på information, brist på försäljningsinsatser, brist på möjlighet för leverantörerna att få ut sina varor, eller är det det omvända, att vi har en stigande konsumtion, ökade problem inte minst bland unga människor när det gäller alkoholkonsumtion, att de sociala och de medicinska problemen växer och att dödligheten i alkoholrelaterade skador växer?

Jag menar att det är det sista som är det stora problemet och att vi som är ansvarsfulla politiker bör reflektera över vilka regler för marknadsföring av alkohol som ska gälla. Den som betalar för att göra reklam för alkohol är rimligtvis inte ute efter att minska konsumtionen. Man gör reklam för att öka konsumtionen, och just nu är vi inte i behov av ökad alkoholkonsumtion.

Anf. 35 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Det där resonemanget skulle ha en tydlig poäng om det vore bevisat att alkoholreklam ökar konsumtionsmängden. Det är, som Lars Engqvist själv påpekade, inte självklart att så är fallet. Det handlar enligt bedömare snarare om s.k. varumärkesreklam.

Vi vet att tillgänglighet har effekter på konsumtionen, men det handlar här inte om det utan om varumärken. Jag tror inte att prenumererade tidningar, som är ganska dyra, är den primära källan när det gäller att nå ungdomar som kanske står i begrepp att utsätta sig för den första fyllan. När det gäller dem är tillgängligheten ett större problem.

Min interpellation handlar om varumärkesreklam. Det kan inte visas att sådan ökar konsumtionen, och jag tycker därför att folkhälsoargumentet lite grann faller i värde. Under folkhälsoflaggen upprätthåller Lars Engqvist ett förbud mot sådana här annonser i ganska seriösa vuxentidningar men tillåter fortfarande vinstund i morgonsoffan, vinspalt i Dagens Industri och barguide till Mallorca i söndagsnumret av Aftonbladet.

Jag tycker att detta är dubbelmoral. Ännu mer dubbelmoral är det när det gäller Vin & Sprit, som i fallet Absolut Vodka annonserar i de länder där de får göra det för att få konsumenter att välja svenska varumärken framför andra. I det fallet har konsumenter valt svensk vodka, som i alla fall är kvalitetskontrollerad. Av två starka och onda ting har man faktiskt fått konsumenterna att välja det bättre alternativet.

Det är alltså inte bevisat att alkoholreklam ökar konsumtionen eller är farlig för folkhälsan. Däremot ger den konsumenter möjlighet till bra information om många olika sorter. Jag hoppas därför att vi får anledning att återkomma till att den bör tillåtas.

Anf. 36 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag tror inte att Anna Kinberg på fullt allvar menar att något politiskt parti skulle gå in när det gäller yttrande- och tryckfriheten. Jag tror att det är ganska viktiga friheter för oss. Jag är däremot beredd att till vilken journalist som helst, och jag har varit i den branschen några årtionden, säga: Se upp också med den journalistiska hanteringen av alkoholinformation! Det finns inget intresse, inte ens ett allmänt journalistiskt intresse, att plådera för en ökad alkoholkonsumtion. Jag tycker att

man ska vara försiktig. Det är en etisk fråga och en fråga för utgivarna och för journalisterna.

Däremot kan vi faktiskt reglera formerna för alkoholreklam. Den möjligheten bör vi upprätthålla. Exakt hur det skulle se ut i den mån vi skulle få ett konstaterande av att vi behöver se över lagstiftningen kan vi återkomma till, men det är alldeles självklart att Sverige ska ha ett strikt regelverk när det gäller kommersiell annonsering för alkohol.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2001/02:289 om livskvalitet i äldreomsorgen

Anf. 37 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Gunnel Wallin har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att möta den allt större andelen äldres behov av diagnos för att kunna få rätt vård samt för att tillgodose behovet av geriatriker och geropsykiatriker.

Den ökande andelen äldre i befolkningen är självfallet ingen nyhet för regeringen. Denna utveckling påverkar vårdbehoven i hög grad. Samtidigt har den medicinska utvecklingen också medfört förbättrade möjligheter att behandla människor för olika sjukdomstillstånd i allt högre åldrar.

Regeringen har i olika sammanhang, bl.a. i den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvården (prop. 1999/2000:149), konstaterat att läkarmedverkan i särskilda boenden och hemsjukvården måste förbättras. I handlingsplanen läggs fast en målsättning om att de som bor i särskilt boende eller har hemsjukvård ska få en medicinsk bedömning av läkare när de behöver det samt konsultation eller hembesök utan dröjsmål. I handlingsplanen tas också den psykiska ohälsan hos äldre upp, och regeringen framhåller att det är av särskild vikt att de äldres ofta komplexa sjukdomsbild uppmärksammas så att behandlingsbara tillstånd med positiv prognos kan särskiljas från en demensutveckling.

I det utvecklingsavtal som slutits mellan regeringen, Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet åtar sig landstingen bl.a. att svara för att äldre med psykiska vårdbehov identifieras och erbjuds behandling. Landstingen svarar också för att de som bor i särskilt boende eller har hemsjukvård vid behov av läkare får en medicinsk bedömning samt konsultation eller hembesök utan dröjsmål. Här bör avtal träffas mellan landsting och kommun som reglerar insatsernas omfattning och innehåll.

Utvecklingsinsatser inom de områden som avtalet omfattar stimuleras genom utökade resurser som tillförs vården och omsorgen under 2002–2004. Ett väsentligt inslag i avtalets genomförande är den uppföljning som Socialstyrelsen ska göra.

För att komma till rätta med en hotande framtida brist på läkare, framför allt inom vissa specialiteter, t.ex. geriatriker och geropsykiatriker, så sker nu en ökning av utbildningsplatserna för läkare. Antalet läkare som utexamineras kommer därmed att om några år ha ökat från

dagens ca 750 till ca 950 per år. Detta tillsammans med det värdefulla tillskott till vården som läkare med utländsk utbildning utgör förbättrar möjligheterna att rekrytera läkare väsentligt.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska det i landstingen finnas möjligheter till anställning för läkares specialisttjänstgöring i en omfattning som motsvarar det planerade framtida behovet av läkare med specialistkompetens i klinisk verksamhet. Detta är huvudsakligen ett ansvar för landstingen. I syfte att stödja landstingen i detta har Socialstyrelsen dock i uppgift att verka som ett nationellt planeringsstöd med uppgift att förlöpande ta fram underlag för bedömningen av hälso- och sjukvårdens behov av läkare, särskilt läkare med specialistkompetens, såväl nationellt som lokalt och regionalt. Landstingen beslutar utifrån detta hur många tjänster, och inom vilka specialiteter, som man ska utlysa. Ett problem kan här dock vara att vissa specialiteter är mer populära hos läkarna att utbilda sig till än andra.

Vården av personer med demenssjukdom är ett område på vilket det finns behov av ytterligare insatser. Regeringen beslutade nyligen att tillsätta en arbetsgrupp som ska sammanställa befintliga kunskaper om situationen för personer med demenssjukdomar och deras anhöriga samt identifiera utvecklingsområden där åtgärder behöver sättas in på olika nivåer. Ett område som ska kartläggas är i vilken mån personer med minnesstörningar utreds och i vilken omfattning diagnos ställs och medicinsk behandling ges. Arbetsgruppen ska vara klar med sitt arbete senast den 30 juni 2003.

Anf. 38 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för svaret. Det är faktiskt ganska mycket som vi är överens om, t.ex. det här med resurserna som vi hjälps åt att få loss från försvaret till de här välbehövliga områdena inom vård och omsorg.

Jag är naturligtvis mycket intresserad av den uppföljning som är på gång. Jag vet ju att det finns många bra saker inom vård och omsorg som har startat upp, även vad gäller samverkan.

Vad gäller läkarmedverkan i särskilda boenden och hemsjukvården var det verkligen lovvärt att vi kom till det resultatet. Det är otroligt angeläget.

Men på många håll i vårt land är det problem med att få läkartjänsterna inom primärvården tillsatta. Då blir det problem även med läkarmedverkan inom de särskilda boendena och hemsjukvården, och då faller det här i någon mån. Det är alltså angeläget att få fram läkare av den kategori som vi verkligen behöver.

Just det här med utökad utbildning och utbildning av specialister, både bland läkare och övrig personal, är det viktigt att följa upp. Det tar tid från det att man sätter i gång utbildningarna till det att läkare och andra blir färdiga med sin kompetens.

Som socialministern sade är vissa specialiteter mer populära. Där måste vi politiker utgå ifrån att det är behovet som räknas och på olika sätt försöka styra över utifrån de behov som finns bland våra samhällsmedborgare.

Just antalet geropsykiatriker är lågt. Jag kan ta Skåne som exempel: Där finns det ungefär en i varje sjukvårdsdistrikt. De arbetar som ensam-

vargar, ofta har de en hög medelålder, och de är alldeles arbetstyngda. Om bara några år ha de gått i pension, och då står vi där utan den här kunskapen.

Det är alltså brist på även geriatriker och psykiatriker, förutom primärvårdsläkare, som jag nämnde tidigare. Det är just här som behovet är som allra störst. Även om det är landstingens uppgift tror jag att man från statlig nivå måste försöka höja statusen på just de här läkargrupperingarna: satsa mer på forskningen inom det här området eller ge morötter på annat sätt. Visserligen har nu utbildningsplatserna ökat, men man måste styra till de här specialiteterna där behovet är så stort.

När man genomförde skatteväxlingen inom psykiadel var det ju en verksamhet som hade byggts upp långsiktigt som slogs sönder. Kommunerna trodde att de klarade av allt, men när man nu ser situationen så har de varit dåliga på att bl.a. fylla på kompetensen. Man behöver ha en uppföljning av hur det här ser ut, just med tanke på hur många äldre, och äldre äldre, som har ett stort vårdbehov.

Jag tycker att det är jättebra med den arbetsgrupp som socialministern har tillsatt. Kan man skynda på dess arbete för att det ska komma människorna till godo på ett tidigare stadium?

Anf. 39 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Vi håller just nu på att sammansätta den här arbetsgruppen och se till att den påbörjar sitt arbete och kommer i gång. Det är viktigt att konstatera att den har tid på sig fram till den 20 juni 2003. Det är alltså ganska kort tid egentligen. Det betyder att det ska vara ett högt tempo. Arbetsgruppen ska under det kommande året hinna gå igenom alla de problem som vi kan identifiera. Jag tror inte att det behövs någon extra signal till gruppen för att tala om för den att man måste skynda på, inte minst därför att vi ju till arbetsgruppen har knutit anhörigorganisationerna, som ju under lång tid har legat på och sagt att vi måste göra någonting för att samla kunskapen. Jag är hoppfull om att vi kommer att få ett högt tempo och ett mycket bra arbete i arbetsgruppen.

När det gäller bristen på läkare är det lite svårt att från statens sida hantera detta. Det beror lite grann på vilka erbjudanden som sjukvårdshuvudmännen ger till de anställda. Det är klart att på de områden där man upptäcker brister och har svårt att rekrytera är det viktigt att man också erbjuder bra arbetsvillkor. Det handlar ju inte bara om lön, utan det kan ju också handla om allmänna arbetsvillkor och förutsättningar för att genomföra ett gott jobb. Det är alltså viktigt att sjukvårdshuvudmännen faktiskt beaktar detta och att de i sin planering ser till att de kan rekrytera folk.

Socialstyrelsens uppgift är att fungera som ett nationellt planeringsstöd för landstingen. Det är klart att det är med utgångspunkt i deras bedömningar som vi ska diskutera hur vi ska hantera den växande läkarutbildningen. Det är alltså i samverkan mellan högskolorna, Socialstyrelsen och sjukvårdshuvudmännen som vi kan se till att de som just nu utbildas till läkare väljer rätt inriktning på sitt arbete.

Jag tror att det är så att det finns vissa inriktningar som är populärare än andra. Och tyvärr råkar det vara så att det är inom hela äldreomsorgen egentligen som vi kan se de allvarliga behoven framöver. Det är en inriktning som inte tycks vara lika populär att välja som andra inriktningar.

Men det menar jag ska åtgärdas genom Socialstyrelsens arbete, i högskolorna när de försöker vägleda studenterna inför deras val av utbildning och naturligtvis genom att sjukvårdshuvudmännen förstår att erbjuda vettiga arbetsvillkor på de områden där det saknas folk.

Prot. 2001/02:88

2 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 40 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Det här är angeläget för alla parter, så jag ser fram emot den här diskussionen.

Sedan måste man göra arbetsmiljön gynnsam. Den är ju inte gynnsam med den arbetstygnd som är i dag och med ensamtjänstgörande. Man ser hur obalanserna ökar här. Vi hade för en del år sedan prioriteringsdiskussioner där de grupper som har detta behov stod högst på listan. Det är lite grann som om vi har glömt bort de diskussioner som då fördes. De som har kunnat skrika högst har kommit högst på listan. Men det här är ju otroligt viktigt.

Jag ser fram emot att den här diskussionen kommer till stånd, för jag tror att man ute i både kommuner och landsting är väl medveten om situationen, men det gäller att puffa på.

När det gäller att ställa diagnos på demenser är det viktigt att ha specialister. Särskilt flödesmätningar måste utföras av geropsykiatriker som kan hantera detta. Man säger också att distriktsläkare eller primärvårdsläkare skulle kunna hjälpa till med vissa undersökningar, men då måste de naturligtvis ha intresse för frågan. Man tycker inte att det intresset finns säger man vid de besök som jag har gjort i äldrevården.

Om man kan sätta in de bromsmediciner som finns snabbt – det finns ju vissa som är på väg – för att kunna hålla sjukdomen på avstånd betyder det otroligt mycket för den enskilde, för de anhöriga och när det gäller kommunerna och kommunernas resurser, för vi vet att detta tar en stor andel av resurserna. Det är bra att anhörigorganisationerna är med i arbetsgruppen, för de kommer säkert att driva på.

När det sedan gäller detta att styra valet av specialitet har jag en gammal siffra, men den visar att det är en väldigt liten del av forskningspengarna inom vården som går till just psykiatrin. Att styra mer forskningspengar till psykiatrin vore kanske ett sätt att öka intresset.

Det var väl det som jag hade att säga. Jag tycker att det är en angelägen fråga att lyfta fram, och jag kommer naturligtvis att följa den. Jag vet också att det denna vecka i FN:s regi pågår en konferens om just demens, och det finns kanske någonting att hämta hem från denna. Det är ju nu som stödet behövs ute i verksamheten. Vi måste bli bättre på att förebygga och ta vara på det friska för att kunna låta människor bo i sitt eget boende så länge som möjligt. Det mår alla bäst av. Om man kunde öka samspelet mellan myndigheter och få en större smidighet tror jag att alla skulle vara betjänta av det.

Överläggningen var härmed avslutad.

**10 § Svar på interpellationerna 2001/02:303, 304, 305 och 306 om
våld mot funktionshindrade kvinnor**

Anf. 41 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Lena Olsson, Marietta de Pourbaix-Lundin, Sonja Fransson respektive Kerstin Heinemann har frågat mig om jag kommer att ta initiativ till en fördjupad studie av våld och sexuella trakasserier mot funktionshindrade flickor och kvinnor och för att öka kunskapen och kompetensen hos polis, kvinnojourer m.fl. om dessa kvinnors särskilda utsatthet. Vidare har de frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att kunskapen om våldsbrott mot funktionshindrade kvinnor ska öka hos hälso- och sjukvårdspersonal, för att kompetensen hos personalen vad gäller omhändertagande av funktionshindrade kvinnor som utsatts för våld ska öka samt för att samverkan mellan hälso- och sjukvården, sociala myndigheter och frivilligorganisationer såsom kvinnojourer ska öka. Vidare har de frågat om jag är beredd att satsa på statistik och forskning inom detta problemområde, om jag är beredd att arbeta för mer utbildning för personal och en bredare allmän kunskap samt göra en insats för att öka förståelsen och kunskapen inom polis och rättsväsende om funktionshindrade kvinnors särskilda utsatthet och beroendeställning. Slutligen har de frågat vad staten kan göra för att förbättra funktionshindrade kvinnors situation.

Vi kan tillsammans konstatera att problemområdet som samtliga interpellanter tar upp är mycket komplext. En av svårigheterna med frågan om våld och sexuella övergrepp mot kvinnor och flickor med funktionshinder är att det är ett dolt problem, vilket samtliga frågeställare också påpekar. Vi kan också vara överens om att det behövs både forskning och statistik som ett led i ökad kunskap. Regeringen har därför medvetet valt ut detta område som ett av några särskilt prioriterade arbetsområden i det omfattande åtgärdsprogram för att bekämpa våldet mot kvinnor som sattes i gång genom den s.k. kvinnofridsreformen 1998. De centrala utgångspunkterna i reformen är en förbättrad lagstiftning, förebyggande insatser och ett bättre bemötande av utsatta kvinnor. Flera myndigheter fick gemensamma uppdrag som gäller t.o.m. år 2002. De ska öka ansträngningarna för att förebygga våld mot kvinnor samt utforma åtgärdsprogram för det egna arbetet med dessa frågor. Det betonas starkt att samverkan mellan myndigheter och organisationer är viktigt.

Kommunerna har ett stort ansvar när det gäller stödet till kvinnor som utsatts för våld. Det gäller både förebyggande insatser och skydd till utsatta kvinnor. Jag utgår ifrån att de särskilt uppmärksammar situationen för kvinnor med funktionshinder, som ju är särskilt sårbara.

Inom landstingens hälso- och sjukvård har arbetsgivarna och vårdgivarna ansvaret för att dess personal har den kompetens som krävs för att kunna ge ett bra bemötande och god vård till alla människor. Ökad kompetens hos personalen som kommer i kontakt med kvinnor och flickor med funktionshinder som utsatts för våld kan bl.a. åstadkommas genom utbildningsinsatser.

Regeringen fortsätter att arbeta för kvinnofrid och mot kvinnovåld. Kunskapen om våld mot kvinnor är generellt sett otillfredsställande. Om kvinnan är funktionshindrad innebär det ytterligare komplikationer som kan kräva särskild kunskap. Detta beskrivs väl i rapporten *När man slår*

mot det som gör ont – våld mot kvinnor med funktionshinder, utgiven av Nationellt råd för kvinnofrid, som regeringen tillsatt. Rapporten bidrar på ett värdefullt sätt till kunskap om åtgärder som behöver vidtas. Där ställs också frågan om det är önskvärt att klassificera människor efter eventuellt funktionshinder i statistiken.

Bemötandeutredningen – Utredningen om bemötande av personer med funktionshinder – tar i delbetänkandet *Kvinnor, män och funktionshinder*, SOU 1998:138, bl.a. upp att polisen och rättsväsendet behöver skaffa sig mer kunskap om frågan. Utredaren säger vidare att det borde vara självklart att exempelvis kvinnojourerna är fysiskt tillgängliga, att dövtolkar anlitas, att skriftlig information ges i tillgänglig form etc.

Det är bl.a. Bemötandeutredningens förslag som ligger till grund för den nationella handlingsplanen för handikappolitiken *Från patient till medborgare*, 1999/2000:79. I den satsar regeringen bl.a. på att utveckla personalens kompetens när det gäller baskunskaper om personer med funktionshinder som söker stöd eller insatser vid berörda statliga och kommunala myndigheter. Statens institut för särskilt utbildningsstöd, Sisu, har bl.a. i uppgift att ta fram och driva ett nationellt handlingsprogram för kompetensutveckling.

Just nu uppmärksammas det behov av skydd inklusive skydd mot diskriminering som funktionshindrade personer har. En parlamentarisk kommitté, dir. 2002:11, ska se över diskrimineringslagstiftningarna. I detta sammanhang vill jag också nämna att nästa år, som utlysts av EU som ett europeiskt handikappår, kommer fokus att vara på situationen för personer med funktionshinder ur ett människorättsperspektiv.

Jag kommer också noga följa arbetet som görs inom ramen för kvinnofridsreformen men också effekterna av det arbete med bemötande- och tillgänglighetsfrågorna som följer av den nationella handlingsplanen inom handikappområdet.

Regeringen ser mycket allvarigt på den dubbla utsatthet som funktionshindrade kvinnor har. Jag är beredd att aktivt verka för att kunskapen och skyddet förbättras. Jag avser därför att samråda med handikapp- och kvinnofridsorganisationer samt berörda myndigheter kring hur arbetet bör drivas vidare.

Anf. 42 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Tack, socialministern, för svaret. Socialministern undrar kanske varför han får så många interpellationer om i princip samma ämne, men det beror på att vi i riksdagen har något som heter Riksdagens handikappforum, där en från varje parti ingår. Vi försöker sprida så mycket kunskaper som möjligt när det gäller funktionshindrade. Vi kände på den internationella kvinnodagen att vi ville uppmärksamma frågan om misshandel av funktionshindrade kvinnor.

Misshandel och våld i stort väcker ju väldigt starka känslor, och misshandel av barn och kvinnor väcker ännu starkare känslor. Misshandel av funktionshindrade kvinnor tror jag ibland väcker så mycket känslor att man inte kan hitta ord för att beskriva vad det innebär. Man vill egentligen bara blunda. Man vill bara inte se. Det kanske är det som är en del av problemet; att det här är dolt. Det är vi överens om.

Den dubbla utsatthet som misshandlade funktionshindrade kvinnor befinner sig i är svår att ta till sig. Samtidigt vet vi att den som misshand-

Prot. 2001/02:88

2 april

Svar på
interpellationer

lar många gånger är en närstående, en anhörig eller en i personalen som den funktionshindrade kvinnan är helt beroende av.

Man är alltså väldigt utsatt. Att våga ta sig ur det här är inte lätt. Men när man väl gör det, kanske uppsöker sjukvården, går till polisen för att göra en anmälan eller uppsöker en kvinnojour, är det väldigt viktigt att de som finns på de här ställena har kunskap och kompetens att hjälpa den funktionshindrade kvinna som utsatts för misshandel. Har de inte det blir det ännu värre när man väl har tagit steget att försöka få hjälp.

Sedan finns det situationer där man tycker att sjukvården borde upptäcka det här även om kvinnan själv kanske inte anger att det är skälet till att hon kommer. Där behövs det ju också kunskaper.

Jag tar i min interpellation upp vad man kan göra för att personal inom sjukvården ska få bättre kompetens och bättre kunskaper om det här. Då svarar socialministern att det är landstinget som har ansvaret och att det är fortbildning som gäller. Men lite grann tycker jag att socialministern smiter ifrån sitt ansvar. Det är inte bara fortbildning det gäller. Det hör man, och det gäller inte bara misshandel av funktionshindrade kvinnor utan också misshandel i stort. Det handlar om grundutbildningen för de här grupperna, för läkare och sjuksköterskor.

Grundutbildningen måste bli bättre för att dessa grupper, läkare och sjuksköterskor, ska se de här problemen. Då kan man också lägga in en del när det gäller funktionshindrade, som är ett lite mer komplext problem. Jag skulle vilja att socialministern tar till sig det och kanske utvecklar det lite mer. Man kan som sagt inte bara lägga allt på landstinget. Landstinget ska sköta sin fortbildning, men grunden är som sagt grundutbildningen för den här gruppen, och där har regeringen ett ansvar.

I slutet i sitt svar säger socialministern att han aktivt ska medverka för att kunskapen och skyddet förbättras. Han ska samråda med handikapp- och kvinnofridsorganisationer samt berörda myndigheter omkring hur arbetet bör drivas vidare. Men jag har ändå en fråga till socialministern. Socialministern har väl kanske själv någon uppfattning, någon egen idé om hur man ska göra det här? Det är bra att lyssna på andra. Det ska man göra. Det ska till en samverkan om det ska hända något. Men jag skulle vilja höra socialministerns egna idéer om detta och vilket tidsperspektiv han har. Det här har ju ändå regeringen hållit på med och uppmärksammat, precis som ministern skriver i svaret, sedan 1998. Jag vet att man inte gör sådant här över en natt, men man känner ändå att det skulle behöva hända ännu mer än det gör. Vilket tidsperspektiv har socialministern på de här frågorna?

Anf. 43 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Också jag vill tacka ministern för svaret. Som tidigare sagts är vi alla väldigt bekymrade över det här, för våld mot kvinnor med funktionshinder är en fråga som alltför sällan debatteras och alltför sällan diskuteras. Ministern säger att det här är ett prioriterat område inom kvinnofridsreformen. Det tycker jag är alldeles utmärkt, och det är väl en av anledningarna bakom den utmärkta boken *När man slår mot det som gör ont*, som Nationella rådet för kvinnofrid har tagit fram. Det är en av anledningarna till att man har tagit fram den boken. Det är alldeles utmärkt.

Tyvärr är det så när vi talar med polisen eller diskuterar våld mot kvinnor att det väldigt sällan just är våld mot kvinnor med funktionshinder som diskuteras. Ta bara en sådan fråga som tillgängligheten! Både bemötande och tillgänglighet är oerhört viktiga delar. En kvinna som är fysiskt funktionshindrade har t.ex. oerhört svårt att komma till kvinnojouren eftersom den oftast inte är tillgänglig. Det är bara *ett* sådant här praktiskt problem.

Som vi vet finns det en stor okunskap och omedvetenhet när det gäller den här frågan. Det är klart att om man inte kan tro att den som t.ex. vårdar sin kvinna så ömt utåt också kan misshandla henne så finns inte detta i föreställningsvärlden. Många tänker säkert: Inte kan maken till denna kvinna, som ser ut att vårda henne så ömt, också misshandla henne. Hur ska hon bli trodd när det ser så bra ut? Och om hon dessutom är förståndshandikappad och har svårt att förklara – vem är det då som tror henne? Det man inte ser tror man ju inte heller förekommer. Vi måste medvetandegöra många, både myndigheter och personal, om den här frågan.

En annan del är ju att arbetslösheten är betydligt större bland funktionshindrade än bland andra grupper, och särskilt då bland kvinnor med funktionshinder. Vi vet också att arbetet skapar en identitet, ett oberoende och en självständighet. Förutom beroendet av hjälp på grund av funktionshindret – från samhället eller från anhörig – är alltså kvinnan dessutom ofta ekonomiskt beroende av den anhörige, vilket inte direkt underlättar situationen. Jag vill säga att man inte bara är dubbelt utsatt utan flera gånger dubbelt utsatt.

Ju mer omfattande det funktionshinder är som kvinnan har desto mer beroende är hon och desto mer utsatt blir hon. Hur ska t.ex. en kvinna med kommunikationshandikapp, som är helt beroende av anhöriga eller personal, kunna berätta att hon utsatts för våld och övergrepp när hon måste berätta det genom den som har utsatt henne för våld?

En central faktor för att förebygga övergrepp som man kommer fram till i den här boken tycks vara att förhindra en situation där kvinnan är utlämnad till endast en kontakt med omvärlden. Det betyder i förlängningen att familjemedlemmar i och för sig kan fungera mycket bra som personliga assistenter, men kvinnan bör inte uteslutande ha kontakt med en person. Det behövs med andra ord större nätverk runt kvinnor som är totalt beroende av sin vårdare, antingen familjemedlem eller assistent – alltså flera kontakter.

Jag vill fråga ministern om det här finns någonting som vi skulle kunna göra för att medvetandegöra kommuner, landsting och andra om att det behövs fler kontakter än en i det här sammanhanget.

Anf. 44 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Jag tackar naturligtvis också socialministern för svaret. Vi vet ju från olika rapporter att kvinnor med funktionshinder är utsatta för olika former av övergrepp, det kan vara allt från misshandel till psykiska övergrepp, från människor som de är beroende av. Kvinnor i den här utsatta situationen kan också misshandlas, kan man säga, på det sättet att man gömmer undan en viktig medicin för dem. Det finns många olika sätt att misshandla kvinnor med funktionshinder på som man inte kan använda mot kvinnor utan funktionshinder. Ju mer omfattande funkt-

ionshinder en kvinna har desto mer sårbar är hon naturligtvis, och hennes beroende av andra människor ökar.

I den statistik som finns på området, data från polis, sjukvård och socialtjänst, framkommer det inte om en kvinna är funktionshindrad eller inte. Det förs inte heller någon sådan statistik hos kvinnojourer eller brottsofferjourer. Det skulle kanske vara av värde om man misstänker att funktionshinder ökar utsattheten för övergrepp om en sådan statistik kunde föras. Sanningen är ju att vi egentligen inte riktigt vet hur vanligt det här våldet är och om det är vanligare bland de kvinnor som är funktionshindrade eller inte.

Man kan naturligtvis också ställa sig frågan om det är önskvärt att klassificera människor efter eventuella funktionshinder. Det är också den fråga som ställs i den rapport som har nämnts här, *När man slår mot det som gör ont*. Jag ställer mig också den frågan.

I dag görs i många kommuner och landsting en enkel, anonym registrering av olyckor med skiftande svårighetsgrad. Man registrerar omständigheterna kring olycksfallen. En liknande registrering skulle också kunna göras när det gäller våld mot kvinnor. På ett sådant sätt skulle den enskilda kvinnans integritet kunna skyddas, och vi skulle kunna få en bild av hur vanligt förekommande övergreppen är och kanske också av hur våldet ser ut. Jag skulle också kunna tänka mig att sådan registrering skulle kunna ge ökad insikt och kunskap för personalen, kanske främst för den sjukvårdspersonal som hanterar registreringen.

Självklart ska ett beslut i frågan om registrering föregås av diskussioner, inte minst med handikappförbunden, om hur det ska gå till och om vad som ska registreras. Viktigt i sammanhanget är dock att registreringen är anonym och att uppgifterna inte finns med i journaler eller liknande handlingar, så att de kan spåras till en enskild person.

Jag hoppas att socialministern tänker över frågan om en eventuell registrering. Det kan ju också ha värde för den forskning som behöver bedrivas i den här frågan. Det här är en insats som regeringen skulle kunna göra som en del i arbetet med att förhindra och bekämpa våld mot kvinnor.

Socialministerns svar är ett svar på fyra interpellationer som behandlar samma område: våld mot funktionshindrade kvinnor. Jag tycker att vi har fått besked från ministern om att han delar vår uppfattning att detta är en angelägen fråga som måste angripas på många olika sätt och om att han är beredd att ta itu med detta. Jag är speciellt nöjd med det som sades i slutet av svaret, nämligen att socialministern är beredd att verka för att kunskapen och skyddet för de här kvinnorna förbättras och att han avser att samråda med handikapp- och kvinnofridsorganisationer samt berörda myndigheter om hur arbetet ska drivas vidare. Jag hoppas förstås att även de frågor som vi nu har tagit upp i våra interpellationer kommer att bli en del av det arbetet.

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin ställde frågan om inte jag som socialminister hade en egen uppfattning om vad som bör göras. Jo, det har jag, och det har också regeringen. Dessbättre sker det ganska mycket på det här området. Låt mig nämna några saker som vi inte bör glömma bort. Vi kan gå tillbaka till de frågor som togs upp i interpellationerna.

När det gäller kompetens- och kunskapshöjande insatser vill jag nämna att Socialstyrelsen ganska snart kommer att upprätta en webbportal, som man planerar tillsammans med 14 andra myndigheter. Där är det meningen att man ska kunna få information som rör flickor och kvinnor i utsatta situationer. Portalen ska enligt uppgift innehålla länkar till annat material som man kan söka sig fram till via Internet. Det kan exempelvis handla om forskningsresultat, resultat av lokala projekt eller projektutvärderingar.

Man säger också att materialet troligen kommer att kategoriseras så att det blir möjligt att söka material som särskilt handlar om utsatta kvinnor med funktionshinder. Detta medför andra problem än dem som rör registrering. Här ska man kategorisera materialet så att det blir möjligt att se vilka kunskaper man har och vad som faktiskt sker.

När det gäller statistik och forskning har Brottsoffermyndigheten fått i uppdrag att senast den 1 juli i år redovisa ett forskningsprogram som rör just brottsoffer. Enligt uppdraget ska man ägna särskild uppmärksamhet åt sårbara grupper – man nämner fysiskt och psykiskt handikappades och äldres utsatthet för brott. Den 1 juli kommer Brottsoffermyndigheten att redovisa sitt forskningsprogram. Meningen är att programmet ska pågå under fem år.

Brottsförebyggande rådet har också i uppgift att se till att vi får en bättre kriminalstatistik. Man arbetar nu för att förbättra inte bara statistiken utan också det bakomliggande systemet för kodning av brott. Det ska således gå att läsa ut såväl gärningsmannens som offrets kön, ålder och nationalitet, liksom offrets relation till förövaren.

Sedan kommer den frågeställning som jag tycker att man ska ta upp i diskussioner med handikapporganisationer och kvinnofridsorganisationer, nämligen: Hur ska vi registrera? Det är inte enkelt att svara på den frågan, men jag tycker inte att man ska stanna vid ett sådant konstate-
rande, utan vi bör diskutera detta tillsammans med berörda organisationer.

Jag vill också peka på den förändring av socialtjänstens arbete som riksdagen har beslutat om. Det var en uppmanande formulering som riksdagen ställde sig bakom den 1 juni förra året. Man skriver först att socialtjänsten bör verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Det är självklart. Men sedan kommer det: "Socialnämnden bör härvid särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation." Så har riksdagen angivit vad som är socialtjänstens uppgift. Förhoppningsvis sker en prövning av socialtjänstens arbete runtom i kommunerna.

Fortfarande är det mycket som saknas. Inte minst kan man konstatera att det finns för få kvinnojourer och att samarbetet mellan kommuner och kvinnojourer är dåligt. Vi kan konstatera att det finns många kommuner

som inte ger något stöd till kvinnojourer, vilket är ett allvarligt problem. Vi kan också konstatera att kommunerna samverkar dåligt med varandra eller med berörda myndigheter. Det finns väldigt mycket att göra trots att en hel del har gjorts.

Jag kommer att inbjuda berörda organisationer och berörda myndigheter till en diskussion om hur vi kan gå vidare och vilka nya uppgifter vi bör kunna ta på oss, både när det gäller myndigheter och berörda kommuner. Det kan också gälla på vilket sätt samhället kan ge stöd till frivilligorganisationerna. Då ska vi också diskutera den fråga som Kerstin Heinemann tog upp och som finns med i rapporten, nämligen hur vi ställer oss till registrering.

Anf. 46 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det var intressant att höra om Socialstyrelsens nya portal med olika länkar. Vad jag förstår kommer den att vara tillgänglig för alla som behöver den, inte bara för sjukvårdspersonal utan socialtjänstpersonal, kvinnojourer osv. De kan alltså få fram kunskaper och erfarenheter och kompetensutveckla sig själva.

Men min fråga om grundutbildning för läkare och sjuksköterskor kvarstår ändå. Socialministern skjuter över det på landstingen, och jag håller inte med om att det endast är de som har ansvaret. Det finns ett ansvar för grundutbildning för de här personalgrupperna och naturligtvis även för andra grupper som kan komma i fråga: polis, socialtjänstpersonal m.m. De måste få de här kunskaperna. Det tycker jag är grunden. Man måste se det. Om man inte ser det kan man inte hjälpa till när väl en kvinna tar det här steget. Man ska kunna se det även om kvinnan själv kanske inte tillstår att det finns misshandel med i bilden. Personalen måste ha kunskapen att se detta. Den frågan vill jag fortfarande ha ett svar på, för jag tycker den är väldigt väsentlig.

Jag tycker också att det är väsentligt att se att det handlar om individer, precis som när det gäller misshandlade kvinnor utan funktionshinder. Funktionshindrade kvinnor är också individer. Man kan inte klumpa ihop dem i ett kollektiv bara för att de har ett funktionshinder. Dessutom finns det många olika funktionshinder, alltifrån att sitta i rullstol till att ha en psykisk åkomma. Man får inte klumpa ihop dem, utan det handlar om individer hela tiden. Det tycker jag är viktigt att påpeka i det här sammanhanget.

Det låter som om vi är ganska överens om att det här finns mycket mer att göra. Det gäller nu att få upp ögonen hos dem som är inblandade och träffar kvinnor som är utsatta för våld. Vi som politiker har naturligtvis ett stort ansvar överallt där vi är för att informera och för att försöka sprida kunskaper, lika väl som socialministern har det.

Socialministern får nu en chans igen att svara på frågan om detta med grundutbildningen. Det är regeringens ansvar. Har man som personal, läkare eller sjuksköterska, med sig detta i ryggmärgen på något sätt kommer man mycket lättare att kunna ta till sig fortbildning och Socialstyrelsens webbportal. Har man inte detta i sin grundutbildning är det ju svårare. Då börjar man från scratch på ett helt annat sätt. Det är den biten jag efterlyser väldigt mycket.

Vi hoppas nu att samråden med berörda handikapporganisationer, brottsofferjourer och kvinnojourer ska leda till något konkret. Man

kanske kan ta fram olika program med punkter som talar om vad man ska göra när man kommer i kontakt med funktionshindrade kvinnor som har utsatts för våld. Så gör man ju på andra områden. Man har t.ex. program mot mobbning där man går igenom olika punkter. Det är kanske inte säkert att man ska göra på det sättet, men det är ett exempel på hur man skulle kunna göra.
(forts.)

Prot. 2001/02:88
2 april

*Svar på
interpellationer*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.30 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

10 § (forts.) Svar på interpellationerna 2001/02:303, 304, 305 och 306 om våld mot funktionshindrade kvinnor

Anf. 47 SONJA FRANSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tala om sjukvården och särskilt boende och alla andra situationer där det råder ett beroendeförhållande mellan vårdare och patient. Där händer det tyvärr att personal inom vården utnyttjar beroendeförhållandet och inleder sexuella relationer eller på annat sätt utnyttjar patienter sexuellt. Övergrepp kan också begås av medpatienter. Särskilt kvinnor med psykiska funktionshinder känner sig enligt Forum Kvinnor och Handikapp utsatta. Och övergrepp kan också begås i samband med färdtjänståkning, skolskjutsning, ledsagaruppdrag eller tjänsteman i tjänsten. Detta handlar alltså om offentligt anställda.

Jag vill berätta att vi inom SISUS, där jag själv är ordförande, har fått regeringens uppdrag att ta fram en handlingsplan för kompetenshöjning av bemötande av människor med funktionshinder i offentlig sektor. Vi anser att detta också är en bemötandefråga. Därför tar vi nu upp frågan om våld mot kvinnor med funktionshinder. Vi söker bl.a. projekt som ska kunna ge ökad kunskap och som vi sedan kan sprida via SISUS datanät för en kompetenshöjning och uppmärksamhet inom kommuner och landsting. Detta är naturligtvis ett sätt att uppmärksamma och tydliggöra detta problem. Men det behöver naturligtvis ske på många fler sätt. Här har kommunen, Landstingsförbundet och inte minst Socialstyrelsen ett stort ansvar.

Därför gläder det mig mycket att ministern säger att Socialstyrelsen nu tänker starta en form av portal där man kan ge information och ha utbyte av information. Det kan vara en del i en kunskapsutveckling och kompetensutveckling. Men jag önskar att ministern i det samråd som nu ska ske mellan organisationer, föreningar och ansvariga myndigheter

också tar upp kompetensutveckling. Jag tror att detta är alldeles nödvändigt. Det gäller kvinnor med funktionshinder, från väldigt unga kvinnor och barn till äldre kvinnor, inte minst inom äldreomsorgen där vi vet att det förekommer trakasserier och våld.

Detta är en väldigt aktuell fråga som måste diskuteras både bland företrädande och bland anställda. Vi måste synliggöra problemet, eftersom det är först då som vi kan åtgärda det.

Anf. 48 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! I sitt andra inlägg redogjorde socialministern för ytterligare frågor som är på gång när det gäller just frågan om statistik och registrering. Jag tycker att det är bra att dessa frågor verkligen lyfts fram på många olika sätt. Och det finns säkert mer att göra. Det viktigaste är naturligtvis att man får någon typ av samsyn när det gäller möjligheten att registrera och hur man ska kunna registrera utan att den enskilda människan hängs ut. Detta är naturligtvis en svår fråga. Jag är alltid lite skeptisk när det gäller att registrera människor, inte minst när det gäller att registrera människor som har ett funktionshinder. Men jag hoppas ändå att man ska kunna hitta något sätt för att öka kunskapen om vad det är för övergrepp, hur vanliga de är och hur vi på ett bättre sätt ska kunna motverka de övergrepp som vi trots allt vet sker.

I och med detta är jag för min del nöjd med de svar som jag har fått och hoppas att de frågor som vi har lyft fram snarast kommer att få konkreta resultat.

Anf. 49 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Det har varit ett mycket nyttigt tankeutbyte. Som jag försökte påpeka såväl i interpellationssvaret som i ett senare inlägg är det klart att det har skett ganska mycket under de senaste åren i ett försök att uppmärksamma problemet och att också se till att myndigheter både på kommunal nivå och på statlig nivå uppmärksammar problemet och skaffar sig kunskap. Jag berättade också om de initiativ som har tagits under den senaste tiden. Men jag delar interpellanternas allmänna farhågor om att det ändå inte görs tillräckligt, dvs. att vi har anledning att ytterligare reflektera över vad som kan ske. Det är därför som detta särskilda möte med frivilligorganisationer och myndigheter kommer att hållas.

Den fråga som vi har anledning att fundera på alldeles särskilt är den som Kerstin Heinemann tog upp i slutet, nämligen att vi å ena sidan måste skaffa kunskap och se till att vi vet hur stort problemet är och att vi därmed också kan utveckla etiska riktlinjer och lösa bemötandefrågorna, men att vi å andra sidan naturligtvis inte får skapa ett system som gör att människor med funktionshinder känner att de plötsligt får en extra belastning, att de på något sätt ska registreras särskilt. I detta fall måste de kunna ha samma rättigheter och kunna kräva samma respekt som alla andra.

Jag tror alltså, precis som Kerstin Heinemann, att det finns en lösning på detta. Och om vi är tillräckligt lyhörda i diskussionerna, inte minst med handikapporganisationerna, går det kanske att hitta en lösning så att vi tillgodoser såväl respekten för den enskilda individen som vårt behov av att öka kunskaperna.

Marietta de Pourbaix-Lundin påpekade att det kanske inte räcker med fortbildning. Jag tycker att det är viktigt att konstatera att det är angeläget att sjukvårdshuvudmännen likaväl som kommunen eller socialtjänsten ser till att erbjuda personalen en utbildning i dessa frågor likaväl som i andra. Jag är faktiskt osäker på hur det ser ut i grundutbildningen. Jag vet inte i vilken mån den här typen av problem tas upp och på vilket sätt. Men jag är beredd att undersöka det. Och om vi kan konstatera att man i grundutbildningen inte tar upp detta på ett förnuftigt sätt är jag från min sida beredd att försöka se till att det läggs in i grundutbildningen.

Anf. 50 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Enligt den information som jag har fått, socialministern, tas det i grundutbildningen för läkare och sjuksköterskor inte upp särskilt mycket när det gäller att kunna se om funktionshindrade kvinnor har blivit misshandlade. Det är den information som jag har. Det är därför som jag har tryckt så väldigt mycket på det. Då tycks vi vara överens om att socialministern ska se vad han kan göra.

Jag kan efter denna debatt konstatera att alla vi som har deltagit i den är väldigt överens om den mångdubbla utsatthet som funktionshindrade kvinnor som blir misshandlade drabbas av och att detta måste fram i ljuset och åtgärdas. Vi tycks också vara överens om att det behövs kunskaper och kompetens bland sjukvårdspersonal, socialtjänstpersonal, personal inom äldreomsorgen, osv.

Det är därför som jag blir så väldigt upprörd när jag läser om t.ex. den kränkande behandlingen med grova ord och hot som den 93-åriga senildementa kvinnan i Gislaved blev utsatt för. Hon är faktiskt funktionshindrad. Min upprördhet blir inte mindre när jag ser hur Kommunalarbetsförbundet agerar. Kommunen är tydlig men inte facket. Frågan i detta fall precis som i alla andra fall är på vems sida man står. Jag vet på vems sida jag står. Jag står på den 93-åriga kvinnans sida, och det tror jag att vi alla som är här i dag gör.

Anf. 51 SONJA FRANSSON (s):

Herr talman! Jag delar Marietta de Pourbaix-Lundins uppfattning att det känns som att vi är väldigt överens om att det här är ett stort problem som måste tydliggöras och synliggöras. Vi måste diskutera det i olika sammanhang så att vi får både kunskap och förståelse och så att detta uppmärksammas ordentligt.

Ministern tog upp forskningen och sade att man inom brottsofferforskningen nu ska titta närmare på problematiken också när det gäller funktionshindrade kvinnor. Det gläder mig mycket. Det visar sig nämligen att det finns väldigt lite forskning inom området kvinnor med funktionshinder. De har inte synliggjorts alls inom forskningen. Det finns bara några studier som fokuserar på kvinnor och barn med utvecklingsstörningar. Från den forskningen vet man att förekomsten av sexuella övergrepp är oroande stor och att övergreppen ofta startar mycket tidigt i kvinnans liv.

Med detta som grund vill jag också peka på att det kan se olika ut för olika grupper med funktionshinder. Den som är psykiskt funktionshindrad, förståndshandikappad eller kommunikationshandikappad har kanske större svårigheter än någon annan när det gäller möjligheterna att tala om

hur det ser ut. Därför behöver vi mer kunskap, och då måste forskningen bli tydlig. Man måste se både till olika funktionshinder och till den utsatta situation som dessa kvinnor befinner sig i. Där håller jag med ministern om att det är svårt med statistiken. Men om vi kan komma fram den vägen skulle det betyda oerhört mycket för den fortsatta kunskapsinhämtningen och för förståelsen.

Jag tackar för den här debatten som jag tycker är väldigt viktig och som var mycket intressant.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2001/02:307 om funktionshindrade kvinnors behov av kvinnojourer

Anf. 52 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Helena Hillar Rosenqvist har frågat jämställdhetsminister Margareta Winberg på vilket sätt hon avser att arbeta för att kommunerna ska ta ett större ekonomiskt ansvar för kvinnojourernas verksamhet och för att det finns en jour i varje kommun samt på vilket sätt hon avser att arbeta för att de funktionshindrade kvinnornas behov tillgodoses vad det gäller tillgänglighet till kvinnojourer. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Ansvar för att ge kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet stöd och hjälp för att förändra sin situation vilar enligt socialtjänstlagen på socialtjänsten i landets kommuner. Det kan t.ex. handla om att ordna en tillfällig bostad eller ett skyddat boende till en kvinna som utsatts för misshandel och som inte utan risk för fortsatta övergrepp kan återvända hem. Det kan också vara fråga om behov av hjälp i form av rådgivning eller kanske en stödperson under den tid som polisutredning eller rättegång pågår. Det är viktigt att socialtjänsten är lyhörd för vad kvinnor som befinner sig i en misshandelssituation kan vara i behov av. Socialtjänsten måste också aktivt erbjuda hjälp av olika slag samt själv ta initiativ till kontakter med en kvinna om man får kännedom om att en misshandelssituation föreligger.

I flertalet av landets kommuner har en del av detta ansvar tagits genom att kommunen driver eller stöder en kvinnojour. Landets kvinnojourer fyller i dag en mycket viktig uppgift för att stödja och hjälpa kvinnor som är eller har varit utsatta för misshandel eller andra övergrepp. Precis som Helena Hillar Rosenqvist påpekar finns det ett antal kommuner som inte stöder någon kvinnojour ekonomiskt. Jag menar att det är viktigt att de kvinnor som är i behov av stöd och hjälp också får det. Om detta sedan sker via en kvinnojour eller på något annat sätt är ett ansvar för den enskilda kommunen att bedöma utifrån behoven och de resurser som finns tillgängliga. Våren 1998 antog riksdagen regeringens proposition (1997/1998:55) *Kvinnofrid*, ett omfattande åtgärdsprogram för att bekämpa våldet mot kvinnor. Socialstyrelsen fick då bl.a. i uppdrag att leda socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens utvecklingsarbete i frågor som rör våld mot kvinnor. Socialstyrelsen kommer inom kort att rapportera detta uppdrag till regeringen. Denna rapport kommer att utgöra ett värde-

fullt underlag när det gäller att säkerställa att misshandlade kvinnor verkligen får det stöd och den hjälp av socialtjänsten som de behöver.

När det gäller frågan om den fysiska tillgängligheten till kvinnojourerna för kvinnor med funktionshinder menar jag att den måste ses i sammanhanget av det mer generella tillgänglighetsarbetet. I den handikappolitiska handlingsplan som riksdagen fattade beslut om den 31 maj år 2000 görs en kraftfull markering av värdet av ökad fysisk tillgänglighet. Den offentliga sektorn och dess institutioner ska gå före i detta arbete och visa vägen, ett omfattande arbete som just nu pågår. Handikappombudsmannen har också inrättat ett tillgänglighetscenter som bl.a. arbetar rådgivande och pådrivande när det gäller tillgänglighetsfrågor. Jag vill i det här sammanhanget också nämna den parlamentariska kommitté (dir. 2002:11) som ska se över diskrimineringslagstiftningen.

Kvinnor med funktionshinder som utsätts för misshandel eller andra övergrepp är en mycket utsatt grupp. Det är därför viktigt att deras speciella situation uppmärksammas både i det fortsatta kvinnofridsarbetet och i det handikappolitiska arbetet.

Anf. 53 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Herr talman! Jag har lyssnat på den debatt som föregick denna interpellationsdebatt. Mycket har redan kommit fram, även vad gäller kvinnojourer. Vad jag skulle vilja lägga till är det otroliga arbete som kvinnojourerna utför – mycket på frivillig basis och med obetalt arbete.

En grupp inom kvinnojourerna t.ex. anordnar varje år ett möte – en semester- och arbetsvecka; jag vet inte riktigt vad jag ska kalla det för. I Vejbystrand har man hållit på i fem år. En grupp om ca 35 kvinnor per år deltar i självförsvar, medvetandegörande och mycket sådant. Det är inte så att det bara är 35 rullstolsburna kvinnor som är där och får lära sig hur man kör på en angripare med den vassaste delen av sitt fordon, utan det gäller också psykiskt handikappade. Det är många handikapp som behöver uppmärksammas i det fallet. Det finns ju många olika typer av handikapp där det visar sig att man är väldigt utsatt.

Nu vågar vi tala om dessa problem här i kammaren. Det är alldeles utmärkt. Jag tycker inte att någon har försökt att dölja vad det egentligen rör sig om, utan vi har verkligen tagit tag i de riktigt svåra frågorna och det som vi egentligen inte vågar se.

Jag ska citera ur regeringens proposition *Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken*: ”Det finns fortfarande anmärkningsvärt lite samlad kunskap om jämställdhetsperspektiv på handikappfrågor i Sverige. Arbetet för jämställdhet har på många sätt trängts undan av jämlikhetsarbetet när det gäller personer med funktionshinder. Den ena diskrimineringen, den som handlar om kön, har inte blivit synlig därför att den andra, den som handlar om funktionshinder, har varit så iögonfallande.”

Det här är lite grann problemet, dvs. att se frågan i ett könsmaktsperspektiv. Detta har ROKS och kvinnojourerna kläm på. Lite har ändå hänt. Jag har fått en utredning, en rapport. Kerstin Finndahl har skrivit rapporten *Våga Se. Studie om förekomsten av våld mot kvinnor med funktionshinder*. Där ges exempel på hur kvinnor och unga flickor trakasserats eller våldtagits i färdtjänsttaxin eller i skolbussen – platser som per definition borde vara fredade zoner. I februari i år var det ett seminarium

Prot. 2001/02:88

2 april

Svar på
interpellationer

om detta. Jag hoppas att någon annan kunde delta då. Jag kunde inte göra det, men det hade varit väldigt intressant just från den aspekt som vi tar upp här i dag.

Kvinnojourerna har behov av pengar. Vi i Miljöpartiet kräver 20 miljoner kronor extra i tilläggsbudgeten. En av mina frågor till ministern är om vi har några som helst möjligheter att komma fram tillsammans med er på den punkten. Jag vet att förhandling pågår och tar tillfället i akt att försöka påverka utgången av den förhandlingen. Vi har ju i dag samlats kring en väldigt angelägen fråga. Kvinnojourerna behandlar jag i min interpellation. De behöver de 20 miljoner kronorna. Där skulle jag gärna vilja ha ett svar.

Anf. 54 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Det är viktigt att påpeka att det är kommunerna och socialtjänsten som har ansvaret, och det är bara gentemot kommunerna och socialtjänsten som vi med lagstiftning kan ställa krav på aktörerna.

Det är viktigt att säga att kommunerna och de som arbetar inom socialtjänsten i dag konstaterar att kvinnojourerna är den enskilt duktigaste aktören på området. Det är där som kunskapen finns. Kvinnojourerna gör sådant som socialtjänsten, polisen eller andra myndigheter har svårt att göra.

Socialstyrelsen gav ut en skrift för några år sedan som heter *Våld mot kvinnor – män i kris* där man just redovisar att såväl polisen, socialtjänsten som sjukvården konstaterar att de inte kan erbjuda samma heltäckande stöd till våldsutsatta kvinnor som kvinnojourerna.

Därmed är vi inne på det som börjar bli allt vanligare, och det är ganska glädjefullt, nämligen att socialtjänsten själv måste arbeta med frivilligorganisationer som har en annan kompetens och som har lättare att vända sig till och ta emot människor som kanske inte omedelbart vill vända sig till någon som ändå representerar en myndighet.

Kvinnojourer finns, såvitt jag är rätt informerad, i ca 150 av Sveriges 289 kommuner. I flera kommuner finns flera jourer. Men det betyder att det i många kommuner saknas kvinnojourer. Vill vi kunna ge stöd åt utsatta kvinnor – särskilt behöver vi naturligtvis ge stöd åt funktionshindrade kvinnor som utsätts för våld – är det nödvändigt att vi ger stöd till att utveckla kvinnojourernas arbete.

Hittills har också RSMH fått stöd av staten i huvudsak via de anslag som har getts via Arvsfonden i ett antal omgångar. I vilken mån det finns möjligheter att föra in pengar i budgeten vågar jag inte ha någon uppfattning om. Det är på höstkanten som budgetpropositionen ska presenteras, och de samtalen kommer att fortsätta. Det är viktigt att också kommunerna har möjligheter att ge ett aktivt stöd. Tyvärr kan man konstatera att många kommuner är förhållandevis avvaktande eller ger ett mycket begränsat stöd till en verksamhet som vi vet har mycket stor betydelse.

Det är möjligt att staten ska ta ett ökat ekonomiskt ansvar. Men ska det här fungera är det viktigt att kommunerna ser kvinnojourerna som ett nödvändigt komplement till socialtjänsten, kanske är det den enda möjligheten för socialtjänsten att leva upp till det som stadgas i socialtjänstlagen, och att kommunerna därför är beredda att ge ett aktivt stöd till kvinnojourernas arbete.

Anf. 55 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Herr talman! Jag håller absolut med om det. Det är jätteviktigt att kommunerna tar itu med detta. Nu har det tydligen hänt något sedan 1998, som jag hade siffror från. Då var det 130 kommuner, och socialministern nämnde 150. Det är bra att det händer lite. Hur bedrivs det här arbetet i socialdemokratiskt styrda kommuner? Har socialministern någon uppfattning om det? Vet socialministern någonting om hur det ser ut i kommunerna i dag? De pengar som jag talar om som skulle kunna tillföras gäller tilläggsbudgeten. Den sitter vi och förhandlar om nu, så det är lite mer aktuellt än att det skulle komma först i höstbudgeten.

Nu hör jag att socialministern är väldigt väl insatt i de här frågorna. Anledningen till att jag ställde frågan till just jämställdhetsminister Margareta Winberg är att jag ser det här ut ett könsperspektiv. Handikapporganisationerna når inte, trots det fina arbete som de gör, de här kvinnorna riktigt på samma sätt. Det visar ansökningarna till kurserna på Vejbystrand som hålls varje år. Det är faktiskt mest via kvinnojourerna som man når de kvinnor som kommer till kurserna. Det fungerar inte via handikapporganisationerna.

Det är alltså angeläget med medvetandegörande på flera plan.

Mina frågor till ministern nu gäller tilläggsbudgeten och hur arbetet bedrivs i de kommuner som har ett socialdemokratiskt styre.

Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag är ledsen för att jag inte kan ge svar på vare sig det ena eller det andra. Jag vet inte hur diskussionerna om tilläggsbudgeten går. Det enda jag kan säga är att har man anspråk på att öka anslagen i tilläggsbudgeten måste man också redovisa varifrån man tar pengarna, och det kan vara ett bekymmer. Även om detta är ett angeläget ändamål är det viktigt att i så fall tala om varifrån pengarna ska komma. Jag vet faktiskt inte hur de diskussionerna förs.

Hur det ser ut i kommuner med olika politiska majoriteter är jag inte heller informerad om. Egentligen kan jag säga att det ur vår synpunkt spelar mindre roll. Min uppfattning är nämligen att det ska finnas stöd till kvinnojourer i alla kommuner. Jag tycker att det är ganska rimligt att alla kommuner inser att kvinnorna behöver den här typen av stöd. Även om vi formellt från riksdagen inte kan beordra det kan det vara en upplysning till kommunerna att de ska utnyttja den kompetens som finns och som är så väl dokumenterad i offentliga handlingar, exempelvis i Socialstyrelsens rapport.

Anf. 57 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Herr talman! Ett dilemma som vi direkt har berört i dag är handikappanpassningen av jourlägenheter. Man vill inte ha de här lägenheterna på bottenplanet i ett bostadsområde. De ska ligga ett par trappor upp, och då bör det finnas hiss. Jag vet inte riktigt om man tycker att det är en offentlig lokal. Den ska inte vara så hemskt offentlig heller. Där har vi möjligheter att via lagstiftning komma till rätta med frågorna. Eller ska man se det ur bostadsanpassningssynpunkt? Det handlar om en lägenhet. Ska man då få bostadsanpassningsbidrag för att anpassa den till de här kvinnorna? Nu fokuserar jag på de rörelsehindrade kvinnorna, men det är där som behovet är mest påtagligt och synligt. Det var andra som tidigare i

debatten tog upp möjligheten till dövtolk och annan hjälp och naturligtvis frågan om de psykiskt funktionshindrades speciella svårigheter.

Att ämnet är viktigt har vi fått belyst på många sätt i dag. Det är en interpellationsdebatt kvar i frågan. För dem som inte har hört det förut kan jag tala om att debatten kommer sig av att vi är ett antal kvinnor i riksdagens handikappforum från olika partier som väckte interpellationer på den internationella kvinnodagen den 8 mars för att uppmärksamma våld mot funktionshindrade kvinnor.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2001/02:309 om åtgärder för sysselsättning

Anf. 58 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Martin Nilsson för interpellationen. De fyra frågor han ställer är centrala för den verksamhet jag ansvarar för inom regeringen. Dessvärre har ingen av frågorna en enkel lösning. Problemen kan bara behandlas med ett långsiktigt och målmedvetet arbete. Jag är glad över tillfället att få ge en samlad bild över de initiativ som regeringen beslutat om.

Martin Nilsson frågar om hur drabbade orter ska stödjas vid nedläggningar.

System för stöd finns inom exempelvis regional- och arbetsmarknadspolitiken. Men varje drabbad ort har unika möjligheter och problem, och därför måste samordningen av statens insatser vara unik för varje drabbad ort. Arbetsmarknadsverket, med länsarbetsnämnder och arbetsförmedlingar, är uppbyggt för att bedriva lokalt anpassat arbete. För att förstärka Arbetsmarknadsverkets möjligheter att snabbt och effektivt erbjuda stöd- och stimulansåtgärder på den lokala nivån uppdrog emellertid regeringen i höstas åt Arbetsmarknadsstyrelsen att etablera en operativ grupp som kan sättas in vid stora varsel.

För två veckor sedan tog regeringen vidare två beslut om uppdrag till myndigheter för att samordna statlig verksamhet för att stärka regional konkurrenskraft. Ett av uppdragen är inriktat på metodutveckling. Myndigheter verksamma inom olika politikområden ska till den 1 oktober lämna förslag på nya sätt att samordna statlig verksamhet på regional nivå.

Det andra uppdraget är inriktat på att samordna snabba insatser på orter med sårbar näringslivsstruktur. Arbetet med infrastrukturinvesteringar, företagsutveckling och kompetensförsörjning kommer att prioriteras.

Martin Nilsson frågar vidare om hur rättvis konkurrens säkerställs vid företagsstöd inom EU.

Syftet med företagsstöd är att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen och att stärka den industriella konkurrenskraften. Detta får dock inte ske till priset av att konkurrensen på den inre marknaden snedvrids. Företagsstöden måste regleras så att de inte otillbörligen styr företagens lokaliseringsbeslut. Regeringen föreslog i den regionalpolitiska propositionen att småföretagsstödet avskaffas och sysselsättningsbidraget utvärderas. Riksdagen beslutade om detta. I fallet Conti-

nental har regeringen agerat för att försäkra sig om att reglerna följts. Statsrådet Messing har träffat ansvarig kommissionär Monti. Kommissionen undersöker nu om stödet är förenligt med gällande regler.

Nästa fråga från Martin Nilsson handlar om hur anställda ska stödjas vid nedläggningar.

Först vill jag nämna arbetet med omställningsförsäkringar. Inom några av arbetsmarknadens avtalsområden finns kollektivavtal som syftar till att stödja arbetstagare vid nedläggningar. Regeringen verkar genom en förhandlare för liknande system inom alla avtalsområden. Arbetet ska vara klart i juni 2002. Arbeta pågår för att klarlägga hur kostnaderna för att avveckla verksamhet påverkar företags nedläggningsbeslut. Arbetslivsinstitutet och Arbetsmarknadsstyrelsen har fått i uppdrag att snabbutreda rättsläget i andra EU-länder för arbetsgivarens ansvar vid företagsnedläggningar. Uppdraget ska redovisas senast den 1 maj 2002. I sammanhanget vill jag också påminna om medbestämmandelagens förhandlingsskyldighet. EU-direktivet och lagen om europeiska företagsråd är inte lika långtgående men tydliggör ett företags informations- och samrådspålit då anställda i mer än ett EU-land är berörda. I hela EU står det alltmör klart att företagen måste ta ökat socialt ansvar vid stora omstruktureringar.

Till sist frågar Martin Nilsson hur vi kan säkerställa att lönsam produktion stannar i Sverige.

Det går inte att lagstifta fram företagande. Företag måste ta marknadsmässiga beslut inom ramen för de regelverk som finns. Regler som motverkar social dumpning och som ger konkurrens på lika villkor tillsammans med bra näringslivsklimat gör att företag etablerar sig i Sverige och stannar här. Enligt listningar av internationella investeringsbanker har Sverige ett bra näringslivsklimat. Sunda statsfinanser ger prisstabilitet med låga räntor, vilket gör det lönsamt att investera. Arbetsmarknadspolitik och utbildningspolitik ger kompetent arbetskraft. Samtidigt är det viktigt att få en bild över vad som händer i vår omvärld. Ur det perspektivet har det tidigare nämnda uppdraget till Arbetslivsinstitutet och Arbetsmarknadsstyrelsen att utreda rättsläget i andra EU-länder vad gäller företagens ansvar för personer som hotas av uppsägning ett stort intresse.

Jag hoppas att mitt svar tydligt visar att regeringen tar det senaste årets företagsnedläggningar på största allvar. Regeringen har en väl genomtänkt strategi för att hantera frågorna på det enda verkningfulla sättet: målmedvetet, genomtänkt och långsiktigt.

Anf. 59 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret. Det är precis som näringsministern säger: Det finns inga enkla svar på de här frågorna. De hade förtjänat en diskussion med ett visst djup och en viss intellektuell spets kring vad man skulle kunna göra. Tyvärr är mitt hälsotillstånd i dag sådant att jag inte är redo till det. Jag vill därför inför kammaren signalera till näringsministern att jag avser att återkomma vid ett senare tillfälle med frågeställningar i ämnet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:88

2 april

*Svar på
interpellationer*

13 § Svar på interpellation 2001/02:310 om vägsituationen i västra Värmland

Anf. 60 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Runar Patriksson har frågat om jag är beredd att se till att anslagen till nybyggnation samt drift och underhåll av vägarna i Värmland motsvarar behoven av åretruntvägar för service och industrins behov samt om jag är beredd att speciellt se på vissa vägar i sydvästra Värmland. Vägarna det gäller är väg 175 mellan Skasås och Nysäter, väg 177 delen norr om Koppom, väg 648 mellan Sulvik och Skasås samt hela väg 172 från Bengtsfors mot Årjäng vidare till Arvika.

I maj förra året träffade jag alla landshövdingar för att informera mig om deras prioriteringar när det gäller infrastrukturen. Från Värmlands håll framförde då Ingemar Eliasson att den viktigaste åtgärden för länet är att återta vägstandarden. Regeringen föreslog sedan i infrastrukturpropositionen att 17 miljarder kronor skulle användas för att förbättra det befintliga vägnätet i landet. Det handlar om åtgärder för tjälsäkring, bärrighet och rekonstruktion. Regeringen bedömer att en sådan insats kommer att göra det möjligt att fram till 2015 uppnå full bärrighet året runt på de vägar som bedöms som viktiga för näringslivet. Därmed ger vi också Värmland goda förutsättningar att utvecklas. Vidare höjs också nivån för drift och underhåll av vägar från nuvarande ca 6 miljarder kronor per år till 7,2 miljarder kronor per år så att vägnätet kan hållas i gott skick.

En annan sak som prioriterades av Länsstyrelsen i Värmlands län var insatser på E 18, både i Värmland och i grannlänen. När regeringen den 14 mars i år beslutade om planeringsdirektiv för Vägverket, Banverket och länen pekade regeringen ut två objekt på E 18 som ska ingå i de kommande långsiktsplanerna: Adolfsberg–Lekhyttan i Örebro län och Hån–Töcksfors i Värmland. Övriga tänkbara utbyggnadsetapper på E 18 kommer nu att analyseras av Vägverket, som av regeringen fått en planeringsram på 39 miljarder kronor för det ändamålet under perioden 2004–2015.

Länsstyrelsen såg också investeringar i det regionala vägnätet som betydelsefulla. Regeringen har beslutat om en planeringsram för regional transportinfrastruktur för Värmlands län på 581 miljoner kronor 2004–2015. Länsstyrelsen får nu möjlighet att inom den ramen prioritera de åtgärder man anser vara viktigast för länet.

Sammantaget finns det enligt min mening fog för att säga att anslagen till nybyggnation samt drift och underhåll av vägarna i Värmland kommer att ligga på nivåer som möjliggör en positiv utveckling för länet.

Ansaret för att fördela de 17 miljarder kronorna till tjälsäkring, bärrighet och rekonstruktion ligger nu hos Vägverket. Vägverket ska tillsammans med det lokala näringslivet och länsstyrelsen peka ut ett vägnät som är betydelsefullt för näringslivet. Med det som utgångspunkt ska sedan Vägverket planera in sina åtgärder. Jag har under min tid som statsråd färdats på flera av de vägar Runar Patriksson tar upp och känner väl till vilken standard de håller. Något besök av mig för att studera vägarna i västra Värmland är därför inte nödvändigt i detta skede.

Anf. 61 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Herr talman! Tack, näringsministern, för svaret, även om jag tycker att det var lite tjälsjukt och bottenlöst. Det är en väldigt viktig fråga som vi diskuterar. Den här gången gäller det inte E 18 även om den vägen är av största vikt. Jag ska återkomma till det längre fram.

Vägarna i sydvästra Värmland styr dagligen livet för 70 000 människor. Det skulle man kanske inte tro när man talar om glesbygdspolitik i västra Värmland. I min valkrets Värmland bor 30 % av befolkningen i detta område.

Vi ska göra en resa, näringsministern. Jag överlämnar den del av interpellationen som handlar om problemen med översvämningar i Arvika till Jan-Evert Rådström. Jag gör en resa från Bengtsfors via Årjäng till Arvika på väg 172.

Vi tar en resa på väg 172 från Bengtsfors, där Nössemarkssågen finns. Vi åker via Årjäng. Årjängs Såg är på väg att återuppbyggas till 100 000 kubiketers kvantitet, och drar i gång den 17 maj. Vi kör vidare mot Koppom och träffar Hillmers trä i Köla för att sedan hamna i Arvika med Edane Sågen. Om vi tittar till vänster ut mot Åmål har vi Tom Heurlins sågverk. De ligger alla under samma ägare, de norska ARE-bolagen.

När jag i dag förberedde denna interpellationsdebatt visade det sig att på vägarna till de sågverk som jag nu räknade upp går det 20 000 timmerstockar varje dag. Det motsvarar 100 långtradare med timmer som kommer in i detta område, och lika många med färdigsågade råvaror som tar vägen ut. Det måste vi tänka på, plus alla timmerbilar. Det är allt det virke som går till Gruvön och Skoghall från detta viktiga område i Värmland sett ur råvarusynpunkt.

I det område vi nu talar om, näringsministern, är i dag ca 30 % av vägnätet avstängt på grund av tjälskador. Det innebär att råvaror måste hämtas i Estland, Lettland, Litauen och Ryssland för att kunna köras just på E 18, som näringsministern nämnde. Detta är någon form av en liten skandal.

Eftersom ministern ändå nämnde E 18 kan jag vara så ärlig att jag säger: Tack, Björn Rosengren, för E 18 från Töcksfors. Det kommer från mitt hjärta när jag säger tack. Det kommer från företagarna i området. Det kommer också från dem som bor i området som vet att E 18 från Töcksfors betyder väldigt mycket. Vi är tacksamma för att den byggnationen kommer.

Nu ska vi i nästa omgång ta en diskussion om tjälsäkringssystemet i området, eftersom min talartid i första omgången håller på att gå ut. Men det är ett stort problem, ministern. Det är livsnödvändigt för att kunna bruka och bo i dessa bygder att få dessa vägar som är tillfartsvägar till E 18 tjälsäkrade för bruk året om.

Anf. 62 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Herr talman! Den interpellation av Runar Patriksson som näringsministern har besvarat här i kammaren i dag kräver nog lite mer svar än det som ministern hittills har gett. Jag har tidigare blivit kallad dysterkvist av näringsministern när jag talar om de farhågor jag haft om ett vägnät i förfall. Näringsministern kan tyvärr inte heller nu ändra på smeknamnet på mig från dysterkvist till muntergök.

Läget är och kommer att vara bedrövligt under en lång tid framöver när det gäller tillståndet på våra vägar. Jag kan leva med smeknamnet. Frågan är om ministern kan leva med att se ett raserat värmländskt vägnät och ett näringsliv som drabbas hårt, precis som Runar Patriksson nämnde. Boende och alla som färdas på våra vägar kommer att uttrycka sin avsky för den rådande situation, som näringsministern är ansvarig för. Det är viktigt att påpeka.

Jag har i en tidigare fråga till näringsministern den 9 december tagit upp den akuta situation som vägarna befinner sig i med anledning av den tidigare översvämningen i Västvärmland. Min fråga då var vilka åtgärder näringsministern skulle vidta för att pengar omgående skulle komma Värmland till del av de tidigare översvämningsanslagen. I det svar jag fick den 20 december sade näringsministern att återställandet får ske genom omprioriteringar och utnyttjande av Vägverkets anslagskredit. Det blev alltså inga nya pengar.

Sju veckor senare, närmare bestämt den 6 februari, var Rosengren och även jag på en konferens i Karlstad där frågan återigen dök upp om särskilda pengar till de översvämningsdrabbade och förstörda vägarna. Där gavs goda utsikter från näringsministern att det ändå kan komma extra pengar till just Västvärmland och de översvämningsdrabbade vägarna.

Efter den konferensen och den utfästelse näringsministern gav skrev kommunalråden i de drabbade kommunerna tillsammans med landshövdingen ytterligare en hemställan, som nu ligger på ministrernas bord och som ännu inte är behandlad.

Min fråga till Rosengren måste bli: Vad är det nu som gäller i dag? Blir det enligt näringsministerns sista – ursäkt, jag ska nog säga senaste – uttalande i frågan extrapengar till de förstörda översvämningsvägarna?

Är det ett sådant beslut som kan fattas, dvs. ett beslut som inte drabbar de vägpengar som tidigare tilldelats Värmland regionalt? Kommer de intentioner som framkom och det som ministern sade på konferensen i Karlstad att gälla?

Bengtstors ligger efter väg 172. Där kan man också dra sig till minnet hur det varit. Det har varit stora varsel. Det som vi var överens om både från vår sida och från Rosengrens sida var att infrastrukturen var viktig. Det skulle göras jättesatsningar för att vi skulle få i gång sysselsättningen i Bengtstors. Jag behöver inte tala om vad som har skett den senaste veckan i Bengtstors. Arbetena försvinner, och vägen blir bara sämre och sämre.

Anf. 63 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag ska inte utge den siste talaren för att vara någon som skapar glädje. Låt mig ändå klargöra en del saker.

Länsstyrelsen i Värmlands län har tillsammans med Arvika, Eda och Säffle kommuner gjort en hemställan till regeringen om att Vägverket ska få ersättning för det rekonstruktionsbehov på vägnätet som orsakades av översvämningarna 2000–2001. Behovet som redovisats är sammanlagt 33 miljoner kronor för vägarna 175, 177, 648 och 666.

De vägar som nämns i interpellationen är just vägarna 175, 177 och 648 samt även väg 172. Vägverket har åtgärdat de mest akuta skadorna som orsakades av översvämningarna. Enligt Vägverket gjordes detta utan

att driftsbudgeten för västra Värmland belastades. Pengarna togs ur en central pott. Det har således inte drabbat Värmland. När det gäller de mer långsiktiga åtgärder som tas upp i interpellationen och hemställan bör de behandlas inom planeringsprocessen för infrastrukturen.

Hur är läget just nu? Av Värmlands 500 mil statliga vägar är för närvarande, i dag den 2 april, 153 mil behäftade med tjälrestriktioner, dvs. avstängda för tung trafik. Det är en ganska normal nivå för årstiden att ca 30 % av det allmänna vägnätet är avstängt. I medeltal brukar vägarna vara avstängda ca sex veckor tills tjälen släppt och vägarna har torkat upp. De större vägarna i Värmland, däribland samtliga som nämns i interpellationen, är inte på någon sträcka avstängda för tjälproblem.

Hur stort är då behovet av åtgärder? Länsstyrelsen har redovisat ett behov för tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion på ca 720 miljoner kronor. Vägverket har tilldelats 17 miljarder kronor för den här typen av åtgärder i hela riket under 12 år. Jag har i den här diskussionen upptäckt att det är väldigt lätt att man blandar ihop de pengar man får för nybyggen med de pengarna man de facto får för rekonstruktion, tjälsäkring och bärighet.

De 38 miljarderna som ska fördelas till drift och underhåll och de 17 miljarder som är direkt riktade till de län som har problem med tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion – och det har Värmland, det kan man inte komma ifrån – blandas ihop. När man sitter ned och tittar på detta säger man: Får vi bara 500 miljoner?

Vi har samma diskussion i Norrbotten. Men norrbottningarna är som ni vet ett förståndigt folk. De har nu förstått att det handlar om väldigt mycket pengar när det gäller de problem som ni har markerat, dvs. tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion. De har jag också sett när jag varit i Värmland. Jag erkänner att det finns vägar som ser ut som potatisåkrar och som är oerhört dåliga. Men det handlar inte om nybyggnation. Det handlar just om detta som jag säger.

Vilka åtgärder vidtas då på de vägar som Runar Patriksson tar upp? Väg 175 har en särställning bland de vägar som han nämner genom att den är Arvikas förbindelse söderut mot riksväg 45 och Göteborg. Vägverket upphandlar just nu rekonstruktionsåtgärder för den första av sex planerade etapper. Etappen börjar vid Skasåsbron och går ungefär sex kilometer söderut därifrån. Jag ska återkomma till fler åtgärder som planeras.

Anf. 64 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Herr talman! Det känns lite skönt att prata med Rosengren om det här, därför att jag vet att näringsministern kan en del av våra vägar i västra Värmland genom personliga kunskaper.

Men när jag sedan hör näringsministern säga att det är normalt att 30 % av vägnätet, 150 mil, är avstängt i sex veckor så får jag det inte riktigt att gå ihop. Där kanske Norrbottensproblematiken ändå stiger in eftersom tjälproblematiken inte är likadan. Även om nu norrbottningarna, som vi har förstått av debatten här, förstår bättre än vi värmlänningar så är inte tjälproblematiken riktigt lika utbredd i Norrbotten som i Värmland. Jag kommer just från tre dagars rundresa i Kiruna kommun i förra veckan, där jag har kört omkring i ungefär 64 mil och talat om vägar osv. i området. Jag för min del vet alltså lite grann även om Norrland.

Prot. 2001/02:88

2 april

Svar på
interpellationer

Nej, ministern, nu gäller det tillfartsvägarna till E 18 ifrån västra Värmland. Nu ska jag säga någonting som ligger lite vid sidan av interpellationen, men jag vill ändå säga det: Vänern har inte heller någon större betydelse för Värmland utan Trollhätte kanal. Även om man kan befara att regeringen inte tänker ge Vänertrafiken det stöd som den behöver så är det liksom ingen idé med Vänern över huvud taget annars. Vänern är ju ett annat stort värmländskt problem som vi hoppas att ministern tar en ny tankeställare omkring.

Jag tog detta exempel bara för att peka på vägarna fram till vår gemensamma vän E 18. Det är dit som virket ska. Det är dit som Andersson, Pettersson och Jönsson ska om de ska ta sig ut i landet från de andra orterna runtomkring. Vi återgår alltså till de tjälsjuka vägarna i Eda, Arvika och Årjängs kommuner. Visst är det viktigt med timmer till sågen, men vi får inte glömma att där även bor 70 000 människor som ska från och till sitt arbete och till skola, vård och omsorg – där sådan fortfarande finns i Värmland.

Det är en rättighet att kunna leva säkert och köra säkert, dvs. att ta sig fram hela året. Näringsministern borde ta sig en tur en morgon igen till Värmlandsnäs, till Östervallskog, till Gräsmark via Mangskog, till Lesserud, till Charlottenberg och till 172:an norr om Koppom. Till sist nämner jag 175:an vid Skasås till Nysäter. Vore resan förannonserad så tror jag att vägen vore kantad med människor som skulle vilja ha ett samtal med näringsministern. För säkerhets skull kunde vi ändå ta turen i hemlighet för att bekräfta att det som jag påstår just nu i dessa dagar är sanningen. Jag har kört exakt dessa sträckor de senaste 14 dagarna bara för att ha ett bra underlag för interpellationen och till summorna som vi nämner för varandra. Ändå kan vi inte på något sätt i samverkan med Vägverket i Värmland få fram annat än att det diffår på 50 miljoner mindre för upprustning av det tjälsjuka systemet i Värmland.

Västra Värmland måste kunna bebos och brukas och ha rimlig service. Det ska fortfarande vara möjligt att bedriva företagande med lönsamhet. Den nuvarande regeringen bär ansvaret för de avstängda vägarna. Det är oroligt. Tänk om Norge t.ex. skulle stänga oljerören in till land i sex veckor per år på grund av kyla! Det hastar, Björn Rosengren! Vi måste göra någonting åt tillflödet till E 18 snabbt.

Anf. 65 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Herr talman! Jag måste säga att det var magstarkt av näringsministern att påstå att vi värmlänningar inte förstår oss på det här. Jag förutsätter att du då också innefattar vår landshövding och våra kommunalråd – såväl socialdemokratiska som borgerliga – som har skrivit ett antal gånger. Vi riksdagsledamöter förstår oss alltså inte på detta, utan blandar ihop saker och ting. Jag ska ta med mig vad näringsministern tycker i ett pressmeddelande hem i kväll.

Näringsministern talar om att blanda ihop. Näringsministern skriver att detta kommer att innebära bl.a. att anslagen till nybyggnation samt drift och underhåll av vägarna i Värmland kommer att ligga på nivåer som möjliggör en positiv utveckling för länet. Men faktum är att den investeringsram som har lagts är 20 %, nästan 25 %, mindre än i den gamla planen. Om vi tar bort tjälsäkringspengarna så är det 633 miljoner

kronor, och nu är det 581 enligt Vägverkets egna siffror. Då kan man ju börja fundera på vad det handlar om.

Vi måste också vända oss till Vägverket, som självt skriver – och jag hoppas att näringsministern lyssnar åtminstone på den mening som jag ska läsa nu – så här om vägnätet i Värmland: ”Vi kommer antagligen nödgas göra om vissa belagda vägar till grusvägar då beläggningen inte längre går att rädda.”

Detta är den situation som vi har i Värmland. Jag beklagar att näringsministern vill påtala att vi värmlänningar inte förstår att vi har så dåliga vägar, och att vi har bättre än vad vi i verkligheten har. Det finns nog mer än ett potatisland, som näringsministern också sade. Även om jag fortsätter att vara en dysterkvist så kommer det att krävas att vi fortsätter att föra samtal om detta.

Anf. 66 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! När jag lyssnar på Jan-Evert Rådström så måste jag ändå väldigt klart få uppfattningen att han inte förstår. Jag tror att värmlänningarna förstår, men med utgångspunkt i vad Jan-Evert Rådström säger har jag svårt att förstå att Jan-Evert Rådström förstår.

När det sedan gäller frågan om ”normalt” så använde jag i mitt svar det ordet i betydelsen av ”så har det alltid varit”. Det är meningen med ”normalt”. Lyssna nu, mina herrar! Jag menar självfallet inte att detta skulle vara normalt i betydelsen av att ”så ska det vara”. Det är därför vi satsar så mycket pengar – dessa 17 miljarder – just på tjälsäkring, rekonstruktion och bärighet.

Jag menar att det lätt blir en sammanblandning när man ser de 500 miljonerna, och de 500 miljonerna är inte heller mindre än tidigare. Tidigare räknade man ju med länsjärnvägar och miljöåtgärder. Räknar man med det så blir det skillnad, men annars blir det inte skillnad. Så är det, och jag hoppas att Jan-Evert Rådström förstår detta.

På väg 175 finns även ett investeringsobjekt i nuvarande länsplan mellan Aspsäter och Helgebol. Här pågår framtagning av förstudier och vägutredning. Värmlands län kommer att få ta ställning till vilka investeringar i länet som ska prioriteras i samband med upprättande av ny länsplan för perioden 2004–2015. Länet har fått en planeringsram på 581 miljoner kronor för den regionala transportinfrastrukturen. Den ska jämföras på det sättet att här finns inte länsjärnvägar och miljöåtgärder med.

581 miljoner kronor är en preliminär ram. Länen ska även planera för nivåer som är 50 % högre och 50 % lägre. Regeringen kommer senare att granska planförslagen bl.a. utifrån hur pass väl de bidrar till uppfyllelse av de transportpolitiska målen. Visar det sig då att Värmland har åtgärder som är mer angelägna än vad andra län har så finns möjlighet för regeringen att omfördela pengar mellan länen.

Anf. 67 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Herr talman! Till sist vill jag än en gång tacka för att vi fick den här diskussionen som är otroligt viktig. Siffrorna är inte riktigt konvertibla med personalen på Vägverket.

Vi har ett problem med Björn Rosengrens infrastruktur, och det är tidsaspekten. Det som tidigare var sju och tio år har blivit tolv år. När man då ska försöka att göra en jämförelse av siffrorna på tio och tolv år

Prot. 2001/02:88

2 april

Svar på
interpellationer

blir det faktiskt denna differens. Varken jag eller Jan-Evert Rådström hittar på några siffror. Vi försöker att kolla dem med Vägverket och få dem så positiva som möjligt. Vi vill att det problem som vi i dag diskuterar i interpellationsdebatten med näringsministern ska tas på allvar. Det är 70 000 människor i västra Värmland som måste komma fram och tillbaka på vägnätet för att få sin utkomst.

Vi kan inte gå ifrån den här debatten och vara nöjda med att det är normalt att 30 % av vägnätet är avstängt. Som jag har sagt tidigare måste vi ta tag i den här frågan snabbare. Det är tidsaspekten på infrastrukturpengarna, på tjälsäkringspengarna, som måste föras till Värmland på ett annat sätt. Både jag och Jan-Evert Rådström sitter i länsstyrelsen. Vi är klara över att vi också har ett ansvar för att se till att de medel som är anslagna används på rätt sätt, men det fattas medel. Det fattas medel i närtid. Jag nämner återigen för näringsministern de stora stråken. Det är E 18, väg 61 och de stråk som går mot Norge. Fast det inte finns med i interpellationen i dag, tar jag med att vi också måste föra en ny gemensam debatt om Vänertrafikens betydelse för industrin i Värmland. Industrin i Värmland är mycket beroende av just den debatt som näringsministern och undertecknad har haft i dag.

Anf. 68 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag vill än en gång säga till Runar Patriksson att det inte är rimligt att man stänger 30 % av vägarna. Det är normalt i den betydelsen att det har varit så hela tiden förut. Inte heller en borgerlig regering lyckades klara det, men vi kommer att lyckas med det med de stora satsningar vi gör i den här infrastrukturpropositionen. Det är viktigt att säga det.

I den nu gällande länsplaneringen ligger 8,8 miljarder kronor till ändamålen tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion. Regeringens förslag innebar således nästan en fördubbling av satsningarna. Vi fördubblar satsningarna på detta. Det är väl inte dåligt?

Under 2002, 2003 och 2004 satsar vi, utöver det som vi har budgeterat tidigare, ytterligare ca 12 miljarder för att komma i gång tidigare med det som vi har skjutit framför oss. Tack vare det kommer 1,6 miljarder kronor att gå till tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion. Det förs nu diskussioner mellan länsstyrelsen, Vägverket etc. Värmland ska slå vakt om de pengar som finns för drift och underhåll, 38 miljarder, och de pengar som finns för tjälsäkring, rekonstruktion och bärighet, 17 miljarder. Värmland behöver dessa pengar, som många av de övriga skogslännen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 69 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Catharina Hagen har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förbättra incitamenten för entreprenörer att ta de risker som är förknippade med företagande.

Om jag förstår Catharina Hagens fråga rätt menar hon att regeringen genom den rad åtgärder vi har vidtagit försöker komma runt de verkliga hindren för företagande. Min uppfattning är att det vi gör också löser många problem. Jag kan ändå ge Catharina Hagen rätt i att det på det här området finns mer att göra.

Jag vill understryka att när jag träffar företagare får jag en betydligt ljusare bild av hur det är att driva företag än den som målas upp av vissa ledamöter här i kammaren. Mycket handlar om attityder till företagande. För att få fler att starta företag riktar vi nu insatser mot att förändra attityder hos unga. Det ska vara ett lika naturligt alternativ att driva företag som att vara anställd. Att ändra attityder tar tid, men det är likafullt ett långsiktigt viktigt arbete.

Ett annat viktigt område är information och rådgivning kring företagande. Här har vi gjort betydande förändringar de senaste åren. Startlinjen finns sedan en tid tillbaka, men vi har vidareutvecklat tjänsten. Kontakt-N och Företagarguiden har tillkommit de senaste åren. Dessutom har vi ökat stödet till kooperativa utvecklingscentrum. Alla dessa tjänster bidrar till att underlätta vardagen och göra information och rådgivning lättillgänglig och tydlig för företagarna.

Skatterna är en ständigt återkommande fråga. Och här finns en del att göra. Jag går närmare in på specifika företagsskattefrågor i ett annat svar här i riksdagen i dag.

Sverige ligger i topp när det gäller satsningar på forskning och utveckling som andel av BNP. Även när det gäller patent är vi i världsklass. Vi har högst andel patent per capita i Europa. Detta visar att svenska idéer tas till vara.

Ett flertal initiativ har tagits för att kommersialisera forskningsresultaten. Regeringen har bildat en ny myndighet, Vinnova, som ytterligare ska stärka forskningen på områden som är viktiga för näringslivet. Vinnova fyller en viktig funktion bl.a. för att främja samarbetet mellan högskola och näringsliv och att tillsammans med andra aktörer utveckla innovationssystem regionalt. Vinnova ger närmare 1 miljon kronor årligen till företagsnära forskning.

Fortfarande finns det många företag som har svårt att attrahera kapital i mycket tidiga skeden när den affärsmässiga risken är för hög och behovet av kapital ofta är relativt litet. Tillgången på privat riskkapital har under det senaste decenniet vuxit markant, men det finns en tendens att riskkapitalbolagen minskar sina investeringar i den s.k. såddfasen. Detta är anledningen till statliga insatser på området. De främsta offentliga insatserna svarar Stiftelsen Innovationscentrum, NUTEK, ALMI och Industrifonden för. NUTEK har haft ett omfattande samarbete med bl.a. Teknopolerna för att dra nytta av regional kompetens och för att öka möjligheten att få in intressanta projekt från stora delar av landet. Även

*Svar på
interpellationer*

länsstyrelserna och de regionala självstyrelseorganen har möjlighet att besluta om såddfinansiering.

Regeringen har uppmärksammat att skillnaden i regelverken för anställda och företagare i vissa fall kan ge upphov till problem. Näringsdepartementet tillsatte därför en intern arbetsgrupp förra året med uppgift att belysa skillnader i de sociala trygghetssystemen för företagare och anställda samt de eventuella problem som dessa skillnader medför. Arbetsgruppen har nu färdigställt sitt arbete och kommer att redovisa sina slutsatser och förslag inom kort.

Eftersom interpellanten nämner krångliga regler och brist på konkurrens vill jag bara slutligen påminna om att vi har infört en funktion för regelförenkling, Simplex, och att vi radikalt har flyttat fram positionerna när det gäller konkurrensfrämjande åtgärder genom Konkurrensverkets arbete. Allt för att främja goda ramvillkor för företagande.

Anf. 70 CATHARINA HAGEN (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Trots att jag saknar rätt mycket av substantiell natur andas svaret en viss förståelse från Näringsdepartementet för småföretagarnas situation. Jag vill också gärna peka på att jag inte heller medvetet har försökt att svartmåla situationen. Jag tycker att hela den debatten är fel.

Men några fakta om företagsamheten talar dock för att vi har mycket ogjort när det gäller att få fram fler företagare. Jag vill bara peka på några fakta här.

Det är bl.a. det faktum att BNP per capita i Sverige relativt sett har gått ned kraftigt de senaste 20 åren. Vi har gått från plats 8 till plats 17. Det kan jämföras med Danmark som låg på plats 9 för 20 år sedan och nu ligger på plats 5. Det är mot denna bakgrund viktigt att man gör allt som kan göras för att öka tillväxten i Sverige, att få upp BNP per capita, och företagandet är en del av detta.

Ett annat faktum är att företagandet bland yrkesverksamma är mycket lägre i Sverige än i många andra länder. Ungefär 12 % av de yrkesverksamma i USA är företagare mot ungefär 6 % i Sverige. Den tid det tar att starta företag i Sverige är i snitt omkring 17 dagar. I USA tar det fyra dagar att starta motsvarande företag.

Risikkapitalmarknaden är mycket stor t.ex. i USA. Den är där 0,9 % av BNP, och hos oss är den bara 0,2 %. Också där finns det fortfarande mycket att göra.

Näringsministern nämner ofta våra stora insatser när det gäller forskning och utveckling. Vi satsar verkligen mycket på forskning och utveckling i procent av BNP, men problemet är att t.ex. USA, som har mycket större BNP per capita, räknat på detta sätt satsar mycket på forskning och utveckling. Mycket mer pengar satsas i USA än i Sverige. Sverige ligger alltså inte i topp i alla lägen.

Jag tror att en annan viktig orsak till att Sverige har halkat efter när det gäller tillväxten är att i Sverige är en mycket större andel av de arbetslösa långtidsarbetslösa jämfört med hur det är i USA. Också det är en viktig faktor när det gäller svårigheterna för småföretagare att anställa människor.

De fakta som har redovisats här visar att mycket är ogjort när det gäller företagandet. Regeringen brukar ständigt framhålla de åtgärder som näringsministern har tagit upp, som försök att ändra attityder och inrättande av nya organisationer som ska förse företag med offentligt finansierat såddkapital eftersom det saknas privat riskkapital. Jag tycker när det gäller attityderna över huvud taget att man måste tänka på att sådana skapas av fakta. Företagarnas attityder är kanske inte tillräckligt positiva därför att de möter en verklighet som de inte upplever som positiv.

Dessutom säger sig många politiker här i kammaren vilja företagarna väl och ha en positiv attityd till dessa, men när det väl kommer till förslag från regeringshåll är det inte mycket som materiellt gagnar företagen. Jag tänker speciellt på skattefrågorna, men till dem ska jag återkomma i en av de nästföljande interpellationerna.

Men det finns också mycket annat att göra. Jag tänker på affärsidéer framför allt hos kvinnor som inte kan förverkligas därför att det är så oerhört svårt att komma in på de kvinnodominerade branscherna vård och skola. Jag tror att det där finns väldigt mycket att göra. Vi har t.ex. sett många fall där läkare som har försökt starta eget skulle ha kunnat ta emot många fler patienter men inte får det därför att landstingen säger nej. De vill inte betala för dem.

Jag tycker att detta är en mycket underskattad utvecklingsväg. Om man vill effektivisera branschen genom att skapa konkurrens måste man utnyttja de privata företagarnas möjligheter att ta emot fler patienter än vad som från början var tänkt.

Jag vill till sist ställa en fråga: Vad kan näringsministern göra för att underlätta entreprenörskapet inom de kvinnodominerade branscherna vård och omsorg?

Anf. 71 OLA KARLSSON (m):

Herr talman! Först ska jag ge Björn Rosengren rätt i en del. Han säger att han instämmer med Catharina Hagen i att det på det här området finns mer att göra, och förvisso är det så. Man kan då ställa frågan: Varför gör inte regeringen mer?

Statsrådet säger vidare att det tar tid att ändra attityder men att det likafullt är ett långsiktigt viktigt arbete. Ja visst är det så. Skulle inte Björn Rosengren kunna börja med att ändra attityderna i regeringen? Jag har under mina år i kammaren ställt ett antal interpellationer om framför allt småföretagens villkor. Det har gällt miljöbalken, möjligheterna att få F-skattsedel och arbetsrätten. I stort sett alla de svar som jag har fått från statsrådet har problemen förnekats. Det har sagts att det inte finns någon anledning att göra någonting.

Vidare talar statsrådet om skatterna att det finns en del att göra. Ja visst, men varför gör inte regeringen någonting?

Sedan berörs patentfrågan. Statsrådet konstaterar att vi när det gäller patent är i världsklass. Det är riktigt – Sverige och svenskarna är bland dem som tar ut flest patent i världen – men problemet är att i Sverige leder patent inte till nya företag. I stället säljs många patent utomlands, och många väljer att inte omsätta sina patent i nya företag.

Björn Rosengren tar också upp problemet med riskkapital. Vi har till näringsutskottet kallat Lars Öjefors från Industrifonden, som redovisade att till de stora problemen hör att få in privat riskkapital. Skälet härtill är att vi har ett skattesystem som missgynnar det privata riskkapitalet. Han menade att det är utomordentligt viktigt att förändra skattereglerna för att få in privat riskkapital eftersom de offentliga riskkapitalägarna inte räcker till och inte vare sig är tillräckligt många eller har tillräckligt mycket kapital och kompetens för att möta efterfrågan. När får vi förändringar i skattereglerna för det privata riskkapitalet?

Slutligen tar statsrådet upp frågan om konkurrens. Ett av de stora problemen för många småföretag är att de möter konkurrens från kommunal näringsverksamhet. De ska inte bara betala sin egen verksamhet, sin egen lokal, sina egna råvaror och sina egna personalkostnader utan ska dessutom via skattsedeln betala den värste konkurrentens verksamhet, nämligen den skattesubventionerade verksamhet som bedrivs av kommunen.

Vad har regeringen gjort på den här punkten under fyra år? Jo, man har tillsatt ett konkurrensråd. Vad tänker Björn Rosengren göra för att lösa problemen för de företag som möter denna orättvisa konkurrens?

Anf. 72 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att Sverige när det gäller forskning och utveckling är en ledande nation, inte minst när det gäller företagens investeringar i forskning och utveckling men även när det gäller statliga investeringar. Det kan vi vara överens om. Därutöver kan vi också göra jämförelser i övrigt med andra länder.

När det gäller innovationer är Sverige med de mätmetoder som EU har främst, före USA och Finland, och det är inte dåligt.

Vad sedan beträffar långtidsarbetslösheten vill jag peka på att vi har halverat den under de senaste åren. Jag tycker att inte heller det är dåligt.

Vad man ska satsa på och göra för att småföretagen ska utvecklas bättre kan man alltid föra en diskussion om, men inom småföretagarforskningen talar man om såddkapital. Den svåraste tiden för den som ska starta ett företag är enligt forskningen de tre och ett halvt första åren. Då har man de största problemen, och det handlar just om kapital. Det handlar också om regler och inte minst om förmågan att avläsa regelsystemet och förstå det. Det är därför som vi nu har byggt upp ett system där vem som helst kan gå in på en webbsida med 24 sammankopplade myndigheter och ställa frågor. Där kan man få svar oberoende av vilken myndighet som ger beskedet.

När det gäller attityder mot företagandet delar jag uppfattningen att Sverige under många år har haft en tradition att företagande inte är det som ungdomar kanske i första hand eftersträvar. De har gått till offentlig sektor efter sin högskoleutbildning eller framför allt till de stora företagen. I dag kan vi dock enligt den undersökning som den nya organisationen Svenskt Näringsliv gjort konstatera att attityden till att starta eget procentuellt sett är mer positiv i Sverige än i Europa i övrigt. Jag åberopar bara det som näringslivets egen organisation har kommit fram till.

Vad beträffar entreprenörskap ska jag konstatera att vi är duktiga på innovationer. Vi är världsledande på sådana, hur än man mäter. Men vi har inte den förmåga som många andra länder har att överföra innovationerna till att bli någonting på marknaden, dvs. entreprenörskap. Det är vi sämre på. Därför tror jag att det viktigaste vi har att göra i denna kammare genom lagstiftning och annat och från regeringens sida är att stödja och få i gång entreprenörskapet. Det handlar om attityder, det handlar om sådant som Jantelagen och det handlar om att entreprenörskap självklart ska löna sig. Jag delar den uppfattningen. Där är vi sämre än många andra länder.

När det sedan gäller F-skattsedeln har vi faktiskt gjort en förändring. Det är mindre än 2 % som får nej till F-skattsedel i dag. Det är inte dåligt. Antagligen är de nejen rimliga. Därför tycker jag inte att det är rimligt att påstå att det skulle vara ett hinder i dag.

När det sedan gäller frågorna om skatter, 3:12-regler, konkurrens och frågor som har att göra med offentlig sektor och tjänsteproduktion som hindrar konkurrens med företag etc. har jag en annan interpellationsdebatt efter detta, så det ska jag be att få återkomma till.

Anf. 73 CATHARINA HAGEN (m):

Herr talman! Vi ska inte älta längre det här med forskning och utveckling. Att vi har en mycket hög siffra på forskning och utveckling beror ju på att forskning och utveckling framför allt ligger i stora företag, och de stora företagen har än så länge valt att lägga sina utvecklingsavdelningar i Sverige. Men vi har sett en tendens att flytta ut. Risken är ganska stor för det här forsknings- och utvecklingsinsatserna är så koncentrerade till just storföretagen.

Men egentligen är vi ju här för att prata småföretag.

Jag vill gärna gå in på det här med såddfinansieringen. Jag delar näringsministerns uppfattning att det är en av de mest avgörande faktorerna för att vi ska få i gång fler små företag. Det måste alltså löna sig mer att starta företag. Vi kommer in på det i nästa debatt när vi ska prata skatter, så det är ingen idé att prata detaljer här.

Men jag vill ändå ta upp en princip: Regeringen måste, när man sedan ska sätta sig ned och besluta om hur skatterna ska kunna göras lägre för småföretagen, också tänka på att ägarna av småföretagen är väldigt viktiga. Vi har en ganska bra beskattning av företag, men det är ägandet som är den springande punkten när det gäller småföretagen och möjligheten att få tag i såddkapital. Mycket av såddkapitalet finns ju hos s.k. kompetent kapital eller företagsänglar, dvs. personer som har tjänat pengar och har kunskap och som kan vidareförmedla detta till nya, oerfarna företagare. Som skattesystemet i dag är utformat behandlas inte i den bemärkelsen aktiva ägare likadant som passiva ägare på börsen. Jag hoppas verkligen att näringsministerns ord väger mycket tungt i Finansdepartementet. Det intrycket har jag inte alltid när jag diskuterar med finansministern, men det är en annan sak.

Man måste också tänka på att det utländska kapitalet uppmuntras av många, framför allt av regeringen. Det är bra att det kommer utländskt kapital till Sverige. Det tycker jag också, men då måste man ju ha ungefär samma villkor för ägande. Som det nu är uppmuntrar man utländska kapitalister, men än så länge uppmuntrar man inte svenska kapitalister.

Beskattningen av svenska kapitalister är väldigt tuff. Jag kan bara peka på förmögenhetsskatten, som är en av de skatter, tillsammans med reglerna för såddfinansiering, som är de viktigaste att få bort. Grunden för såddfinansieringen finns hos förmögenheter. Beskattas då de så blir ju kapitalet för såddfinansiering mindre. Dels skulle tillgången på kapital öka om förmögenhetsskatten kom bort, dels skulle incitamentet öka att satsa pengarna och ha ägandet i Sverige. Det är alltså väldigt viktigt med beskattningen för att få i gång såddfinansieringen.

Det finns en viss såddfinansiering för tekniktunga företag. Ofta är det män som driver dem, och det är män som har kapitalet i Sverige än så länge. Däremot när det gäller småföretagande, där inte så väldigt tekniktunga projekt är involverade, är det ofta så att man måste lita mer på den enskilda människan. Då kommer såddkapitalet i form av privat kapital hos vänner, bekanta och familjen. Där har vi också en väg. På det viset kan vi också öka tillgången till såddkapital, nämligen genom att inte beskatta privat kapital så mycket. Det finns mycket som skulle kunna göras bättre.

Jag vill därför också bara slutligen fråga näringsministern: Finns det några åtgärder som näringsministern är beredd att vidta för att minska beroendet av institutionerna för såddfinansieringen och öka möjligheten för privat såddfinansiering?

Anf. 74 OLA KARLSSON (m):

Herr talman! Jag tror inte att det finns någon oenighet om att vi i Sverige har mycket innovationer och mycket forskning och utveckling. Därom är vi ense. Problemet är ju att de här patenten och den här innovationskraften inte omsätts i nya företag i Sverige. Varför, kan man fråga sig. Ja, delvis handlar det om attityder – om attityder från regeringen vad gäller möjligheten för ett entreprenörskap att löna sig. För det är ju politiken som sitter inne med verktygen att ändra på lönsamheten via skattesystemet.

Det är likadant vad gäller möjligheten att få fram såddkapital. Det är skattesystemet som reglerar möjligheten att få fram privat såddkapital. T.o.m. Lars Öjefors från Industrifonden säger att vi behöver ett förändrat skattesystem för att få fram privat såddkapital.

Men varför gör inte regeringen någonting? Det är klart att man kan säga i en interpellationsdebatt som handlar om näringslivsklimatet för småföretagare att skattefrågor inte hör dit. Man kan ta dem i en senare interpellationsdebatt. Men i själva verket är ju skattefrågorna helt avgörande för många entreprenörer och småföretagare.

Varför kan inte näringsministern och regeringen presentera några stora förändringar på skatteområdet för småföretagarna? Varför kan inte näringsministern presentera några förändringar vad gäller möjligheten att få fram såddkapital? Varför kommer Rosengren hit och presenterar bara tomma ord?

Anf. 75 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag ska inte ta debatten om vems ord som är tommast.

För det första vill jag säga att det inte finns någon tendens till att man flyttar ut forskning och utveckling från landet. Det finns ingen statistik som visar det. Det är tomma ord.

För det andra är det inte så att man inte investerar i Sverige. Jag kan ta några exempel. Det största är Astra Zeneca, som investerar drygt 6–7 miljarder i Sverige. Jag kan ta många exempel inom bilindustrin. Jag kan ta andra exempel inom stora industrier, utländska industrier, som satsar just på forskning och utveckling – inte minst på bioteknologi och den typen av forskning. Man kan inte bara stå och säga att man inte investerar i Sverige, för det är inte sant, och jag hoppas också att det inte ska bli sant.

Det är konstigt att Industrifondens vd – jag vet ju inte vad han har sagt – uttalar sig allvarligt om såddkapital. Han har ett uppdrag. Han har 4 miljarder kronor. Han har ett uppdrag att tillsammans med NUTEK nu ta fram såddkapital. Jag hoppas att han kommer att göra det, och jag är också övertygad om att han kommer att klara av detta.

Sammanfattningsvis vill jag säga – vi återkommer sedan till skatter – att det självklart finns mycket mer vi kan göra när det gäller regelförändringar och en hel del andra frågor. Men jag vill ändå säga att vi har gjort väldigt mycket, både när det gäller såddkapital och när det gäller den här typen av frågor om information, regelförändringar etc. Det visar sig ju också att företagandet i Sverige är väl utvecklat. Det är som jag säger: När jag träffar företagare får jag en helt annan bild än vad jag får av er.

Det vore intellektuellt ohederligt av mig att påstå att det inte finns problem: Visst finns det det. Men det är lika intellektuellt ohederligt att stå och säga att det inte görs något. Det har gjorts en mängd, men det kan självklart göras mer. Vi ska återkomma till skatterna.

Lösningen för företagandet, inte minst småföretagandet, ligger inte i bara att sänka skatterna. Den ligger i mycket annat. Ibland måste vi också våga föra en diskussion om att det inte bara handlar om politikens oförmåga, dvs. det vi lyckas klara av här. Det handlar också en hel del om företagens förmåga när vi talar om konkurrens, kartellbildningar och den typen av frågor. Det finns en mängd frågor där företagandet också har ett väldigt stort ansvar för att få investeringar etc. Man kan inte bara hänga upp sig på politikens oförmåga, även om man självklart kan göra mycket där.

Vi för nu också en diskussion med Svenskt Näringsliv som jag tycker är väldigt positiv. Vi för diskussioner om frågor som har att göra med regelförenklingar, där vi har tillsatt en grupp med Svenskt Näringsliv. Vi för också en mängd andra diskussioner. Jag vill påstå att Svenskt Näringsliv på många områden är väldigt kritiskt till det regeringen gör, men vi har en diskussion och vi har en process. De är också positiva till mycket av det vi har gjort. Framför allt handlar det om de makroekonomiska frågorna om vi ska ha ett bra näringslivsklimat.

Anf. 76 CATHARINA HAGEN (m):

Herr talman! Vi står här och diskuterar vad vi politiker kan göra åt näringslivsklimatet. Det är klart att företagen har en stor del i arbetet när det gäller att utveckla företagsamheten, men det kan ju inte näringsministern och jag på något sätt gripa in i, utan vi står här och diskuterar de medel som vi har till hands. Självklart är ju företagen själva den allra viktigaste länken.

Det finns massor av positiva företagare. De allra flesta är väldigt positiva människor, skulle jag vilja säga. Men jag skulle vilja att fler blev

företagare och därmed positiva människor. Man kan ju underlätta för människor som går och funderar på att bli företagare genom att ta bort en del hinder. Det är det som vi också pratar om här. Det görs ju rätt mycket marginalinsatser, får man säga. Vi pratar inte om de företagare som har lyckats och att de behöver ha det ännu bättre, utan om de som inte vågar ta språnget och som det är viktigt att uppmuntra.

Vi har inte alls diskuterat att det bara handlar om skatter. Jag får ofta det på mig i diskussioner, men så är det absolut inte. Jag tog ju upp en massa andra punkter i min interpellation, och näringsministern har också berört andra punkter, så vi diskuterar inte bara skatter. Jag tror inte alls att skatter kan lösa alla problem, men det är en stor och viktig bidragande orsak framför allt när det gäller att få fram kapital.

Jag skulle också vilja fråga näringsministern: Vad gör ni i discussionsgrupperna med Svenskt Näringsliv? När jag kom till riksdagen för fyra år sedan satt ni och diskuterade med ungefär samma personer. Jag undrar vad ni har kommit fram till i dessa grupper. Jag vet att Michael Treschow var med i gruppen då och han är med i den nu. Frågan är vad ni kommer fram till när ni diskuterar.

Slutligen vill jag bara fråga näringsministern: Kommer ni i regeringen att föreslå åtgärder som gör att pomperipossaskatten kommer bort innan riksdagen stänger för sommaren? Det är i så fall ett bevis på att man menar allvar med att entreprenörerna inte ska straffas för att de vågar satsa kapital. I det fallet är det faktiskt så att de får betala skatt för att de har riskerat någonting. Det kan väl ändå inte vara meningen, näringsministern?

Anf. 77 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Frågan om pomperipossaskatt återkommer jag till.

När det gäller industrigruppen, som fick väldigt kritik när den startades och där Michael Treschow var med, är faktiskt alla de krav som där ställdes genomförda, i stort sett alla. Och jag kan räkna upp dem.

Det handlar om frågor där det ställs stora krav som frågan om expertskatten, sådant som har att göra med att man kan köpa egna aktier, frågor som gäller utbildning och forskning och en del andra frågor som man ansåg viktiga. Dessa krav har vi faktiskt genomfört. Det är inte dåligt, även om vi nu inte allmänt får något beröm för detta. Men det här har vi faktiskt gjort.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2001/02:318 om offentliga monopol

Anf. 78 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Eva Flyborg har frågat mig vad jag avser att göra för att åtgärda vissa problem med offentliga monopol och vad jag avser att göra för att underlätta för kvinnor att starta och driva företag.

Det stämmer, som Eva Flyborg säger, att många kvinnor arbetar inom offentlig sektor, och jag vill inleda med att säga att jag välkomnar en ökad mångfald inom denna sektor. Området för offentliga tjänster har

genomgått en stark förnyelse under det senaste decenniet. Kommuner och landsting har prövat och etablerat nya styrformer och alternativa driftsformer. Regeringen anser att det är angeläget att denna utveckling drivs vidare. Det är samtidigt regeringens uppfattning att system för ökat inslag av konkurrens i vård, skola och omsorg måste vara förenliga med principerna om att en sådan verksamhet ska vara demokratiskt styrd, gemensamt finansierad och vara tillgänglig för alla på likvärdiga villkor.

I fråga om sjukvårdssektorn har regeringen klart uttalat sig för en ökad mångfald, och driftsformerna i den öppna hälso- och sjukvården är heller inte reglerade. Dock är landstingens rätt att överlämna driften av akutsjukhus till annan inskränkt genom den s.k. stopplagen. En utredning har tillsatts för att utreda om stopplagen ska permanentas eller om någon annan reglering ska komma i dess ställe.

Jag vill här peka på att det i allt väsentligt är på kommunerna och landstingen som ansvaret nu vilar för att stimulera utvecklingen mot ökad konkurrensutsättning inom de offentligt finansierade områdena. Statens roll är primärt att skapa regler som stöder en sådan utveckling och erbjuda verktyg för att komma till rätta med de problem som uppkommer i denna process. De konkurrensproblem som har iakttagits i sammanhanget gäller dels anbudsgivarnas situation vid offentlig upphandling, dels konkurrenssnedvridningar när privata företag och offentliga aktörer verkar på samma marknad. Inom båda dessa områden bedrivs ett statligt arbete för att försöka skapa ändamålsenliga verktyg för uppkommande problemsituationer.

Regeringen anser det angeläget att öka andelen företag som startas och drivs av kvinnor. För att åstadkomma detta är en ökad förståelse och kunskap om kvinnors företagande nödvändig. Regeringens arbete med kvinnors företagande är i huvudsak inriktat på finansiering, rådgivning och att förbättra kunskapen om företagande. Regeringen har beslutat att öka anslaget för främjande av kvinnors företagande under 2002–2004. ALMI Företagspartner lämnar i dag ett särskilt lån till kvinnliga företagare.

För att få flera kvinnor att starta företag är det viktigt att skapa ett mer entreprenörvänligt klimat och bidra till positiva attityder till entreprenörskap. Regeringen har i proposition 2001/02:04 *En politik för tillväxt och livskraft i hela landet* anvisat medel för att utarbeta ett nationellt program för entreprenörskap. Ungt entreprenörskap i skolan är ett viktigt område i detta program.

Ett annat viktigt område är hur man ska omsätta forskningsprojekt och innovationer i konkreta affärsprojekt. Kvinnor är i dag kraftigt underrepresenterade som innovatörer. Regeringen har hösten 2001 lämnat proposition 2001/02:02 om forskning och utveckling och samverkan i innovationssystemet. Propositionen följs nu upp av ett särskilt innovationsprojekt i berörda departement för att främja innovationsklimatet i landet.

Anf. 79 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Jag får börja med att tacka för svaret och för att vi kan ha denna debatt och pratstund.

Jag skulle vilja börja med att tala om att den 7 mars i år anordnade vi i näringsutskottet här i riksdagen en hearing angående det svenska före-

tagsklimatet. Vi diskuterade en mängd olika problem, däribland att viktiga arenor såsom vård, skola, omsorg och hushållsnära tjänster är stängda för entreprenörskap i det faktiska livet. Detta är tragiskt.

I dag är det färre kvinnor än män som startar och driver företag. En av anledningarna till detta är bristen på privata alternativ inom de yrkesområden där kvinnor traditionellt sett har erfarenhet och kompetens. Det innebär inte att kvinnor inte kan starta företag inom andra branscher och områden. Men här finns en stor kvinnlig kompetens.

Oviljan att bryta de offentliga monopolen och tillåta privata alternativ innebär i praktiken att det råder ett näringsförbud för många kvinnor. Näringsministern hänvisar i sitt svar till att det är kommuner och landsting som sköter detta och att regeringen inte har något med det att göra. Men har regeringen ingen egen åsikt förutom om stopplagen, som han tar upp i sitt svar?

Det är ändå så att i de landsting som konkurrensutsätter offentlig verksamhet stiger det kvinnliga företagandet markant. Där man konkurrensutsätter de här offentliga de facto-monopolen stiger alltså det kvinnliga företagandet, precis det som näringsministern säger sig vilja åstadkomma. Men varför gör man då inte i konkret handling det som verkligen skulle få det kvinnliga företagandet att blomstra? Tror inte näringsministern att det här har ett samband?

Anf. 80 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Får jag först ändå bara konstatera att jag är en stark förespråkare för offentlig tjänsteproduktion när det gäller offentlig sektor, en mycket stark förespråkare. Jag tycker att det är dags att återupprätta den offentliga sektorn. Vår tids hjältar är alla dessa kvinnor som jobbar i offentlig sektor. Jag menar att vi måste upprätta alla dessa kvinnor och alla de tunga jobb de utför med relativt låga löner.

Lösningen är inte att frigöra dessa kvinnor från offentlig tjänsteproduktion, dvs. målet kan inte vara att vi nu ska konkurrensutsätta eller bryta sönder den offentliga tjänsteproduktionen för att fler kvinnor ska öppna företag. Jag hoppas inte det är meningen. Tanken måste ändå vara att vi har en bra offentlig sektor där det jobbar väldigt många kvinnor.

Det är ändå så att könsfördelningen inom vård och omsorg i offentlig sektor är 89 % kvinnor och 11 % män. Motsvarande uppgifter bland privata företag är 83 % kvinnor och 17 % män. Det är inte så att vi ska tro att om vi börjar privatisera stora delar av den offentliga sektorn blir det färre kvinnor som arbetar med dessa saker. Så är det inte.

Sedan tror jag att vi har olika uppfattningar om detta, dvs. att Folkpartiet företräder uppfattningen att vi kan privatisera mer och öka konkurrensen i den offentliga sektorn när det gäller vård, utbildning etc. Jag delar inte den uppfattningen, men det innebär inte att vi inte kan ha andra driftsformer. Det innebär självklart inte heller att vi inte kan vara öppna för privatiseringar både inom sjukvården och annorstädes. Men som jag sade i mitt svar på interpellationen måste det ske på lika villkor. Det måste vara politiskt styrt, verksamheten måste finansieras etc.

Jag skulle också vilja säga en annan sak. Då kanske vi är inne på en annan debatt, men jag tycker att den ändå är viktig att tangera. Det viktiga för mig om jag blir sjuk, svårt sjuk, oberoende av vad jag kommer från samhällsklass, är att jag får den bästa vård som kan erbjudas. Jag

tror, det är *min* uppfattning, att den offentliga tjänsteproduktionen måste vara huvudparten där. Sedan kan man privatisera, öka konkurrensen etc. Men det får aldrig ske på det sätt som bl.a. har redovisats här i Stockholm. Det är vi emot. Jag delar inte den uppfattningen. Jag tycker att vi ska satsa hårt på kvinnligt företagande, men det ska inte vara så att vi tror att bara vi konkurrensutsätter offentlig sektor innebär det att vi får fler kvinnliga och lyckliga företagare. Det kommer att vara lika många kvinnor där som kommer att få jobba hårt och tufft.

Anf. 81 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Jag tror alldeles säkert att näringsministern tycker att privat vård kan vara bra. Det är väl ändå så att en hel del i regeringen i dag får sin vård genom det privata Sophiahemmet, är det inte så? Så det tror jag säkert att ni tycker är bra – för regeringen. Däremot kanske det inte är bra för svenska folket. Det är väl skillnaden. Vi vill gärna bryta upp detta så att det ska finnas ”Sophiahem” även för Svensson ute i stugorna.

I Sverige är ungefär 30 % av arbetskraften anställd i den offentliga sektorn, och de flesta av dessa är kvinnor, som vi konstaterar här. Inom vården är 89 % av all personal kvinnor. Dessa kvinnor ser till att välfärden fungerar, men de får långtifrån den lön de förtjänar. Ingen människa har här ifrågasatt det arbete som de här kvinnorna i de flesta fall utför. De är hjältar i det tysta, men de får inte lön för mödan. Det är problemet.

Alla de här är ju anställda av politiker, av samma maktbärare som pläderar för ökad jämställdhet. När det handlar om att sätta lön inom den egna verksamheten finns det uppenbarligen ingenting kvar av retoriken. Det är en monopolsituation inom den offentliga sektorn som håller lönerna nere.

De orättvisa lönerna inom vård, utbildning och omsorg får livslånga konsekvenser för kvinnorna i form av t.ex. minskat utrymme för sparande och pensionssparande, sämre möjligheter att äga sin bostad och svårare att få krediter. Slutligen påverkar det också pensionssystemet negativt. Mätt i livslön uppgår löneskillnaderna till mycket stora belopp. Hur kan t.ex. stopplagen underlätta i den här situationen?

Är det verkligen rimligt att kvinnolönerna hålls nere? Därigenom tvingas många kvinnor att bli fattigpensionärer. Efter ett långt liv i strävan i den offentliga sektorn, som vi båda tycker har stora fördelar – är det verkligen rimligt då att lönen är att bli fattigpensionär? Det kan väl ändå inte näringsministern tycka är bra.

Anf. 82 OLA KARLSSON (m):

Herr talman! Det här är en viktig debatt, också ur en allmän företagsynpunkt. Som vi var inne på i den tidigare debatten spelar attityder och förebilder väldigt stor roll för företagandet. Om den naturliga förebilden för en kvinna är att omgivningen består av kommunanställda kvinnor kommer det naturliga för många att vara att fortsätta som kommunanställda. Men har man i sin omgivning många förebilder i form av kvinnliga företagare som driver vård, omsorg och skola som egna företag kommer det att vara mycket mer naturligt att starta eget företag för de andra. Attityder och förebilder spelar roll.

Låt mig återigen läsa vad Lars Öjefors från Industrifonden skriver. Han skriver: Vi kan också konstatera att viktiga områden är i praktiken utsatta för stora begränsningar avseende entreprenörskap, vård, skola och omsorg, vilket negativt påverkar framför allt kvinnors möjlighet att etablera sig som företagare.

Det pekar på ett stort problem. För att få upp det kvinnliga företaget behöver vi öppna upp de kommunala monopolen. Även om statsrådet har rätt i att regeringen inte disponerar alla verktyg för att öppna de monopol som finns i många kommuner och landsting kan ju regeringen tala om vad man vill. Är det positivt med mångfald också i socialdemokratiskt styrda landsting och socialdemokratiskt styrda kommuner? Tänker regeringen göra något på det här området? Eller är det så att det viktiga är de signaler som socialministern sänder ut när han skriver i DN Debatt om att stopplagen inte räcker? Han skrev då: "Det krävs också ett regelverk som förhindrar att offentligt finansierad vård blir en plattform för de privata försäkringsbolagen. Den regel, som finns i Kanada och som helt enkelt förbjuder att man blandar pengarna, bör tas som utgångspunkt för ett nytt regelverk också i Sverige."

Sänder man ut de signalerna säger man ju i klartext att inga privata företag är välkomna in i den offentliga verksamheten. De ska inte räkna med att få blanda offentlig finansiering med annan finansiering. Vad tycker regeringen? Vad tycker näringsministern? Är det här en rimlig utgångspunkt?

Sedan säger statsrådet att det viktiga är att få den bästa vården oavsett om den kommer från kommun eller landsting eller är privat. Så är det, och det är väl därför som statsministern åker till Sophiahemmet och får sin behandling på det privata alternativet.

Men nog är det lite märkligt när statsrådet sedan säger att man måste vara kommunanställd för att vara hjälte. Vårdbiträdet på Läkargruppen i Örebro, gör inte hon samma viktiga insats? Och de fotvårdare och andra som driver verksamhet i egen regi – räknas inte de? Måste man vara kommunanställd för att vara hjälte i Björn Rosengrens Sverige?

Anf. 83 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Det skulle vara väldigt intressant att höra Eva Flyborg berätta varifrån hon har fått uppgiften att regeringen skulle få privat vård på Sophiahemmet. Jag skulle gärna vilja ha ett svar på det. Nu har ni sagt att det är så. Nu vill jag att ni talar om var ni har fått den uppgiften ifrån.

Lyssna på mig nu, Eva Flyborg! När man står i den här talarstolen i kammaren kan man inte kasta ur sig ett påstående om att det är så, för det är inte sant.

Vi har företagshälsovård som alla andra, och den kan vara kopplad till olika institutioner. Företagshälsovård är oftast privat. Det gäller väl för alla, såväl för oss här i riksdagen som för alla andra. Det gäller t.ex. för talmannen. Det är inte så att statsministern eller statsråden har någon speciell vård på Sophiahemmet. Tala om för mig var ni har fått det ifrån! Det är inte sant att det skulle vara så. Jag vill faktiskt ha lite respekt i den här diskussionen!

När det gäller frågan om lönesättning vill jag säga att jag delar uppfattningen att de anställda i offentlig tjänsteproduktion är dåligt betalda. Men det är ingen skillnad gentemot privat tjänsteproduktion. Låt mig ge

lite statistik. Genomsnittlig månadslön för kvinnor och män inom offentlig sektor är 17 900 respektive 21 900. Genomsnittlig månadslön för kvinnor och män inom privat sektor är 18 900 respektive 22 600. I några stora yrkesgrupper inom vård och omsorg är löneläget något högre i privat sektor än i offentlig sektor, utom för läkare, tandläkare m.fl. Löneskillnaden mellan kvinnor och män är större i privat sektor än i offentlig sektor för följande grupper: vård och omsorgspersonal – där är löneskillnaderna större – läkare, tandläkare och barnmorskor.

Därmed vill jag säga att man inte heller bara kan kasta ur sig att man får mycket bättre betalt om man blir privat anställd. Så är det inte. Det är möjligt att den som blir företagare kommer att tjäna mer – det är rentav troligt. Men jag är emot att vi har vård, omsorg och utbildning som man ska tjäna pengar på. Däremot kan jag vara öppen för att det i vissa fall, kanske många fall, kan vara bättre att den är privat.

Än en gång: Generellt menar jag att vi ska slå vakt om den offentliga tjänsteproduktionen. Det är dags att återupprätta den offentliga tjänstesektorn och det är dags att återupprätta alla dessa människor med relativt låga löner som gör ett fantastiskt jobb. Jag menar inte att de som jobbar privat i denna sektor skulle göra ett mindre jobb. De är också hjältar. Men flertalet av alla dessa vår tids hjältar är medelålders kvinnor som gör ett fantastiskt jobb.

Lönesättningen görs av parterna, såväl i den privata tjänsteproduktionen som i den offentliga tjänsteproduktionen. Jag kan inte heller där se någon skillnad.

För att sammanfatta: Jag tycker alltså att vi måste öka det kvinnliga företagandet. Vi måste tillse att de kvinnliga företagarna får större möjligheter. Men utgångspunkten i detta kan inte vara att vi ska bryta ned en många gånger bra offentlig tjänsteproduktion och göra den privat. Det tror jag inte heller att ni menar. Vi ska ändå öka det kvinnliga företagandet inom alla områden, även inom sådana områden som inte direkt kan hänföras till denna sektor. Men vi ska även göra det inom denna sektor.

Huvudparten är den offentliga tjänsteproduktionen där alla har samma möjligheter. Jag vill avslutningsvis säga att jag delar Lars Engqvists uppfattning i det han har uttryckt.

Anf. 84 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Som så många gånger förr får vi i den här kammaren genom pressen ta del av mycket av vad regeringen gör. Så är det även i det här fallet. Om det är fel kan vi gå tillbaka och titta på artiklarna och jämföra med hur det var vid den tiden.

Herr talman! Mona Sahlin utropade för ett bra tag sedan företagaren till hjälte. Sedan hände ingenting. Nu utropar Rosengren de kommunalanställda till hjältar. Det bådär ju inte gott för deras del inför framtiden.

Låt oss t.ex. se på vad man tjänar. Ministern tog upp just detta. Ser man exempelvis till vad en sjuksköterska inom äldreomsorgen tjänar är skillnaden mellan t.ex. det borgerligt styrda Stockholm och det socialistiskt styrda Göteborg eller Malmö 38 000 kr per år före skatt. Det är väl bättre att återupprätta dessa vardagens hjältar genom att ge dem en rejäl lön för sin möda, i stället för att med tomma ord utropa dem till något de ändå aldrig kommer att bli.

Vi ska naturligtvis tillåta privata alternativ i alla former. Jag ser inget hinder för att göra det. Vad är det för fel? Det verkar som om man miss-tänkliggör de privata alternativen – lite grann som näringsministern gjorde med de privata skogsägarna, även om han delvis tog tillbaka det vid ett senare tillfälle.

Herr talman! Kvinnors företagsamhet ökar markant när de gamla monopolen bryts upp. Vi kan i ganska färsk statistik se att kvinnors företagsamhet ökar i de sektorer där man lägger ut verksamhet på entreprenad, bl.a. i Stockholm, där det kvinnliga företagandet ökar mest i landet. Lönerna höjs om man har privata alternativ, och den siffra jag nämnde kan ministern få i ett underlag från SCB som jag gärna lämnar ifrån mig. Siffran är alltså 38 000 per år. Så stor är skillnaden mellan en sjuksköterskelön i Göteborg och en i Stockholm. Det råder i praktiken näringsförbud för många av Sveriges kvinnor.

Anf. 85 OLA KARLSSON (m):

Herr talman! Det är dubbla budskap från näringsministern. Å ena sidan ska man öka företagandet bland kvinnor. Å andra sidan ska inte den riktigt stora kvinnoarbetsmarknaden – vård, skola och omsorg – öppnas för alternativ. Man ska, som statsrådet säger, inte kunna tjäna pengar på vård, omsorg eller sjukvård. Det ska vara ett kall som man utövar som kommunanställd eller landstingsanställd.

Sedan säger ministern att han håller med Lars Engqvist, som kräver ett nytt regelverk som förbjuder att man blandar offentlig finansiering med privata försäkringsersättningar. Vad ger man då för möjligheter för nytt företagande? Man får inte vara med och konkurrera om offentlig finansiering om man samtidigt vill vara med och erbjuda tjänster till norrmän eller danskar som är sjuka eller till andra som utnyttjar en privat försäkring. Vilka villkor och möjligheter ger man då till dem som vill driva nya företag eller ta över verksamhet som i dag bedrivs i offentlig sektor?

Magnus Henriksson sade vid näringsutskottets hearing att gamla företag är bra på att utveckla sina gamla idéer, men nya idéer tas bäst till vara i nya företagsbildningar. Jag tror att det är rätt, och jag tror att det också gäller inom den offentliga verksamheten. De gamla verksamheterna utvecklar inte de nya, spännande idéerna. För det krävs det nya entreprenörer – dem som statsrådet inte vill släppa fram.

Anf. 86 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Vi är nu inne på offentlig sektor och privat sektor. Som jag sade tidigare finns det självklart saker och ting som man måste öppna för inom den offentliga tjänsteproduktionen.

Men jag säger också jag anser att själva huvudfåran – den som gäller sådan tjänsteproduktion som handlar om vård och utbildning – ska vara offentlig tjänsteproduktion i den betydelsen att den ska vara offentligt styrd och offentligt finansierad. Oberoende om jag är fattig eller rik i det här samhället ska jag ha rätt till samma vård och samma utbildning. Där skiljer vi oss åt ideologiskt. Det är bara att konstatera att det är så.

Stockholms läns landsting har ett underskott i dag på fyra miljarder kronor. Det är vad de borgerliga har skapat, och jag undrar hur man ska rätta till det.

När det gäller skillnaderna i löner mellan Göteborg och Stockholm vill jag påpeka att Göteborg under en längre tid har varit borgerligt styrt. Socialdemokraterna med några borgerliga partier fick ta över för att få ordning och reda. Moderaterna höll på att fullständigt köra sönder Göteborg. Det tror jag att Eva Flyborg är medveten om.

Avslutningsvis vill jag säga att vården liksom utbildning är oerhört viktig för alla oss människor. Den är viktig för oss konsumenter. Och det är viktigt att de som producerar detta har bra villkor. Det är i den betydelsen och i det perspektivet som jag talar om att detta är vår tids hjältar, att de måste återupprättas och att de måste få rimliga villkor, bättre villkor än de har i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:88

2 april

*Svar på
interpellationer*

16 § Svar på interpellationerna 2001/02:322 och 323 om det svenska företagsklimatet

Anf. 87 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Ola Karlsson och Göran Hägglund har frågat mig vad jag avser göra på en rad områden för att förbättra företagsklimatet. I de delar mitt svar rör skatter har jag samrått med finansministern.

Frågan om inkomstbeskattningen av fåmansföretagsägare regleras bl.a. av de s.k. 3:12-reglerna som innebär att utdelning på kapitalvinst på visst sätt delas upp i kapitalinkomst och tjänsteinkomst. Reglerna utreds för närvarande och ett betänkande ska lämnas den 31 maj i år. Jag anser att det är utomordentligt angeläget att reglerna för fåmansföretag är tillväxtfrämjande och att åtgärderna innebär regelförenklingar. Jag kommer att verka för att 3:12-utredningens betänkande bereds inom Regeringskansliet som en prioriterad fråga.

Utredningen omfattar även vissa generationsskiftesfrågor inom arvs- och gåvoskatteområdet. Regeringen har dessutom aviserat att förmögenhetsbeskattningen samt arvs- och gåvobeskattningen ska ses över.

Frågan om beskattningen av personaloptioner har på olika sätt aktualiserats genom skrivelser till Regeringskansliet, men det är för tidigt att säga något om vad beredningen av skrivelserna kan resultera i.

Beträffande regleringen på arbetsmarknaden och dess inverkan på små företags möjligheter att anställa kan jag nämna att regeringen har gett Arbetslivsinstitutet i uppdrag att se över den arbetsrättsliga lagstiftningen så att den uppfyller kraven på trygghet och inflytande för de anställda inom ramen för en flexibel och effektiv arbetsmarknad. Särskilt små och medelstora företags situation ska beaktas. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2002. Jag vill också påminna om att vissa ändringar i arbetsrätten har genomförts som tar hänsyn till småföretagarnas situation. Exempelvis kan numera en arbetsgivare med högst tio anställda vid uppsägningar på grund av arbetsbrist undanta två anställda som enligt arbetsgivarens bedömning är av särskild betydelse.

Det är riktigt att det sociala trygghetssystemet är utformat på olika sätt för anställda och företagare. En gemensam utgångspunkt för de olika grupperna är dock att beräkningsunderlaget för sjukpenning, pension och a-kassa m.m. är baserat på den skattskyldiges inkomst.

Regeringen har uppmärksammat att skillnaden i regelverken för dessa grupper i vissa fall kan ge upphov till problem. Gränsen mellan vem som är att betrakta som arbetstagare respektive företagare håller dessutom på att luckras upp till följd av den utveckling som sker i samhället, vilket ger ytterligare problem. Näringsdepartementet tillsatte därför en intern arbetsgrupp förra året med uppgift att belysa skillnader i de sociala trygghetssystemen för företagare och anställda, samt de eventuella problem som dessa skillnader medför. Arbetsgruppen har nu färdigställt sitt arbete och kommer att redovisa sina slutsatser inom kort.

Vad det gäller påståendet att offentlig sektor skulle vara stängd för entreprenörskap vill jag understryka att jag välkomnar en ökad mångfald inom offentlig sektor. Området för offentliga tjänster har genomgått en stark förnyelse under det senaste decenniet. Kommuner och landsting har prövat och etablerat nya styrformer och alternativa driftsformer som har inneburit stora förändringar för huvudmän, berörd personal och kunder. Regeringen anser att det är angeläget att denna utveckling drivs vidare.

Anf. 88 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Tack näringsministern för svaret. Bakgrunden till denna interpellation är naturligtvis en oro inför Sveriges framtid som framgångsrik företagarnation men också på längre sikt våra möjligheter att upprätthålla den höga nivå som vi har på den offentliga välfärden och det välstånd som vi har.

Det finns skäl att vara ganska bekymrad över en del av den utveckling som pågår i Sverige. Jag tycker att en del av det som näringsministern i dag har sagt i tidigare debatter pekar på att han också har, om än inte lika uttalat, en viss oro inför en del saker som händer.

I mitt hemlän, och säkert på många andra håll i landet, ser vi nu hur många gamla fina svenska familjeföretag hamnar i utländska händer. Detta behöver principiellt inte vara fel. Jag är vän av att man ska kunna köpa företag över nationsgränser och att det idémässigt kan befrukta företaget och tillföra nytt kapital som kan vara viktigt. Men det som är bekymmersamt här är att när svenska företagare tävlar med utländska om att köpa företagen startar de utländska bildligt talat ett hundrameterslopp från 100 meter medan den svenska företagaren eller investeraren startar från 120 meter till följd av den svenska lagstiftningen. Detta skapar naturligtvis konkurrensvillkor som gör det väldigt svårt för svenska företag. Och jag kan betrakta att en hel del gamla fina svenska företag slumpas bort i en tävling där det inte är lika villkor. Detta är bekymmersamt.

Som har nämnts tidigare hade riksdagens näringsutskott den 7 mars en utfrågning då människor från olika myndigheter som ligger under näringsministerns hatt medverkade men också företrädare för företagarna, enskilda företagare, företagsledare, LO, NUTEK, Invest In Sweden Agency och en professor från Handelshögskolan. Det rörde bland de medverkande en bred enighet om behovet av att förbättra villkoren för svenskt företagande och svenska företagare. Det handlade bl.a. om förmögenhetsskatten, om fåmansbolagsreglerna och om arvs- och gåvobeskattningen. NUTEK, regeringens eget expertorgan, pekade på de risker och den sårbarhet som finns för många svenska företag i vissa regioner. NUTEK säger att man borde slopa de särskilda reglerna för fåmansbolag, de s.k. 3:12-reglerna. Man borde minska arvs- och gåvobeskattningen.

Man borde fasa ut förmögenhetsskatten. Och man har förslag till en lång rad andra åtgärder. I detta instämde i stort sätt alla experter som medverkade vid denna hearing.

Vad säger statsrådet i sitt svar? Här finns det många goda ord, tycker jag. Men det ges inga löften eller klara besked, inte ens om när regeringen kommer att presentera sin uppfattning, och ännu mindre naturligtvis om vad regeringens uppfattning är. Här hittar man ledord som utredning, beredning, ses över och intern arbetsgrupp. Så säger Rosengren. Så sade också hans företrädare Heckscher. Så sade också hans företrädare Sundström. Eller när det gäller finansministrarna, så säger Ringholm, så sade också Åsbrink och dessförinnan Persson.

Skulle näringsministern i dag kunna glädja kammaren med ett besked om 3:12-reglerna och säga att de är gamla, dåliga och inte fungerar i dagens Sverige och att man ska avskaffa dem och komma med nya, modernare och bättre som är enklare och mer rättvisa för fåmansföretagen och att man ska avskaffa förmögenhetsskatten för att det är en otidsenlig skatt som motverkar svensk företagsamhet och att detsamma gäller arvs- och gåvobeskattningen? Ge besked, snälla näringsministern.

Anf. 89 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Även jag ska tacka för svaret. Även min interpellation är föranledd av den hearing som näringsutskottet anordnade. Det är bekymmersamma siffror som vi har. Bara 27 % av medborgarna tycker att företagsklimatet är bra enligt en färsk Temoundersökning. Det är den lägsta siffran sedan mätningarna startade för tre år sedan. Även bland egenföretagarna minskar andelen som tycker att företagsklimatet är gynnsamt, från 31 % för ett år sedan till 22 % nu i mars 2002. När man jämför länder kan man konstatera att av USA:s 50 största företag har 10 % startats efter 1970. Men i Sverige är det inget av de 50 största företagen som har startats efter samma år.

I Sverige har vi inte samma dynamik, inte samma tillväxt och inte samma entreprenörskap som i USA. Detta är ett problem.

Både i min interpellation och i Göran Hägglunds interpellation har ett antal problem tagits upp som berördes på den hearing som varit. Beskeden från näringsministern är dock väldigt tunna. Det står om inkomstbeskattningen av fåmansföretags ägare och om 3:12-regler att frågan bereds som en prioriterad fråga. Jaha. Men vad tycker regeringen? Vilka ambitioner har regeringen med det här?

Och vad är färdriktningen när det gäller arvs- och gåvoskatteområdet? Ja, det ska ses över. Jaha. Men vad tycker regeringen på den här punkten? Är dagens arvs- och gåvoskatte regler bra enligt regeringens uppfattning? Det tycker inte jag.

Frågan om personaloptioner har aktualiserats. Jaha. Men vad tycker regeringen? Är dagens system bra?

Beträffande regleringen på arbetsmarknaden ska det ses över. Jaha. Men vad tycker näringsministern och vad tycker regeringen?

När det gäller gränsen mellan vem som är att betraktas som arbetstagar respektive företagare har man tillsatt en intern arbetsgrupp. Jaha. Men vad tycker regeringen? Har regeringen någon uppfattning om dagens system? Är det bra eller dåligt?

Prot. 2001/02:88
2 april

*Svar på
interpellationer*

Så här är det genomgående i svaret – inga besked om vad regeringen tycker. Jag kunde ha förståelse för det om vi hade interPELLERAT år 1998 eller år 1999 när Björn Rosengren var färsk som näringsminister. Nu har han varit näringsminister i nästan fyra år. De här frågorna är inte nya, utan de fanns med och var gamla redan år 1998. Det är alltså fyra år av utredning, beredning, väntan, aktualisering, översyn och interna arbetsgrupper. Mottot verkar ha varit: Utredning, var god dröj!

Kan vi få ett besked från statsrådet om färdriktningen, om ambitionen, hos regeringen? Tycker man att dagens system är bra, eller vad vill man göra för att förbättra, för att se till att vi får ett företagsklimat i världsklass?

Anf. 90 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! Näringsministern, jag skulle ganska detaljerat vilja beröra skatterna just för småföretagare och fråga näringsministern vad som menas med just tillväxtfrämjande beskattning.

Det är väl ändå så att en småföretagare måste betraktas som en person som tar mycket stora risker. Det gäller då inte bara eget kapital – det är självklart. Ofta måste man också låna när man startar ett företag, och ofta måste då egenföretagaren borga för ett lån och riskera kanske hus och hem och även annan privat egendom. Det är ytterligare en risk.

En tredje risk med att vara egen företagare och starta ett företag är att man i början har en mycket låg lönebetalningsförmåga. Det är mycket vanligt att man har små möjligheter att ta ut i varje fall en hyfsad lön – kanske t.o.m. under många år. I stället får man leva på besparingar eller låna pengar. Detta är alltså den tredje risk som måste beaktas när det gäller 3:12-reglerna, något som inte beaktats.

Om man inte kan ta ut lön går man miste om inte bara en inkomst utan också de förmåner som socialförsäkringssystemet ger. Det här är ju kopplat till löneutbetalningen. Jag tänker då på pension, sjukförsäkring, föräldraförsäkring osv. Kanske skulle man kunna tänka sig att kompensera den dåliga lönebetalningsförmågan under det första året eller de första åren genom att ta ut en mycket högre lön senare. Men då drabbas man av marginalsatser, och ofta kan man inte rekompensera sig för socialförsäkringarna. Över taket får man ju inte ersättning för de socialförsäkringsavgifter som man betalar in. Över huvud taget finns alltså denna inkomstrisk med, vilken inte beaktats vid beskattningen. Jag skulle vilja höra hur näringsministern ser på detta. Det är en ganska viktig aspekt som man inte alls har tagit hänsyn till.

Dessutom har en liten företagare oftare mycket tuffare leveransvillkor och tuffare inträdesvillkor på marknaden, men det är liksom en kommersiell risk som kanske måste tas. Jag vill ändå peka på den. För mig är det väldigt viktigt att få veta näringsministerns inställning när det gäller 3:12-reglerna. Dessa detaljer diskuteras ju inte, utan man slänger sig med uttalanden om att 3:12-reglerna måste bli bättre. Men man måste gå på djupet med detta och i detalj gå in på det. Man måste också våga säga att hänsyn ska tas till den risk som det innebär att inte kunna ta ut lön och att inte komma med i socialförsäkringssystemet samt kanske risken att gå miste om satsat kapital.

Det är därför som jag menar att man måste tillåta att en egen företagare i mycket större utsträckning får kapitalbeskattning. Det är ju inte

bara artister och idrottsstjärnor som kan lyckas tjäna pengar. Skulle en egenföretagare göra det gör det väl ingenting om beskattningen inte är precis lika med vad en anställd skulle ha haft i skatt om det var fråga om lön. Risktagandet måste betala sig. Näringsministern har själv pekat på att det är svårt att få lönsamhet i såddfinansiering beroende på att risktagandet där är högt. Då kan man inte dessutom beskatta risktagandet högre än man gör när det gäller passivt ägande.

Jag skulle alltså vilja höra hur näringsministern ser på dessa aspekter på 3:12-reglerna. Är det inte så att mycket större hänsyn måste tas till det risktagande som företagaren utsätter sig för?

Anf. 91 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Som svar på frågan om arvs- och gåvoskatten vill jag säga att vi har anmält att en bred översyn ska göras.

Det frågas vad vi gör, vad vi tycker osv. Men vi måste ändå vara något seriösa och ha ett bra underlag. I debatten tidigare här har det visat sig att det som sagts inte har stämt – bl.a. att det är svårt att få F-skattsedel. Det har visat sig att det är knappt 2 % som får nej. Vi måste, som sagt, ha bra underlag när vi fattar beslut och skriver våra propositioner.

När det gäller 3:12-reglerna är bakgrunden att inkomst av arbete ska beskattas likformigt, oavsett om den skattskyldige är anställd eller företagare. Därför sker en fördelning av inkomsten på tjänst respektive kapital. Reglerna har kritiserats för att vara krångliga och för att erforderlig hänsyn inte tas. Därför har den s.k. 3:12-utredningen arbetat med de här frågorna. Den 31 maj i år kommer utredningen att redovisa resultatet av sitt arbete. Jag kommer då att verka för att denna fråga i det fortsatta arbetet inom regeringen blir en mycket starkt prioriterad fråga.

Jag delar uppfattningen att det finns problem, men jag har inget svar på hur det här ska lösas. Det vore orimligt om jag hade det – jag vill ju avvakta vad utredningen kommer fram till. Sedan får vi ta del av denna.

När det sedan gäller frågan om personaloptioner vill jag nämna att EU-kommissionen har tagit initiativ till ett projekt med syfte att skapa bättre förutsättningar för anställdas aktieoptioner i medlemsstaterna. Projektet handlar om att analysera gällande regler och om att rekommendera framtida tänkbara reformer inom optionsområdet.

Nuvarande regler började gälla den 1 juli 1998, med verkan fr.o.m. 1999 års taxering. Det är alltså inte så att det inte har gjorts något. Regeländringarna har begärts främst av amerikanska bolag med verksamhet i Sverige. Vi känner inte till den totala förekomsten av personaloptioner eftersom de inte syns i taxeringen förrän de framdeles utnyttjas. Vi vet dock att sådant här är vanligt speciellt i amerikanska multinationella företag.

Sedan vill jag ta upp en sak som kom upp i den tidigare debatten. Det gäller frågan om pomperipossareglerna. Reglerna har, som vi vet, för vissa aktieägare som bytt onoterade aktier mot noterade och som fått uppskov med beskattningen inneburit en ogynnsam beskattning om de tillbytta aktierna gått ned i värde eller rentav blivit värdelösa. Reglernas effekt är en följd av en konsekvent tillämpning av 3:12-reglerna. Frågan har varit aktuell vid ett flertal tillfällen och bereds nu i Regeringskansliet i enlighet med en uppgörelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet

och Miljöpartiet. Det här är också en fråga som för mig och regeringen har högsta prioritet.

Ni kan inte förvänta er ett svar av mig att exakt så här ska det bli. Jag måste faktiskt avvakta de utredningar som pågår, veta vad vi gör och vad det får för konsekvenser. Det tycker jag ändå ska respekteras här i kamraren.

Anf. 92 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag tänkte börja med att berätta om ett reportage i min hemmatidning Jönköpings-Posten. Jag bor i en ort som heter Bankeryd som ligger i utkanterna av Jönköpings kommun och är granne till Habo kommun. Där är ett inte alltför litet men ändå familjeföretag som nyligen har fått nya danska ägare. Det här företaget drevs i familjeregi i 50 år. I reportaget säger vd:n för företaget, som alltså är ägare till företaget, att barnen inte har råd att ta över företaget. Han säger: Barnen tvingas i värsta fall att skuldsätta sig för all framtid. För vår del här i Habo fanns ingen annan utväg än att sälja företaget. Hade det funnits en möjlighet hade vi velat fortsätta som familjeföretag, men det var inte möjligt för våra barn att fortsätta.

Detta säger den person som driver företaget tillsammans med sin bror.

Regionchefen för företagarnas ombudsman säger att det är dags för ett skifte, och kan inte familjen ta över försvinner företaget ut i andra händer inom eller utanför landets gränser. Därmed försvinner också de starka band till en ort som de familjeägda företagen innebär.

Jag har full respekt för det som näringsministern säger, att det ska finnas ett gott underlag för den lagstiftning som införs. Nu har den regering som för närvarande regerar landet, eller åtminstone sitter i regeringsställning, i sju och ett halvt år haft möjlighet att ändra på den här lagen. Är det så att det fordras åtta år till? Eller är fyra år lagom, eller hur många företag ska hamna i utländska händers ägo därför att vi i Sverige inte ser till att vi får en lagstiftning som jämställer villkoren för svenska företagare och investerare med de villkor som finns på andra håll?

Regeringen kan vara snabb. Vi har sett att man kan klippa till med en lagstiftning, stopplagstiftning och liknande, utan någon närmare beredning och utan någon genomgång av konsekvenserna. Men i just det här fallet krävs det uppenbarligen extra mycket tid. Det tycker jag är väldigt bekymmersamt.

Jag väcker inte de här frågorna av några andra skäl än att jag anser att företagen är grunden för vårt välstånd och vår välfärd i landet. Det fordras svenska företag som producerar och kan konkurrera med andra länders företag för att vi ska kunna få fram resurser för en värdig vård för den som är sjuk, för en omsorg som fungerar för den som är gammal och en bra skola för ungar som växer upp. Då tycker jag inte att det duger att vi i Sverige inom stora områden håller oss med en lagstiftning som är sämre än den som gäller i andra länder. Det handlar om förmögenhetsskattereglerna, 3:12-reglerna, arvs- och generationsskiftesreglerna, om dubbelbeskattningen som är betydande problem och som placerar Sverige vid startlinjen 120 meter från målnöret, medan andra startar vid 100. Gör något åt detta, näringsministern!

Fru talman! En av politikens viktigaste uppgifter är att underlätta för dem som vill starta och driva företag, för dem som vill ta ansvar för sin egen och andras försörjning genom att driva verksamhet i egen regi. Grunden för vår välfärd, för vårt välbefinnande, är människor i arbete som tar saker i egna händer och själva är företagsamma. Då tycker jag att det är ett bekymmer när näringsministern inte kan ge besked ens om färdriktningen i många viktiga frågor.

Jag har full förståelse, precis som Göran Hägglund, för att beredning får ta tid, att det inte är möjligt för statsrådet att här ge detaljerade besked om den exakta utformningen av den framtida lagstiftningen. Men jag tycker inte att det är acceptabelt att regeringen inte ens kan ge besked om färdriktningen. Behöver 3:12-reglerna ses över så att beskattningen på småföretagsägarna blir rejält lägre och rejält enklare – ja eller nej? Björn Rosengren behöver inte inveckla sig i detaljer, men vill regeringen och statsrådet få lägre och förenklad beskattning av småföretagsägarna?

Detsamma gäller arvs- och gåvobeskattningen. Vilken är den färdriktning som regeringen och statsrådet vill ha? Är man beredd att sänka skatterna för att göra det möjligt för barn och barnbarn att ta över företagen, att göra det möjligt att behålla många av småföretagen i svensk ägo? Jag kräver inte detaljerade svar, men jag tycker att det vore rimligt med ett besked om färdriktningen.

Jag tycker att det är ett bekymmer när många företag flyttar utomlands, när ägandet flyttar utomlands, när vi har ett alltför lågt företagande totalt i Sverige jämfört med vår omvärld. Det är ett problem när fler och fler säger att många av problemen ligger i det politiska regelverket och att det är så svårt att få en förändring av detta politiska regelverk.

Det är frustrerande att i näringsutskottet höra experter t.o.m. från LO tala om bekymren med den höga beskattningen av riskkapital, av hårt arbete och hög utbildning och ändå i kammaren behöva konstatera att ingenting händer.

Jag upprepar Göran Hägglunds fråga: Hur många år ska det ta – en mandatperiod till, åtta år, tolv år? Hur länge ska det dröja innan vi får bättre regler för företagare?

Fru talman! Den här interpellationsdebatten har tyvärr visat att regeringen antagligen inte kommer att slopa förmögenhetsskatten och inte heller gåvobeskattningen. Jag kan ändå tolka interpellationssvaret så att man ska se över beskattningen. Jag tror absolut inte att det kommer att innebära att man slopar något. Det är synd. Det verkar som om de fördelningsmässiga hänsynen väger över de hänsyn som man skulle kunna ta om man mer såg till det ekonomiska välbefinnandet. Sänker man vissa skattesatser kan skattebasen ibland öka kraftigt så att skatteintäkterna blir större. Det skedde t.ex. när man sänkte bolagsskatten. Den var omkring 25 miljarder tidigare. När man sänkte bolagsskatten kraftigt ökade intäkterna. Nu inbringar bolagsskatten omkring 70, 80, 90 miljarder varje år i stället för 25 som tidigare. Det är verkligen synd.

Slutligen, näringsministern, har jag i frågan om pomperipossaskatten absolut inte begärt att få veta hur den exakt kommer att se ut. Det var inte det jag frågade i den förra interpellationen. Det är ju de borgerliga och

Vänsterpartiet som har tvingat fram en snabbare utredning av den del av 3:12-reglerna som vi kallar för pomperipossaskatten. Därför är det så viktigt att veta när det kommer ett förslag till riksdagen. Kommer den propositionen i vår? Det är vad jag ville veta.

Anf. 95 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig börja med frågan om generationsskiften. Jag tycker att det är en allvarlig fråga att man inte kan göra ett generationsskifte av många skäl. Då kan man konstatera att det inte bara handlar om skatterna, utan det handlar också om finansiering, dvs. att de barn som inte vill vara med ska lösas ut.

Vi vet också att det görs många goda generationsskiften på lång sikt. De s.k. 3:12-reglerna utreds nu. Jag delar uppfattningen att vi måste ha en enklare metod ur skattesynpunkt. Men det handlar inte bara om skatterna. Många gånger handlar det också om finansiering. Man kan göra en jämförelse med enskiftet, när ägorna lades ihop för att lösa problemet när barnen skulle ta över marken. Här handlar det om att ta över pappas och mammas företag.

Vi tillsätter inte utredningar därför att vi tycker att reglerna är för enkla och vi vill krångla till dem. Vi gör det därför att vi ser ett problem. Det gäller även när vi tar upp frågan om arvs-, gåvo- och förmögenhets-skatt. Annars skulle vi inte ha detta breda anslag. Vi ser ett problem. Därmed har jag angett färdriktningen.

Vi återkommer till 3:12-reglerna. Utredningen läggs fram och sedan får regeringen ta tag i frågan. Det finns ingenting som säger att arvs-, gåvo- och förmögenhetsskatten inte kommer att ändras. Det är därför vi tillsätter en utredning.

Jag vill erinra om att vi har sänkt skattetrycket med totalt 20 miljarder. Det är inte dåligt. Det tror jag inte ens att den borgerliga regeringen lyckades med på sin tid. Det var egentligen inte mycket den lyckades med, om man nu får vara lite ofin.

Vi måste satsa och vidta åtgärder av en mängd olika slag inom politikområdet för att utöka och förbättra företagandet.

Om vi ska klara välfärden handlar det mycket om att se till att vi får ett nyföretagande som agerar på nya marknader med nya produkter, varor och tjänster. Vår industriella struktur bygger fortfarande mycket på basnäringarna, på stora företag som sysselsätter många människor.

Företagen måste öka sin produktivitet. Då sysselsätts allt färre. De har oftast mogna produkter som konkurrerar på en marknad där det handlar om priset. Då finns det ingen annan väg att gå än att stimulera entreprenörskap, nya innovationer och nytt företagande. Där är vi ense om färdriktningen. Det handlar inte bara om skatter, vilket ni fokuserar på många gånger. Det handlar om en mängd frågor inklusive skatter.

Anf. 96 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Det finns inte bara ett problem. Om förändringar av arvs- och gåvoskatt skulle komma till stånd löser det självfallet inte alla problem för företagen. Men om man ska vidta en mängd åtgärder måste man börja med någon. De skatterna har identifierats som ett problem vid generationsskifte i företag. De kan tydligt identifieras som det största problemet, som gör att barn inte har råd att ta över den förmögenhet som

ligger i det företag deras föräldrar har byggt upp. Här har näringsministern tillsammans med finansministern en mycket viktig uppgift att ta sig an.

Politiken kan inte lösa alla företagens problem. Företagen har själva att komma med de goda idéerna, utveckla dem, marknadsföra dem osv. Vi som politiker har till uppgift att se till att företagen har goda villkor att verka under så långt det är möjligt. Vi politiker ska i bästa fall fungera som trädgårdsmästare. Om det går riktigt dåligt tvingas vi i stället fungera som tafatta brandmän som måste rycka ut.

Jag kommer att fortsätta bevaka de här frågorna. De är av mycket stor betydelse för svensk företagsamhet, nya jobb, välbefindet i Sverige och allas vår välfärd.

Anf. 97 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Vi kan vara överens om en mängd åtgärder som behöver vidtas för att göra det lättare att starta och driva företag. I min interpellation tog jag upp ett antal av dem och ett antal av de problem som togs upp på hearingen.

Jag nämnde den höga beskattningen av entreprenörer, både i form av fåmansbolagsreglerna och optionsbeskattningen. Ett annat problem är att en stor del av det individuella sparandet är låst i pensionsfonder och därför inte kan användas av individen som startkapital till företag. Ytterligare ett problem är en hårt reglerad arbetsmarknad som gör det riskabelt för mindre företag att anställa. Ännu ett problem är att trygghetssystemen till stora delar är kopplade till en anställning. Den som säger upp sig riskerar att förlora pensionspengar. Sist tog jag upp att viktiga arenor som vård, skola, omsorg och hushållsnära tjänster är stängda för entreprenörskap.

Fru talman! Det skulle ha varit en spännande ambition för Björn Rosengren att bli den näringsminister som öppnade för ett ökat företagande, för fler och växande små och medelstora företag. Nu riskerar han i stället att bli känd som den näringsminister som har tillsatt flest utredningar.

Anf. 98 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Om ingen annan talar om hur bra man är får man göra det själv. Under de år jag har varit med i regeringen har vi halverat arbetslösheten och ökat tillväxten. Näringsklimatet är avsevärt bättre än det var när regeringen startade. Jag tycker att det är en felaktig bild som ges.

Vi har problem. Jag kan nämna några. Vi ser varslen. De gäller oftast relativt enkla jobb som utförs i fabriker i glesbygden. Arbetena flyttar utomlands. De gör det av det skälet att det bara 30–40 mil härifrån finns länder som i dag fungerar. Det är länder med välutbildad arbetskraft, juridik, infrastruktur, lagstiftning etc. som fungerar. Företagen flyttar dit därför att lönerna är hälften så höga som i Sverige.

Vi kan aldrig satsa på tillverkning av enkla produkter, varor eller tjänster, där det krävs en halvering av lönerna. Vi kan bara satsa på ett högt förädlingsvärde. Det har vi i Sverige jämfört med många andra länder. Men vi kan bli bättre. Denna debatt kan leda till att kammaren fattar beslut efter många bra förslag från denna regering.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:88
2 april

*Svar på
interpellationer*

17 § Svar på interpellation 2001/02:285 om stöd till kommunala bostadsbolag

Anf. 99 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Inga Berggren har mot bakgrund av förslaget om fortsatta insatser för att stödja omstruktureringen av kommunala bostadsföretag som regeringen lade fram i propositionen *Allmännyttiga bostadsföretag* frågat mig

- vilka initiativ som togs för att utreda konsekvenserna av riktade stöd till kommunala bolag innan propositionen lades fram,
- vad jag avser göra för att förhindra snedvriden konkurrens samt
- vad jag avser göra för att utreda hur de stöd som tas upp i propositionen är förenliga med EU:s konkurrensregler.

Inga Berggren hävdar i sin interpellation att förslagen i propositionen *Allmännyttiga bostadsföretag* har väckt mycket kritik. Hon tar specifikt upp den snedvridande effekt förslagen skulle ha på konkurrensen.

Jag vill inledningsvis säga att regeringen är mycket bekymrad när det gäller konkurrensproblemen, inte minst på bygg- och bostadsmarknaden. Mot bakgrund av bl.a. dålig konkurrens och det fusk och slarv som under den senaste tiden avslöjats inom bygg- och anläggningsbranschen beslutade regeringen nyligen att tillsätta en kommission som särskilt ska fokusera på kostnader, kvalitet och konkurrens i byggsektorn. Regeringen fattade även nyligen beslut om en proposition för att effektivisera kampen mot karteller och göra det lättare att avslöja och lagföra företag som ingår i olagliga karteller. Detta är bara exempel på det arbete som regeringen bedriver för att förbättra konkurrensen.

Jag vill dessutom påminna om den situation som påkallat förslagen i propositionen. Den regionala utveckling vi har – och har haft under en lång tid – med en kraftig befolkningsminskning i stora delar av landet, ger oerhört allvarliga konsekvenser på många ställen. Kommuner som har tagit ett stort ansvar för att trygga bostadsförsörjningen under de expansiva sextio- och sjuttitalen, inte sällan för att svara upp mot de krav som den lokala industrin har ställt, får nu problem att klara av den grundläggande välfärden för medborgarna som en följd av tomma lägenheter i det kommunala bostadsbolaget. De åtgärder vi har föreslagit handlar också om stöd till kommunerna, inte direkt till bostadsbolagen.

Naturligtvis kan även andra än de kommunala bostadsbolagen ha problem. Regeringen är – och har varit – beredd att ta ett stort ansvar för att bostadsmarknaderna och finansieringssystemen ska fungera. Under bank- och fastighetskrisen på 90-talet gjorde staten oerhört kraftfulla insatser som riktades till den privata sektorn. Kommunerna, och de kommunala bostadsföretagen, fick då ingen assistans. Mot dessa insatser gjordes inga invändningar om snedvriden konkurrens.

Fru talman! Regeringen har inte saknat kunskap om behovet och de möjliga konsekvenserna av insatser för att hjälpa de kommuner och bostadsbolag som har den mest prekära situationen. Bostadsdelegationen har genom ett mycket gediget arbete analyserat situationen i ett stort antal kommuner och träffat avtal om rekonstruktionsåtgärder och eko-

nomiskt stöd i 39 fall. De åtgärder som avtalats om har i samtliga fall krävt stora men nödvändiga uppoffringar från kommunerna. Jag vågar påstå att åtgärderna mötts med stor respekt och förståelse från de olika parterna på bostadsmarknaderna lokalt.

Denna bild bekräftades också på det möte i Finansdepartementet som Inga Berggren refererar till. I och för sig framfördes även där farhågor att stöd av detta slag skulle kunna komma att snedvrider konkurrensen. Sveriges Fastighetsägareförbund bekräftade dock att de insatser som Bostadsdelegationen gjort inte hade haft någon sådan snedvridande effekt. Bankföreningen välkomnade stödet, eftersom sådana insatser kan leda till att ”den känsliga balansen mellan tillgång och efterfrågan på bostads- och fastighetsmarknaden kan återställas”.

Konkurrensverket slår i ett skriftligt yttrande till mötet fast att verket inte har några synpunkter på förslagen om fortsatt stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag. Regeringen ska naturligtvis säkerställa att även det fortsatta arbetet med att stödja omstruktureringen av de kommunala bostadsföretagen genomförs på ett ansvarsfullt och nyanserat sätt, så att insatserna bidrar till att skapa sunda och långsiktigt hållbara förhållanden på marknaderna lokalt.

När det gäller frågan om förhållandet till EU:s konkurrens- och statsstödsregler kan jag bara konstatera att regeringen självklart hör samman de regelverk som ställts upp av EU inom de områden som träffas av reglerna. Regeringens bedömning är dock att bostadspolitiken primärt är en nationell angelägenhet, som inte står i konflikt med den gemensamma marknaden.

Anf. 100 INGA BERGGREN (m):

Fru talman! Det svar som ministern lyckats prestera är dessvärre inte mycket att tacka för. För det första svarar Lars-Erik Lövdén inte på frågan om vilka konsekvensanalyser som gjorts. Departementet och ministern har inte ens klarat av att följa regeringens egna regler om att göra analyser av sina förslag och hur de påverkar de små fastighetsföretagens möjligheter att verka på bostadsmarknaden.

För det andra tycker jag att det är direkt utmanande att som svar på min andra fråga hänvisa till den tillsatta kommissionen, ledd av Lars Eric Ericsson, landshövding i Gävleborg. Min fråga tar upp det ekonomiska stöd som regeringen avser att ge vissa parter på bostadsmarknaden, nämligen de allmännyttiga, ingenting annat.

Försök inte att komma undan. Svara på frågan. Vad tänker Lars-Erik Lövdén göra för att förhindra snedvriden konkurrens på bostadsmarknaden? Statsrådet borde verkligen vara bekymrad över att vissa bostadsbolag på en ort ska få riktade bidrag enbart för att kommunen är ägare medan andra bostadsföretag på samma ort som har exakt samma yttre förhållanden inte får ett vatten. De riktade bidragen till de kommunala bolagen snedvrider uppenbart förutsättningarna på marknaden, och dessutom på ett sätt som torde strida mot EG-rätten.

För det tredje: Att hävda att bostadspolitiska åtgärder enbart skulle vara en nationell angelägenhet kallar jag delvis desinformation. Det finns inte någonstans i EG-rätten angivet att offentlig näringsverksamhet avseende bostadsföretag skulle vara undantaget från EU:s fördrag och rättsakter. Det finns anledning att varna för den felaktiga tolkning som statsrå-

*Svar på
interpellationer*

det gör. Det innebär en risk för de bidragstagande kommunala företagen. De kan bli återbetalningsskyldiga. Detta om något borde vara ett mycket starkt argument för Lars-Erik Lövdén, tillika kommunminister, att pröva frågan mer ingående än vad man har gjort, inte minst för de berörda kommunernas skull, eller hur?

Det är inte första gången som jag konstaterar att statsråd undviker högst relevanta frågor. Det blottlägger verkligen regeringens ovilja att diskutera frågor och förslag i sak eller att reda ut konsekvenserna av olika förslag. Huruvida det överensstämmer med EG-rätten eller inte får man inte ens knysta om. Jag beklagar verkligen detta förhållningssätt.

Anf. 101 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Det går en tydlig skiljelinje mellan Moderaterna och Socialdemokraterna i synen på vilket ansvar vi har på det nationella planet för att säkra välfärden i de kommuner som har drabbats och drabbas av en kraftig befolkningsminskning. Det är vad frågeställningen handlar om i grund och botten.

Regeringen har den bestämda uppfattningen att vi måste skapa förutsättningar för att välfärden kan säkras i alla delar av landet. Därmed finns det också ett gemensamt nationellt och solidariskt ansvarstagande för att välfärden kan säkras i de kommuner som har problem med sina kommunala bostadsföretag till följd av tomma lägenheter.

Vi har erfarenhet av detta bakåt i tiden genom Bostadsdelegationens arbete. Det var de erfarenheterna som låg till grund för vårt förslag i höstas i propositionen om allmännyttiga bostadsföretag för att fortsätta arbetet med att ta det nationella ansvaret för de tomma lägenheterna och problemen med bostadsföretagen.

Jag konstaterar också att de som har tittat på Bostadsdelegationen utifrån – man refererar t.o.m. till Sveriges Fastighetsägareförbund – konstaterar att de insatser som Bostadsdelegationen gjorde inte hade någon snedvridande effekt på bostadsmarknaden. Det kanske snarare är så att Bostadsdelegationens arbete medverkade till att skapa balans på flera lokala bostadsmarknader runt om i landet till gagn också för de privata fastighetsägarna.

Fru talman! Jag vill än en gång peka på det jag sade i mitt svar. Regeringen är beredd att ta ett stort ansvar för att se till att omdaning och sanering av de tomma lägenheterna sker på ett sådant sätt att kommunerna kan upprätthålla sina grundläggande välfärdsåtaganden.

Jag vill också erinra om att staten faktiskt under bank- och fastighetskrisen i början av 90-talet gjorde oerhört kraftfulla insatser som riktades till den privata sektorn. Jag kan i efterhand ångra att vi inte tog samma ansvar för de kommunala bostadsföretagen i det skedet – de bostadsföretag som då hade kris och var i besvärigheter. Men nu är det som det är. Vi måste ta ett nationellt ansvar tillsammans med de berörda kommunerna för att hantera situationen med de bostadsföretag som har överskott på lägenheter.

Anf. 102 INGA BERGGREN (m):

Fru talman! Det kan finnas lägen då staten bör gå in och ge stöd till kommunen. Men då måste det finnas väldigt tydliga och klara regler, och

det ska inte gå ut över konkurrens på lika villkor. Det är det som mina frågor hänför sig till.

Nu, då bostadsmarknaden lika väl som annan marknad och handel har gått över gränserna, och i dag när tyska, danska, brittiska och holländska fastighetsköpare är vanliga på den svenska fastighetsmarknaden – hur kommer då regeringen att hantera ifrågasatt konkurrensneutralitet från dessa företag och deras fråga om huruvida detta verkligen överensstämmer med EG-rätten?

Jag vill passa på att bemöta ytterligare desinformation som finns i interpellationssvaret. Under bank- och fastighetskrisen gavs inget stöd direkt till de privata fastighetsföretagen. Stödet gick till kreditgivare, och innebar i flera fall att fastighetsägare fick lämna sin fastighet och i värsta fall gå i konkurs. Det var alltså inte alls fråga om någon som helst fördel för privata fastighetsföretag.

Vid mötet på Finansdepartementet ansåg alla näringslivsföreträdare att stödet var konkurrenssnedvridande och också stred mot EG-rätten. Stödet som regeringen nu föreslår tar direkt sikte på de kommunala bostadsföretagen på ett sätt som snedvrider konkurrensen. Detta konstaterande har gjorts flera gånger tidigare i kväll, och frågan har upprepats många gånger: Vad gör regeringen för att främja konkurrens på lika villkor?

Jag menar att stöd i form av kommunal borgen innebär att långivare slipper kapitaltäckningskrav. En liknande effekt ger statliga kreditgarantier. Oavsett vad innebär detta en konkurrenssnedvridande effekt på den lokala marknaden i den enskilda kommunen. Precis som alla andra företag måste fastighetsföretag räkna med en kostnad för eget kapital. Till skillnad mot när det gäller privata företag, som måste vända sig till riskkapitalmarknaden, står skattebetalarna för kommunala företags riskkapital och företagen får då ofta betydligt fördelaktigare villkor. Därmed uppstår en grundläggande konkurrenssnedvridning mellan kommunal och privat näringsverksamhet.

Då frågar jag: Varför fortsätta med att skapa en skyddad verkstad för de kommunala bostadsföretagen, statsrådet?

Sätt nu genast i gång och gör en ordentlig konsekvensanalys av hur regeringens förslag påverkar de många små fastighetsföretagens möjlighet att fortsätta verka på svensk bostadsmarknad!

Anf. 103 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag ska än en gång återge vad Bankföreningen och Konkurrensverket gav uttryck för vid det möte som arrangerades på Finansdepartementet.

Bankföreningen välkomnade stödet eftersom sådana insatser kan leda till att den känsliga balansen mellan tillgång och efterfrågan på bostads- och fastighetsmarknaden kan återställas – naturligtvis till gagn för de privata fastighetsägarna på den lokala marknaden.

Konkurrensverket slår i ett skriftligt yttrande till mötet fast att verket inte har några synpunkter på förslagen om fortsatt stöd till omstruktureringen av kommunala bostadsföretag. Konkurrensverket är väl den myndighet vi har i Sverige som ska bevaka konkurrensfrågorna. Är det inte så, Inga Berggren?

Prot. 2001/02:88

2 april

*Svar på
interpellationer*

Nu går vi in och tar ett nationellt ansvar, precis som vi gjorde med Bostadsdelegationen för den fortsatta omstruktureringen. Det är ett stöd som riktar sig till kommunerna för att de ska kunna klara omstruktureringen tillsammans med staten. Om vi inte går in med det stödet så drabbas det skolan, vården och omsorgen i redan hårt utsatta kommuner. Men det är tydligen det som Inga Berggren är ute efter.

Jag har hört i andra sammanhang att Moderaterna påstår att det bara är socialdemokratiska kommuner som har de här bekymren. Nu är det inte riktigt så – det är lite mer nyanserat än vad Moderaterna normalt påstår i de här debatterna. Men det är alldeles klart att de kommuner som har drabbats av en stor befolkningsutflyttning ligger i delar av landet som har genomgått en stor och stark industristruktuell omvandling. Därmed har också kommunerna fått stora ekonomiska problem som de inte kan bära på egen hand. Jag beklagar att Moderaterna inte ser de här sammanhangen och att de inte är beredda att ta ett ansvar på det nationella planet så att vi kan upprätthålla välfärd, skola, vård och omsorg i hela landet.

Anf. 104 INGA BERGGREN (m):

Fru talman! För en väl fungerande hyresmarknad på det lokala planet är det viktigt att alla former av konkurrenssnedvridning tas bort. Det är därför mer än anmärkningsvärt att regeringen över huvud taget inte under resans gång har diskuterat eller tagit upp någon av de konsekvenser dessa riktade bidrag till kommunala bostadsföretag får och hur de påverkar privata företag som ska verka på samma marknad. Privata fastighetsföretag är typiskt små företag. Företagen äger vanligen bara en fastighet och har en genomsnittlig marknadsandel på mindre än 1 %. De här småföretagen ska i många kommuner konkurrera med stora kommunägda bostadsbolag som ofta har en helt dominerande ställning på marknaden. Dessutom förstärks deras dominerande ställning av att de också är hyresnormerande.

Jag konstaterar till sist att Lars-Erik Lövdén inte har velat svara på mina ställda frågor. Jag säger så här: Är detta verkligen konkurrens på lika villkor? Det tycker inte jag. Vad vill statsrådet göra för att förhindra de snedvridande effekter på konkurrensen som regeringens förslag kommer att få, inte minst för de mindre företagen på bostadsmarknaden? Varför ska de kommunägda bostadsbolagen få en gräddfil på bekostnad av mångfald och konkurrens på lika villkor? Och till sist, Lars-Erik Lövdén: Förhållandet till EG-rätten måste regeringen också ompröva.

Anf. 105 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Det är inte frågan om någon gräddfil. Det är frågan om att Sveriges riksdag på det nationella planet ska ta ett ansvar så att vi kan upprätthålla en bra välfärd i hela landet. Det är det det är frågan om.

Om vi inte går in och medverkar till att ta det ansvaret så kommer det i en rad kommuner i Mellansverige och i norra Sverige att bli utomordentligt svårt att klara en bra skola, en bra äldreomsorg och en bra verksamhet med social service i övrigt. Det är det det handlar om, Inga Berggren. Där skiljer vi oss åt i synen på vilket ansvar vi har på det nationella planet för en likvärdig välfärd i hela landet.

Anf. 106 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Carl-Axel Johansson har bl.a. frågat varför jag ännu inte lagt fram något förslag om hur identitetskort med nationalitetsangivelse ska kunna erbjudas och om jag kan ange någon tidtabell för skyndsam handläggning av ärendet. Han har vidare frågat varför ansökningar av korttillverkare om att även i framtiden kunna kontrollera uppgifter om nationalitet i folkbokföringsregistret har avslagits.

Så sent som den 12 februari 2002 besvarade jag en fråga av Carl-Axel Johansson med delvis samma innehåll, fråga 2001/02:686. Jag svarade då att införande av nationella identitetskort betyder att vi samtidigt inför ett nytt resedokument. Detta ger upphov till en mängd komplicerade frågeställningar och avvägningar. Att låta varje delfråga bli föremål för noggranna överväganden är givetvis nödvändigt men tar samtidigt tid. Och måste så få göra.

Om vi ska införa nationella identitetskort i Sverige är det min bestämda uppfattning att vi så långt det är möjligt måste verka för att alla som stadigvarande bor i landet ska kunna erbjudas sådana kort. Hur detta ska lösas för de utländska medborgarna i Sverige är en fråga som är särskilt komplicerad. Eftersom ett fungerande identitetskort förutsätter godkännande från övriga stater inom EU, råder vi inte ensamma över dessa korts utformning och de krav som ska gälla för utfärdande.

Nästa steg i processen är därför att för övriga medlemsstater presentera ett förslag om hur svenska nationella identitetskort ska utformas. Förslaget ska innehålla en lösning som innefattar kort för både svenska medborgare och utländska medborgare som stadigvarande bor i Sverige. Underlag till en sådan presentation kommer att tas fram inom kort. När övriga medlemsstaters uppfattning har inhämtats kommer ställning tas till den fortsatta beredningen.

Carl-Axel Johansson har vidare ställt frågor om identitetskortsutfärdares möjlighet att kontrollera uppgift om medborgarskap ur – som det får förstås – Statens personadressregister, SPAR.

Tidigare hämtade tillverkarna av identitetskort uppgift om medborgarskap från SPAR. Under 1998 anpassades regleringen av SPAR till personuppgiftslagen och i samband därmed gjordes också en viss insnävring av möjligheterna att få tillgång till uppgifter ur registret. Enligt övergångsregler fanns det fram till den 1 oktober 2001 ett par korttillverkare som enligt den gamla SPAR-förordningen hade tillstånd av Datainspektionen att fortfarande få del av uppgifter om svenskt medborgarskap. SPAR-nämnden, utfärdare och tillverkare av identitetskort, ansåg att det fanns ett behov av att kunna ha tillgång till uppgifter om svenskt medborgarskap också efter den 30 september 2001. Som skäl angavs bl.a. att korten borde kunna fungera som nationella identitetskort genom att man med dessa skulle kunna styrka sitt medborgarskap vid resor inom Schengenområdet.

Regeringen ansåg emellertid att det inte fanns några skäl att i det sammanhanget närmare beröra frågan om identitetskortstillverkarnas eventuella framtida behov av uppgift om svenskt medborgarskap från SPAR. Detta med anledning av att frågan om nationella identitetskort var

*Svar på
interpellationer*

under beredning vid tiden då övergångsbestämmelserna upphörde att gälla.

Avslutningsvis vill jag förklara varför t.ex. Postens och bankers identitetskort – även om de tillförs uppgift om medborgarskap – inte bör gälla som resehandling inom Schengen.

I dag är passet den enda legitimationshandling som utfärdas av en svensk myndighet och som utvisar medborgarskap och därmed gäller i en Schengenstat vid en inre utlänningskontroll. Ett nytt svenskt resedokument måste så långt det är möjligt – på samma sätt som gäller för pass – utformas på ett sätt som förhindrar missbruk och förfalskning. Ett system måste skapas som ger tillfredsställande garantier för att varje person endast innehar ett kort. Systemet måste också säkerställa att innehavaren uppfyller förutsättningarna för att få ett sådant kort. För att uppnå detta bör ett särskilt register inrättas. Vidare måste utfärdaren ges möjlighet att återkalla ett utfärdat kort. Ett beslut om återkallelse bör ur rättssäkerhetssynpunkt kunna överklagas. Sammantaget är dessa uppgifter av sådant slag att de bör anförtros en myndighet. Detta torde också vara en förutsättning för att korten ska accepteras av övriga medlemsländer. Nationella identitetskort bör därför inte utfärdas av något privat organ.

Anf. 107 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret, men jag kan ändå inte förstå varför det tar sådan tid. I maj 2001 fick jag svar att en promemoria skulle kunna remitteras innan sommaren. I maj borde justitieministern ha kunnat veta om detta skulle kunna ske, men ingenting händer.

Rikspolisstyrelsen sammanfattar den 1 februari 2001 att det inte föreligger något allvarligt hinder för införandet av nationella ID-kort som utvisar svenskt medborgarskap. I fråga om rättsliga förutsättningar skulle den enklaste lösningen vara att betrakta kortet som en ID-handling som kan användas som resehandling. Därmed skulle de juridiska problem undvikas som skulle uppstå om kortet skulle ges status som resedokument. Varför vidhåller då justitieministern att det är ett resedokument som ska införas när Rikspolisstyrelsen förordar en resehandling? Det är förvånande att ett nationellt ID-kort då inte redan finns som kan ersätta passet som resehandling.

På en fråga till regeringen varför ID-kort från Posten med uppgift om svenskt medborgarskap inte kunde få gälla vid resor inom Schengen blev svaret att det beror på att dessa kort är lätta att förfalska. Tidigare pass som fortfarande gäller till 2007 är dock i bankernas ögon så osäkra att de inte godkänner dem som ID-handlingar. Frågan kvarstår alltså. Om existerande ID-kort är säkrare ur förfalskningssynpunkt, varför kan de då inte bli en resehandling försedda med medborgarskapet? De existerande ID-korten är redan nu utformade på ett sätt som hindrar förfalskning. Så ökad risk att kunna förfalska dessa kan knappast föreligga.

Varför driver inte regeringen frågan inom EU om ett godkännande av dessa ID-kort? Helt oberoende av EU och Schengen har många länder i Europa godkänt ID-kort med uppgift om medborgarskap i stället för pass vid gränskontroll sedan lång tid. Regeringen har gått med på att ID-kort från för närvarande 15 länder gäller vid inresa till Sverige. Man har också godkänt grekiska kort, trots att dessa uppgifter är på grekiska som de flesta inte kan läsa här.

Att hänvisa till att övergångsbestämmelserna upphörde för utfärdande av ID-kort avseende möjligheterna att från SPAR kunna hämta uppgift om svenskt medborgarskap därför att frågan är under beredning håller inte. Det hade gått att förlänga dessa övergångsbestämmelser av precis samma orsak, dvs. att beredning pågår.

Varför förneka oss rätten att som resehandling vid resa inom Schengen kunna välja ett ID-kort där medborgarskapet framgår? I EU-information från Regeringskansliet i mars 2001 kan jag läsa att kraven på legitimation dock kan variera från land till land. I vissa länder krävs en handling där medborgarskap anges. Då kan ett pass vara den enda handling som godkänns. I Sverige finns det inget krav på ett särskilt slags ID-handling. Här räcker det med ett körkort eller annan accepterad legitimation.

Jag måste fråga justitieministern: När kan vi ersätta passet med ett nationellt ID-kort?

Anf. 108 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Regeringen har ansett att det är väldigt viktigt att lyfta fram de svårigheter som kan finnas så att utländska medborgare som är bosatta i Sverige inte diskrimineras. Detta är anledningen till att det har tagit lång tid. Nu kan jag glädjande nog konstatera att på torsdag kommer regeringen att fatta beslut om att ge detta till RPS. De har meddelat, och det kontrollerade jag senast i dag, att de kan lämna svar senast den 30 april i år.

Jag vågar inte ange någon exakt tidsplan, men nu är arbetet i gång ordentligt. Det bör kunna tas fram en promemoria som bör remitteras med en remisstid på två månader. Ett slutligt förslag kan därefter utformas.

Om missnöje har funnits tidigare med att det har tagit lång tid så är förklaringen den att vi, till skillnad från övriga EU-länder, försöker hitta en form så att det inte på något sätt motverkar integrationen. Det är en oerhört viktig fråga för regeringen, och även för andra partier. Jag hoppas att Carl-Axel Johansson är nöjd med det svar som ges om ett regeringsbeslut på torsdag och svar från RPS senast den 30 april 2002.

Anf. 109 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för det beskedet. Som det har varit hittills har regeringens brist på agerande inneburit en rättsosäkerhet för de över miljonen svenskar som har ID-kort med uppgift om medborgarskap. Det är skönt att man nu har kommit så långt att vi den 30 april kan se fram emot någon form av antydning av vartåt det går.

Sveriges system med ID-kort utfärdade framför allt av Posten och bankerna är unikt i Europa. I många länder har man i stället ID-kort utfärdade av kommuner, och ibland av statspolisen. Därför är det viktigt att regeringen nu också agerar inom EU för att försvara det svenska väl fungerande systemet med ID-kort som faktiskt också omfattar elektroniska ID-kort för dem så önskar.

Jag tycker också att det är viktigt att justitieministern i ministerrådet klargör ett svenskt ställningstagande, som enligt min mening bör omfatta officiellt godkännande av och stöd för att de ID-kort med medborgarskap som Posten och andra redan nu utfärdar skulle kunna bli godkända som resehandlingar.

Justitieministern har anfört att svårigheten skulle ligga i att man också måste lösa frågan för dem som har permanent uppehållstillstånd utan att vara svenska medborgare. Det är ett problem, men jag har svårt att förstå varför detta ska hindra ett snabbare klarläggande av villkoren för utfärdande av ID-kort för svenska medborgare.

Rikspolisstyrelsen har ansett att någon hindersprövning vid ansökan om ID-kort motsvarande pass inte behöver göras. Därför borde kontrollen enbart omfatta personuppgifter.

Man menar också att det inte finns samma behov av att omhänderta eller återkalla ett ID-kort som ett resedokument, dvs. passet. Man kan ju inte återkalla någons identitet eller medborgarskap. I så fall skulle det vara den ökade risken för brottslighet som skulle utgöra grunden för ett eventuellt återkallande. Jag menar att Sverige har förbundit sig att se till att det ska ske genom utvecklande av det polisiära och rättsliga samarbetet mellan medlemsländerna genom att gå in under Schengenavtalet, inte genom att försvåra den rätt till fri rörlighet som svenska medborgare har, vilket jag faktiskt tycker att man gör genom att dra ut på tiden med den här resehandlingen.

Jag måste upprepa att det inte är ett nytt pass som vi behöver utan en resehandling. Därför gläder det mig att jag nu i alla fall har fått besked om att vi senare i april ska komma lite närmare denna frågas lösning.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 2001/02:311 om våld mot funktionshindrade kvinnor

Anf. 110 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Ester Lindstedt-Staaf har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att stärka rättssäkerheten för funktionshindrade kvinnor som misshandlats.

Mäns våldsbrott mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem, och att bekämpa denna brottslighet är ett prioriterat område inom rättsväsendet. Lagstiftningen ses över och ändras kontinuerligt. Att bekämpning av våldsbrott mot kvinnor är en prioriterad uppgift för bl.a. polis- och åklagarväsendet framgår av de senaste årens styrdokument till dessa myndigheter.

Våldshandlingar mot kvinnor med funktionshinder innebär handlingar riktade mot personer som kan vara särskilt sårbara och är därför, enligt regeringens uppfattning, särskilt allvarliga.

Det är viktigt att alla kvinnor som är eller har blivit utsatta för våld bemöts professionellt av de myndigheter som de kommer i kontakt med och får stöd och hjälp. Det är också viktigt att kvinnor med funktionshinder som utsatts för våld får det speciella stöd och den extra hjälp som deras särskilda situation kan motivera. Här har huvudmännen inom såväl socialtjänst som hälso- och sjukvård ett särskilt stort ansvar att se till att det finns tillräckligt med resurser och kompetens.

Våld mot kvinnor är ett problem som har blivit alltmer synliggjort under senare år, och kunskapen om våld mot kvinnor har ökat. Våld mot kvinnor med funktionshinder är ett område där mörkertalet kan misstän-

kas vara stort och där det fortfarande till stor del saknas kunskaper och erfarenheter. Jag delar därför helt Ester Lindstedt-Staafs uppfattning att det är viktigt att frågan uppmärksammas.

För att få mer kunskap om våld mot kvinnor med funktionshinder avsatte regeringen genom kvinnofridsreformen 1 miljon kronor för projekt som riktade sig mot bl.a. våld mot kvinnor med funktionshinder.

Nationella rådet för kvinnofrid är ett rådgivande organ för frågor som rör våld mot kvinnor och ska bl.a. uppmärksamma problemområden som behöver åtgärdas. Regeringen har angett att våld mot kvinnor med funktionshinder är en fråga som bör beaktas särskilt av rådet. Rådet har bl.a. givit ut rapporten *När man slår mot det som gör ont – våld mot kvinnor med funktionshinder*. Rapporten bidrar med kunskap och förslag på åtgärder.

Regeringens proposition *Stöd till brottsoffer* (2000/01:79) resulterade i viktiga lagändringar, bl.a. en utvidgning av rätten till målsägandebiträde. Propositionen behandlar också flera myndighetsuppdrag som regeringen beslutade om i juni 2001. Brottsoffermyndigheten fick t.ex. i uppdrag att förbereda, utforma och genomföra ett forskningsprogram för viktinologisk forskning. Fysiskt och psykiskt funktionshindrades utsatt-
het för brott anges i uppdraget som ett angeläget forskningsområde.

I departementspromemorian *Ytterligare åtgärder för att motverka våld i nära relationer* (Ds 2001:73) föreslår regeringen bl.a. att besöksförbud ska kunna omfatta den egna bostaden, att polis ska kunna fatta tillfälligt beslut om besöksförbud och att det i rättegångsbalken uttryckligen anges att den misstänktes förhållande till målsäganden ska beaktas vid bedömningen av om någon av de särskilda häktningsförutsättningarna föreligger. Promemorian har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Det bedrivs alltså ett omfattande arbete mot våld mot kvinnor. Det generella arbetet har betydelse även för den här brottsligheten och dess offer. Dessutom pågår ett arbete för att öka kunskapen om våld mot kvinnor med funktionshinder. Bättre kunskaper behövs för att kunna ta ställning till behovet av åtgärder för att stärka skyddet för kvinnor med funktionshinder. Jag kommer att med intresse följa den fortsatta utvecklingen på området.

Anf. 111 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Jag tackar för svaret från justitieministern. Jag vill först ge bakgrunden till min interpellation. Som justitieministern kanske känner till har socialministern tidigare i dag debatterat fem interpellationer med samma rubrik men med annan vinkling. Bakom denna interpellation ligger Riksdagens handikappforum, som består av en representant för varje riksdagsparti. Gruppens uppgift är att sprida kunskap om hur funktionshinder påverkar individer. Som ett led i detta uppmärksammade vi internationella kvinnodagen genom att bl.a. lämna in var sin interpellation om våld mot funktionshindrade kvinnor.

I likhet med de flesta andra anser även justitieministern, som framgår av svaret, att mörkertalet beträffande våld mot kvinnor troligen är större vad gäller funktionshindrade kvinnor. År 2000 anmäldes 57 382 misshandelsbrott till polisen, varav nästan 20 000 gällde våld mot kvinnor. Hur många av dem som har funktionshinder vet ingen. Vi har tidigare i

Prot. 2001/02:88
2 april

Svar på
interpellationer

dag debatterat om det kan finnas någon möjlighet att skaffa sig statistik över detta.

Justitieministern har lämnat ett generellt svar om kunskap och bemötande och om samhällets stöd beträffande funktionshindrade kvinnor som utsatts för våld. Det är givetvis viktigt att denna generella kunskap finns för att man ytterligare ska förstå speciella grupperns behov, men uppgiften för Riksdagens handikappforum kommer in när det gäller att öka kunskapen hos alla som är inblandade.

De åtgärder som justitieministern här har nämnt är utmärkta. Det är mycket bra att uppdrag getts om ett program för brottsofferforskning. Det är också mycket bra att man i uppdraget anger de fysiskt och psykiskt funktionshindrades utsatthet som ett angeläget forskningsområde. Men min interpellation gäller lite mer detaljerat rättssäkerheten för de aktuella kvinnorna.

Det är riktigt att kunskapen hos berörda myndigheter behöver ökas för att bemötandet av dessa kvinnor ska bli bra, men det behövs lite mer spetskunskap. Kvinnoorganisationerna har intrycket att särskilt psykiskt funktionshindrade samt lätt utvecklingsstörda kvinnor är utsatta för våld. Dessa organisationer anser också att polisväsendet är det samhällsorgan som kommit längst i kunskap om misshandel av kvinnor, men verkligheten visar att detta gäller för kvinnor utan funktionshinder.

De psykiskt funktionshindrades rätt till personligt ombud kommer troligen att medföra att fler fall av våld mot psykiskt funktionshindrade blir kända och kommer att leda till åtal och rättegång. Kvinnan själv vill kanske inte skylla med sitt handikapp och berättar därför eventuellt inte om det. Vid rättegång saknas det kanske fortfarande kännedom om att ett funktionshinder finns med i bilden. Kvinnan verkar kanske virrig och annorlunda, vilket troligtvis påverkar bedömningen av hennes trovärdighet i rätten. Man måste då i rätten ha en sådan kunskap att man frågar sig om ett funktionshinder kan finnas med i bilden.

Jag tror att riskerna för dessa kvinnor nu kan öka, särskilt som de psykiskt funktionshindrade i dag kan ta för sig mer i samhället. Jag undrar om justitieministern har någon tankegång om detta.

Anf. 112 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det som Ester Lindstedt-Staaf här berättar instämmer jag till hundra procent i. Också jag tror att detta är en särskilt utsatt grupp. Det är en grupp människor som många gånger kanske inte har riktigt samma förankring som andra människor, något som kan ha försvårats av handikappet, och på så sätt blir de också särskilt utsatta. Det är också därför som det är viktigt att särskilt uppmärksamma det här. Jag vill först därför säga att jag tycker att det är oerhört bra att man har bildat detta nätverk. Jag är övertygad om att regeringen och jag som justitieminister kommer att ha stor nytta av det som man kommer fram till här och i fortsatta diskussioner.

Det finns alltså ett antal konkreta projekt. Den brottsofferproposition som trädde i kraft förra året bygger alltså på forskning. Det är det här som är nästa steg, nämligen att vi på många sätt har ett regelverk som fungerar bra för brottsoffer – på papperet, men inte alltid i verkligheten. Då upplevs det ju inte som något bra skydd och är inte heller något bra skydd om inte myndigheterna tillämpar det. Nu är det, precis som Ester

Lindstedt-Staaf säger, mycket glädjande att polisen har utvecklats så mycket i sitt bemötande av kvinnor generellt.

Det här är nästa steg, naturligtvis. Brottsoffer har ju, historiskt sett, kommit att uppmärksammas ordentligt först på sistone. När jag nämner de här sakerna är det förstås inte något uttömmande, utan jag nämner saker som har gjorts hittills. Det kommer att behövas många fler saker i framtiden.

Jag vill avslutningsvis nämna en sak som jag tror kommer att ha betydelse, som är generell för utsatta, både kvinnor och män, och som vi nu arbetar med, och det är besöksförbud i hemmet. Det kan vara särskilt viktigt för dem som är funktionshindrade att verkligen kunna få en möjlighet att få utfärdat ett besöksförbud mot den som på ett eller annat sätt hotar, misshandlar eller kränker. Detta gör man enligt principen att den som hotar och slår ska vara den som får sin frihet beskuren och inte den som utsätts för detta. Jag tror att det kan ha mycket stor betydelse för funktionshindrade kvinnor som misshandlats att få den här möjligheten. I dag har vi faktiskt en lucka i lagen på det sättet att det inte går att utfärda ett besöksförbud om övergreppet har skett i hemmet. De siffror som nämns är bortåt 60 % av alla övergrepp mot kvinnor.

Anf. 113 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Tack, justitieministern! Jag tyckte att det var ett bra besked att man ska kunna tillgripa besöksförbud i hemmet när övergrepp har skett i hemmet.

Mitt bekymmer här är att de här kvinnorna inte alltid kan säga nej. Det är inte så lätt för dem att hindra ett besök i hemmet. Här rör vi oss på väldigt svåra områden, dvs. hur de ska klara det om de inte har en personlig assistent hemma, eller någon annan som kan hjälpa till att säga nej. Det är ju det som oftast för de här kvinnorna in i svårigheter, särskilt vid dolda handikapp som det är fråga om vid lättare handikapp. Det kan vara just det som leder in i relationer till män som de blir väldigt starkt beroende av och som missbrukar makten.

Det finns också en svårighet i dag som har varit aktuell, och det är att kvinnor som har svårt att göra sig förstådda har svårt att bli förhörda. Det kan vara kvinnor som inte förstås annat än genom personal. Då betraktas den personalen möjligtvis som vittne, men den får inte föra personens talan. Nu kan man få målsägarbiträde enligt vad som står i svaret, och det är bra, men frågan är hur man löser problemet med kvinnor som dåligt kan kommunicera. Det gör också att handikapporganisationerna har upplevt att polisen inte har tid att lyssna på dessa kvinnor, eftersom man måste söka informationen. Många av dessa verkar ha uppfattningen att det inte är någon idé att anmäla eftersom man ändå inte kommer att bli hörd, och allra minst trodd.

Sedan har man speciella grupper med specifika problem. Det kan vara synskadade kvinnor som mentalt är helt tillförlitliga, men de har ju inte sett gärningsmannen. Det finns andra som kan bli nedslagna, så det problemet är ju gemensamt med andra, även seende, människor. Men en blind kvinna kan alltså inte utpeka gärningsmannen även om han skulle stå framför henne. Hon kan heller inte åberopa vittnen, för hon kunde inte se vilka som var närvarande. Men det är ju samma sak för andra som

Prot. 2001/02:88

2 april

Svar på
interpellationer

inte heller hinna se personer i omgivningen. Jag har sett att polisen annonserar ibland efter vittnen.

En viktig kunskap är att när en synskadad eller blind person hamnar i en pressad situation försämras uppfattningen. Det är väldigt lätt att pröva det själv.

Jag var med på en guddad vandring på Historiska museet, där man fick gå i olika miljöer och orientera sig med hjälp av känsel, hörsel, lukt etc. Det var becksvalt. När vi kom till slutet blev ett väldigt starkt trafikbrus pålagt, med följd att det var mycket svårare, även för mig som var normal i övrigt, att orientera sig: att veta åt vilket håll jag skulle gå och varifrån det ljud som jag skulle lyssna efter kom. Blir man pressad så minskar den här uppfattningen väldigt starkt.

Det finns alltså väldigt specifika problem som är kända i dag, och det är väldigt viktigt att man för den kunskapen till domstolarna. Jag tycker att det är viktigt för att dessa människor ska få en rättssäker bedömning.

Därför menar jag att det behövs snabba åtgärder när det gäller kunskap inom rättsväsendet, inte bara kunskapsuppbyggandet. Det är jättebra, men det finns mycket kunskaper i dag, t.ex. hos handikapporganisationerna. Jag vill veta hur man tillgodogör sig den.

Anf. 114 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag ska inte upprepa det som sades i svaret, men jag vill kommentera något av det som Ester Lindstedt-Staaf tog upp.

Jag uppfattar det i och för sig inte som att man skulle förändra beviskraven. Det finns naturligtvis ett inbyggt problem med att människor som inte ser inte kan utpeka gärningsmän, och på samma sätt kan det finnas inbyggda svårigheter för de människor som har svårt att berätta.

Jag tror inte att någon är betjänt av att vi skulle sänka beviskraven eller göra om det systemet. Det handlar ju också om rättssäkerhet. Men rättstryggheten för dessa utsatta personer tror jag ändå måste bygga på att vi måste öka kunskapen. Forskningen måste gå framåt. Det här har fortfarande inte varit i kraft ett år, så det är för tidigt att säga hur det ska vara. Kunskapen måste också överföras till berörda myndigheter, så att man blir bättre på att bemöta brottsoffer med de specifika problem som det innebär.

Sedan finns det i och för sig inget som hindrar att även andra personer kan berätta om vad som har sagts i andra sammanhang, men det är klart att med det system vi har kan det inte vara lika mycket värt som när någon själv berättar om något. Till skillnad från andra länder har vi ändå inget förbud mot att det förs fram vad en person har berättat i något annat sammanhang.

Jag tror sammantaget att det viktigaste är att lyfta fram forskningen och öka kunskaperna hos alla berörda myndigheter. Naturligtvis är detta inte bara en rättslig fråga. Det är väl också därför som interpellationerna har ställts till socialministern: Det är ju många gånger en social fråga.

Anf. 115 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Det är klart att det är allmän kunskapsuppbyggnad och kunskapsöverföring det rör sig om.

Det som också handikapporganisationerna framför är den hjälplöshet som personal känner när de förstår vad en människa med kommunikations-

ionshinder vill ha sagt, men de inte får uppträda som tolk. Är det en döv-tolk är det godtagbart, men när det gäller andra hinder och man ska tolka uttryck i ögonen, nickningar m.m. används inte ett vedertaget språk, och då får personalen inte uppträda som ombud för den här personen. Det har upplevts som ett problem. Nu vet vi ju inte heller hur vanligt det är med våld mot sådana här kvinnor – det gäller förstås även män, men det är i högre grad kvinnor som blir utsatta.

Jag är glad för att justitieministern har velat ta del i den här interpellationsdebatten. Jag hoppas att jag får vara med om att sprida den kunskap som vi har. Jag förstår att justitieministern inte kan vara detaljinsatt i alla sådana här frågor utan måste ha ett mera generellt grepp över området. Jag kan ju mera rikta in mig på en fråga som riksdagsledamot, och jag har träffat väldigt många funktionshindrade av det skälet. Det är därför jag vill föra deras talan här.

Jag hoppas att det ganska snabbt kan bli bättringar på just bemötandeområdet och vad gäller fördomar, t.ex. den här rankningen man har av vissa handikapp och att de handikappade är mer eller mindre trovärdiga, som jag hade med i min interpellation.

Jag tackar justitieministern så mycket för interpellationsdebatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2001/02:FPM68 Gemenskapsstatistik om inkomst- och levnadsvillkor
KOM (2001) 754 till finansutskottet

2001/02:FPM69 Förslag till förlängning av systemet med miljöpoäng
KOM (2001) 807 till trafikutskottet

2001/02:FPM70 Översyn av typgodkännandesystemet för jordbruks- och skogsbrukstraktorer *KOM (2002) 6* till trafikutskottet

2001/02:FPM71 Säkerhet hos flygplan från tredje land *KOM (2002) 8* till trafikutskottet

2001/02:FPM72 Slotsförordningen *KOM (2001) 335* till trafikutskottet

2001/02:FPM73 Förslag till reviderad slotsförordning *KOM (2002) 7* till trafikutskottet

21 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträde

Talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 8 mars inkommit.

22 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2001/02:153 till kulturutskottet

Motioner
2001/02:So45 till socialutskottet
2001/02:U2 till utrikesutskottet

23 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
2001/02:142 Ändringar i lagen om offentlig upphandling, m.m.

Förslag
2001/02:RR18 Riksdagens revisorers förslag angående ROT-avdragets effekter

Motioner
med anledning av prop. 2001/02:107 Lag om grupprättegång
2001/02:Ju12 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)

med anledning av prop. 2001/02:111 Kallelser av barn och ungdomar till domstolssammanträde, m.m.
2001/02:Ju11 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)

med anledning av prop. 2001/02:116 Fulufjällets nationalpark
2001/02:MJ27 av Rolf Gunnarsson (m)

med anledning av prop. 2001/02:121 Genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om mönsterskydd, m.m.
2001/02:L16 av Henrik S Järrel (m)

med anledning av prop. 2001/02:123 Partnerskap och adoption
2001/02:L17 av Gustaf von Essen och Lennart Fridén (m)
2001/02:L18 av Anders Bengtsson och Sonia Karlsson (s)
2001/02:L19 av Susanne Eberstein m.fl. (s)
2001/02:L20 av Karl Gustav Abramsson (s)
2001/02:L21 av Tasso Stafilidis m.fl. (v)
2001/02:L22 av Christel Anderberg m.fl. (m)
2001/02:L23 av Olle Lindström (m)
2001/02:L24 av Lennart Kollmats m.fl. (fp)
2001/02:L25 av Tuve Skånberg m.fl. (kd, m, c)
2001/02:L26 av Rolf Åbjörnsson m.fl. (kd)
2001/02:L27 av Kia Andreasson m.fl. (mp)

med anledning av prop. 2001/02:162 Märkningsdirektivet om tobaksvaror
2001/02:So46 av Chris Heister m.fl. (m)

Prot. 2001/02:88
2 april

med anledning av skr. 2001/02:115 EU:s framtidsfrågor
2001/02:K85 av Ingvar Svensson m.fl. (kd)
2001/02:K86 av Karl-Göran Biörsmark m.fl. (fp)
2001/02:K87 av Per Unckel m.fl. (m)
2001/02:K88 av Yvonne Ruwaida (mp)

med anledning av skr. 2001/02:171 Unescos världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten
2001/02:Kr8 av Bertil Persson (m)

Konstitutionsutskottets betänkanden
2001/02:KU14 Demokrati för det nya seklet
2001/02:KU15 En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna, m.m.

Finansutskottets betänkande
2001/02:FiU25 Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting

Försvarsutskottets betänkande
2001/02:FöU7 Försvarsmaktens personal

Socialutskottets betänkanden
2001/02:SoU15 Nationell narkotikahandlingsplan
2001/02:SoU10 De nya läkemedelsförmånerna

Trafikutskottets betänkanden
2001/02:TU8 IT och telekommunikationer
2001/02:TU9 Yrkestrafik m.m.

24 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 25 mars

2001/02:338 av *Birgitta Sellén* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg

Mitträcken och jordbruket

2001/02:339 av *Anne Ludvigsson* (s) till statsrådet Leif Pagrotsky

Fri rörlighet av varor inom EU

2001/02:340 av *Sven Bergström* (c) till näringsminister Björn Rosengren

Utbyggnaden av bredband

den 26 mars

2001/02:341 av *Per Westerberg* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Sjukförsäkring för personer med nystartade aktiebolag

2001/02:342 av *Karin Enström* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Illegala vapen

den 27 mars

2001/02:343 av *Åke Sandström* (c) till näringsminister Björn Rosengren
Det svenska företagsklimatet

den 2 april

2001/02:344 av *Ola Karlsson* (m) till försvarsminister Björn von Sydow
Avveckling av försvarsmateriel

2001/02:345 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Barnfamiljers boende

2001/02:346 av *Carin Lundberg* (s) till näringsminister Björn Rosengren
Tjalsäkringen av vägarna i Norrland

Interpellationerna 338–343 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 april.

Interpellationerna 344–346 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 april.

25 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 25 mars

2001/02:951 av *Margareta Andersson* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg

Resurser till djurskyddet

2001/02:952 av *Margareta Cederfelt* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg

Kvinnligt företagande

2001/02:953 av *Ulla Wester* (s) till socialminister Lars Engqvist

Äldre dövblindas situation

2001/02:954 av *Margareta Cederfelt* (m) till socialminister Lars Engqvist

Sjuksköterskornas arbetsförhållanden

2001/02:955 av *Rigmor Stenmark* (c) till socialminister Lars Engqvist

Flyktingförläggningen i Gimo

2001/02:956 av *Göran Norlander* (s) till utbildningsminister Thomas Östros

Riksrekrytering

2001/02:957 av *Johnny Gylling* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Möte mellan rattfyllerister och offer

2001/02:958 av *Rigmor Stenmark* (c) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Statens ändamålsfastigheter

2001/02:959 av *Birgitta Sellén* (c) till näringsminister Björn Rosengren
Mitträcken och trafiksäkerheten

2001/02:960 av *Birgitta Sellén* (c) till statsrådet Lena Sommestad
Mitträcken och miljön

2001/02:961 av *Sven Bergström* (c) till statsrådet Mona Sahlin
Mobiltelefonföretagningen

2001/02:962 av *Sonja Fransson* (s) till statsrådet Ingela Thalén
Beräkning av ränteavkastning

2001/02:963 av *Lisbeth Staaf-Igelström* (s) till kulturminister Marita Ulvskog
Stödet till de regionala förenings- och folkrörelsearkiven

2001/02:964 av *Runar Patriksson* (fp) till försvarsminister Björn von Sydow

Militärhelikopteraffären

den 27 mars

2001/02:965 av *Gunnel Wallin* (c) till socialminister Lars Engqvist
Spermatvätt

2001/02:966 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till statsrådet Jan O Karlsson

Bistånd till Östtimor

2001/02:967 av *Magnus Jacobsson* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Biståndet till den palestinska myndigheten

2001/02:968 av *Berit Adolfsson* (m) till statsrådet Ingela Thalén
Säkerheten för barn som vistas i samhällets vård

2001/02:969 av *Willy Söderdahl* (v) till statsrådet Lena Sommestad
Spridningen av främmande arter i Östersjön

den 28 mars

2001/02:970 av *Roy Hansson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Vägs skyltar som visar kulturbesöksmål

2001/02:971 av *Erling Wälivaara* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Vården i de norra landstingen

2001/02:972 av *Gunnel Wallin* (c) till justitieminister Thomas Bodström
Utvärdering av sammanslagningen av tingsrätterna

2001/02:973 av *Ola Karlsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
TeraCom AB

2001/02:974 av *Inger René* (m) till utrikesminister Anna Lindh
Bromsmediciner mot hiv/aids

Prot. 2001/02:88
2 april

den 2 april

2001/02:975 av *Magda Ayoub* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson
Förvarstagna barn

2001/02:976 av *Magda Ayoub* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson
Humanitära skäl

2001/02:977 av *Magda Ayoub* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson
Begränsning av förvarstagande

2001/02:978 av *Désirée Pethrus Engström* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson

Förföljelse på grund av kön eller homosexualitet

2001/02:979 av *Fanny Rizell* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Visumkrav

2001/02:980 av *Magda Ayoub* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Mänskliga rättigheter i Armenien

2001/02:981 av *Ola Rask* (s) till finansminister Bosse Ringholm
Statlig mark för friluftsliv och turism

Frågorna 951–974 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 april.

Frågorna 975–981 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 april.

26 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 26 mars

2001/02:883 av *Roy Hansson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Dieselbeskattningen

2001/02:890 av *Inger René* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Kvarskatt på grund av förhöjda taxeringsvärden

2001/02:908 av *Carl Fredrik Graf* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Personnummer för utländska medborgare

2001/02:911 av *Margareta Cederfelt* (m) till socialminister Lars Engqvist

Gravida kvinnor

2001/02:913 av *Margareta Cederfelt* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Restaurangmomsen

2001/02:915 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Sjukförsäkringen

2001/02:923 av *Carl Fredrik Graf* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Pomperipossaskatten drabbar entreprenörer

2001/02:926 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Näringsbetingade andelar

2001/02:933 av *Annelie Enochson* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Ersättning till sjöanställda

2001/02:936 av *Agne Hansson* (c) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Investeringsbidrag för nybyggnad av bostäder

Prot. 2001/02:88
2 april

den 27 mars

2001/02:910 av *Lars Gustafsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Ökad försäljning på Systembolaget

2001/02:912 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Lagstiftningen i Nigeria

2001/02:914 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Samhall AB

2001/02:916 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Ersättningsjobb för Dalregementet

2001/02:917 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Riksväg 70 norr om Sala

2001/02:918 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Övningsammunitionens kvalitet

2001/02:919 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till utrikesminister Anna Lindh
Safiya Husaini, Tungar-Tudu

2001/02:920 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Väganslag till Dalarnas län

2001/02:921 av *Ewa Larsson* (mp) till näringsminister Björn Rosengren
Alternativa förslag vid infrastruktursatsningar

2001/02:924 av *Sonja Fransson* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Offentlig kränkning i medierna

2001/02:925 av *Caroline Hagström* (kd) till statsminister Göran Persson
Landsbygdsutvecklingen

2001/02:927 av *Inga Berggren* (m) till socialminister Lars Engqvist
Vård i grannland

2001/02:928 av *Lars Gustafsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Nationella mål för folkhälsan

2001/02:934 av *Johnny Gylling* (kd) till statsrådet Lena Sommestad
Satsning på alternativa drivmedel

2001/02:935 av *Ola Karlsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Avvecklingen av kärnkraften

2001/02:937 av *Agne Hansson* (c) till kulturminister Marita Ulvskog
Nedsättning av TV-avgift för synskadade

2001/02:940 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Snatteri

2001/02:941 av *Jan Erik Ågren* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Ersättningsjobb i Sollefteå

2001/02:942 av *Birgitta Ahlqvist* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Demokratiutveckling i Burma

2001/02:943 av *Ann-Marie Fagerström* (s) till statsrådet Ingela Thalén
Rehabiliteringsersättning
2001/02:944 av *Ulla Hoffmann* (v) till socialminister Lars Engqvist
Diskriminering av äldre
2001/02:946 av *Tasso Stafilidis* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Förordnande av vigsel- och partnerskapsförrättare
2001/02:947 av *Tasso Stafilidis* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Rätt för trossamfund att förrätta partnerskap
2001/02:950 av *Tuve Skånberg* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Kompensation för judiska flyktingar

den 2 april

2001/02:909 av *Inger Strömbom* (kd) till jordbruksminister Margareta Winberg
Återbetalningskrav av EU-bidrag
2001/02:922 av *Göte Jonsson* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Svenska Spel AB
2001/02:929 av *Inga Berggren* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Öresundsintegrationen och den svenska högskolemomsen
2001/02:932 av *Roy Hansson* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg
Verksamhet vid lantbrukets försöksstationer
2001/02:951 av *Margareta Andersson* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg
Resurser till djurskyddet
2001/02:958 av *Rigmor Stenmark* (c) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Statens ändamålsfastigheter
2001/02:962 av *Sonja Fransson* (s) till statsrådet Ingela Thalén
Beräkning av ränteavkastning

Svar inkomna den 26 och 27 mars redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 april.

Svar inkomna den 2 april redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 april.

27 § Kammaren åtskildes kl. 21.31.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 16.30,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 15 § anf. 86 och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om information från regeringen	1
3 § Meddelande om frågestund.....	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
5 § Svar på interpellationerna 2001/02:286 och 287 om sjukfrånvaro	5
Anf. 1 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	5
Anf. 2 MARGARETA CEDERFELT (m)	6
Anf. 3 CECILIA MAGNUSSON (m)	7
Anf. 4 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	8
Anf. 5 MARGARETA CEDERFELT (m)	9
Anf. 6 CECILIA MAGNUSSON (m)	10
Anf. 7 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	11
Anf. 8 MARGARETA CEDERFELT (m)	12
Anf. 9 CECILIA MAGNUSSON (m)	13
Anf. 10 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	13
6 § Svar på interpellation 2001/02:267 om hotet mot fisket	14
Anf. 11 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	14
Anf. 12 HARALD NORDLUND (fp)	15
Anf. 13 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	15
Anf. 14 HARALD NORDLUND (fp)	16
Anf. 15 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	17
Anf. 16 HARALD NORDLUND (fp)	18
Anf. 17 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	18
7 § Svar på interpellation 2001/02:300 om skatteväxling i Sverige.....	19
Anf. 18 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	19
Anf. 19 STEFAN ATTEFALL (kd)	20
Anf. 20 HARALD NORDLUND (fp)	21
Anf. 21 CATHARINA HAGEN (m)	22
Anf. 22 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	22
Anf. 23 STEFAN ATTEFALL (kd)	23
Anf. 24 HARALD NORDLUND (fp)	25
Anf. 25 CATHARINA HAGEN (m)	25
Anf. 26 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	25
Anf. 27 STEFAN ATTEFALL (kd)	26
Anf. 28 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	27
8 § Svar på interpellation 2001/02:288 om reklamförbud och tryckfriheten	28
Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	28
Anf. 30 ANNA KINBERG (m)	28

Anf. 31 TALMANNEN	29
Anf. 32 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	29
Anf. 33 ANNA KINBERG (m).....	30
Anf. 34 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	30
Anf. 35 ANNA KINBERG (m).....	31
Anf. 36 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	31
9 § Svar på interpellation 2001/02:289 om livskvalitet i äldreomsorgen.....	32
Anf. 37 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	32
Anf. 38 GUNNEL WALLIN (c)	33
Anf. 39 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	34
Anf. 40 GUNNEL WALLIN (c)	35
10 § Svar på interpellationerna 2001/02:303, 304, 305 och 306 om våld mot funktionshindrade kvinnor	36
Anf. 41 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	36
Anf. 42 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	37
Anf. 43 SONJA FRANSSON (s)	38
Anf. 44 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	39
Anf. 45 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	41
Anf. 46 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	42
(forts.).....	43
Ajournering.....	43
Återupptagna förhandlingar	43
10 § (forts.) Svar på interpellationerna 2001/02:303, 304, 305 och 306 om våld mot funktionshindrade kvinnor	43
Anf. 47 SONJA FRANSSON (s)	43
Anf. 48 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	44
Anf. 49 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	44
Anf. 50 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	45
Anf. 51 SONJA FRANSSON (s)	45
11 § Svar på interpellation 2001/02:307 om funktionshindrade kvinnors behov av kvinnojourer	46
Anf. 52 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	46
Anf. 53 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	47
Anf. 54 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	48
Anf. 55 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	49
Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	49
Anf. 57 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	49
12 § Svar på interpellation 2001/02:309 om åtgärder för sysselsättning.....	50
Anf. 58 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	50
Anf. 59 MARTIN NILSSON (s).....	51
13 § Svar på interpellation 2001/02:310 om vägsituationen i västra Värmland	52
Anf. 60 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	52
Anf. 61 RUNAR PATRIKSSON (fp)	53
Anf. 62 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m)	53
Anf. 63 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	54

Anf. 64	RUNAR PATRIKSSON (fp)	55
Anf. 65	JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m)	56
Anf. 66	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	57
Anf. 67	RUNAR PATRIKSSON (fp)	57
Anf. 68	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	58
14 §	Svar på interpellation 2001/02:313 om	
	näringslivsklimatet för småföretagare	59
Anf. 69	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	59
Anf. 70	CATHARINA HAGEN (m)	60
Anf. 71	OLA KARLSSON (m)	61
Anf. 72	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	62
Anf. 73	CATHARINA HAGEN (m)	63
Anf. 74	OLA KARLSSON (m)	64
Anf. 75	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	64
Anf. 76	CATHARINA HAGEN (m)	65
Anf. 77	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	66
15 §	Svar på interpellation 2001/02:318 om offentliga	
	monopol	66
Anf. 78	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	66
Anf. 79	EVA FLYBORG (fp)	67
Anf. 80	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	68
Anf. 81	EVA FLYBORG (fp)	69
Anf. 82	OLA KARLSSON (m)	69
Anf. 83	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	70
Anf. 84	EVA FLYBORG (fp)	71
Anf. 85	OLA KARLSSON (m)	72
Anf. 86	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	72
16 §	Svar på interpellationerna 2001/02:322 och 323 om det	
	svenska företagsklimatet	73
Anf. 87	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	73
Anf. 88	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	74
Anf. 89	OLA KARLSSON (m)	75
Anf. 90	CATHARINA HAGEN (m)	76
Anf. 91	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	77
Anf. 92	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	78
Anf. 93	OLA KARLSSON (m)	79
Anf. 94	CATHARINA HAGEN (m)	79
Anf. 95	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	80
Anf. 96	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	80
Anf. 97	OLA KARLSSON (m)	81
Anf. 98	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	81
17 §	Svar på interpellation 2001/02:285 om stöd till	
	kommunala bostadsbolag	82
Anf. 99	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	82
Anf. 100	INGA BERGGREN (m)	83
Anf. 101	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	84
Anf. 102	INGA BERGGREN (m)	84
Anf. 103	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	85
Anf. 104	INGA BERGGREN (m)	86

	Anf. 105 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	86
18 §	Svar på interpellation 2001/02:290 om nationella ID-kort	87
	Anf. 106 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	87
	Anf. 107 CARL-AXEL JOHANSSON (m)	88
	Anf. 108 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	89
	Anf. 109 CARL-AXEL JOHANSSON (m)	89
19 §	Svar på interpellation 2001/02:311 om våld mot funktionshindrade kvinnor	90
	Anf. 110 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	90
	Anf. 111 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	91
	Anf. 112 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	92
	Anf. 113 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	93
	Anf. 114 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	94
	Anf. 115 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	94
20 §	Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.	95
21 §	Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträde.....	95
22 §	Hänvisning av ärenden till utskott	96
23 §	Bordläggning.....	96
24 §	Anmälan om interpellationer	97
25 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	98
26 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	100
27 §	Kammaren åtskildes kl. 21.31.	102

Elanders Gotab, Stockholm 2002